

JELGAVA

Tūristu vadonis
MITAU
Touristenführer

Tipo-litografija FR. TENNE & FR. KIVERTS, Jelgavā, Pasta ielā 23

Kas ir

„Jelgavas Audums“?

K. Strazda tekstilfabrika.

Kas ir „Jelgavas Audums“ Jelgavai un viņas tālai apkārtnēi tas nav jastāsta, bet gan visiem, kas to vēl nezina.

„Jelgavas Audums“ ir īpatnejs apsveicams latviešu uzņēmums, kas labako iekš un ārzemju vilnu (kamgarnu ieskaitot) pārstrādā modernākos un izturīgākos audumos, kurus pārdod tieši patēretajam savos veikalos **Jelgavā: Katoļu ielā 30, Bauskā** — Kalna ielā 12, kāpēc cenas nesamērojami lētākas, bet pats audums — nesalīdzināmi izturīgāks un arī glītāks, nekā dažs labs izslavēts „ārzemju audums“.

Pateicoties lietpratībai un darbā ieliktai godprātībai, uzņēmums izveidojies par vienu no šī veida modernākām rūpniecībām Latvijā, izgatavojot glītus un izturīgus uzvalku, mēteļu, kostīmu un citas drānas, kas bieži vien pārspēj dažu labu ārzemju audumu.

Pirceju ērtības labā, uzņēmums sadarbībā ar labākiem Jelgavas drēbniekiem,

uzņemas arī uzvalku

≡ pagatavošanu ≡

un garantē nevien tīras vilnas audumu, bet arī labu akuratu darbu.

90-2
L 46

Jelgavas pilsētas valdes

izdevums.

Latvijas Valsts Bibliotēka

796.5

JELGAVA

TŪRISTU VADONIS

242371

≡≡≡ MITAU ≡≡≡
TOURISTENFÜHRER

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTĒKA

~~20-30.885~~

0309102858

J. Belovs
Motocikleti *Velosipedi*
Veikals un darbnīca Jelgavā, Pasta ielā 6, tālr. 361

Fr. Tenne Fr. Kļverts, Jelgavā. Pasta ielā 23.

L
AL

Saturs.

JELGAVA Ievads — Gājiens pa Jelgavu.

KAS JĀREDZ JELGAVĀ. Interesantas celtnes — Piemi-
nekļi — Dievnami — Muzeji.

SATIKSME. Auto — Autobusi — Ormaņi — Ekspresi —
Pasts — Telegrafs — Telefons — Dzelzceļa stacijas
Tvaikoņu piestātne — Satiksme ar citām pilsētām.
Vadoņi pa Jelgavu un apkārtni.

VIESNICAS — Pansionāti — Restorāni — Klubi — Kondi-
torējas — Ēdļu nami.

LAIKRAKSTI vietējie un ārzemju — Grāmatu iespiestuves —
Grāmatu veikali — Bibliotēkas — Archivi.

NAUDA. Bankas — Banku kantori — Apdrošināšanas
biedrības — Tīrgi.

POLICIJA — Adresu birojs — Valodas — Laiks.

APTIEKAS — Ārsti — Slimnīcas — Patvēsmes.

SKOLAS — Konservatorija — Biedrības — Izstādes.

IZPRIECAS. Teātri — Koncerti — Kino.

SPORTS. Sporta biedrības — Aīretāju Klubs — Laivīņas —
Peldētavas — Slidotavas.

FABRIKAS — Uzņēmumi — Rūpniecības.

KAS KUR PĒRKAMS. Ceļojumu piederumi — Apavi —
Uzvalki — Audumi — Juvelieri — Smaržu tirgo-
tavas — Foto — Smēķējamie piederumi.

IZBRAUCIENI no Jeļgavas — Tuvākā apkārtnē — Tālākā
apkārtnē.

PIELĪKUMS — pilsētas plāns.

Latvijas tintes fabrika

agrak

„Lankowsky & Liccop A/S”

Jelgavā, Dobeles ielā 48, tālr. 149

Inhalt.

- MITAU. Einleitung — Ein Gang durch Mitau.
- SEHENSWÜRDIGKEITEN. Interessante Gebäude — Denkmäler — Kirchen — Museen.
- VERKEHRSWESEN. Auto — Autobusse — Fuhrleute — Träger — Post — Telegraph — Telephon — Bahnhöfe — Dampferverkehr — Verkehr mit anderen Städten — Touristenführer durch Mitau und Umgegend.
- HOTELS — Pensionen — Restaurants — Klubs — Konditoreien — Speisehäuser.
- ZEITUNGEN — hiesige und ausländische — Druckereien — Buchhandlungen — Bibliotheken — Archive.
- GELD. Banken — Bankkontore — Versicherungsgesellschaften — Märkte.
- POLIZEI — Adressbüro — Sprachen — Zeit.
- APOTHEKEN — Ärzte — Krankenhäuser — Stifte.
- SCHULEN — Konservatorium — Vereine — Ausstellungen.
- VERGNÜGUNGEN — Theater — Konzerte — Kino.
- SPORT. Sportvereine — Ruderklub — Böte — Schwimm-
anstalten — Schlittschuhplätze.
- FABRIKEN — Unternehmungen — Industrien.
- BEZUGSQUELLEN. Reiseartikel — Schuhwaren — Kleider — Textilien — Juweliere — Parfümhandlungen — Foto — Tabakshandlungen.
- AUSFLÜGE von Mitau — Nächste Umgebung — Längere Ausflüge.
- BEILAGE — Stadtplan.

Lettländische Tintenfabrik

vorm.

„Lankowsky & Liccop A/S“

Mitau, Doblensche Str. 48, Telef. 149

Jelgava.

JELGAVA — citkārt Zemgales un Kurzemes hercogistes galvas pilsēta, tagad — Latvijas republikas Zemgales daļas metropole ar apm. 35.000 iedzīvotājiem. Kā viena no Baltijas visvecākām pilsētām Jelgava savā savdabīgā dzīves ritumā spējusi uzglabāt sevi daudz ipatnēja gan vispārējā ēku un celtnu arhitektūrā, gan arī atsevišķos seno laiku pieminekļos. Jelgavas muzejos un dievnamos glabājas daudz retu agrākās dzīves liecinieku, kas spēj valdzināt senātnes cienītājus.

Pilsētas pirmātnējā dibināšana būs notikusi vikingu laikos, kad senbaltu cilšu nozare — zemgali, virzoties no Nemanas apvidiem, bija jau apmetušies uz pastāvīgu dzīvi Mūses-Lielupes baseina līdzenumos un nodibinājuši maiņu tirdzniecības sakarus ar Skandināviju, kuŗas rūnu raksti min Zemgali. Nav iemesla šaubīties, ka 10. pat 9. gadu simtenī uz salas starp Driksi un Lielupi, kas senlaikos dēvēta arī par Mūsi un kāds nosaukums vēl tagad palicis upes augšgalam, atradusies osta un tirgus nometne, kuŗai libieši devuši vārdu Jelgab — pilsēta, arī Jelkub — ēku kopojums, Jelga — mīksta teka, Jalga — vieta, kurp var nokļūt ejot. Vācu Rīmju kronikā vēlāk šeit celtā pils tiek saukta par Mytove, kam pamatā senais zemgaļu-lietuvju nosaukums Mitava, no vārda mit — mainīt, bet varētu būt arī senāriešu, pat līdz Ķīnai aizmaldījies vārds mint — jumti, kuŗa beigās atrodas kā piedēklis aizvēsturiskais vispārējais upju apzīmējums a, kas pat līdz šim uzglabājies ģermaņu valodās kā Aa Lielupes, Svētes, Gaujas un dažu Ziemeļzviedrijas upju nosaukumos. Tā tad tulkojumā Mint-a = jumti uz upes, pilsēta uz upes, uz salas. Jelgavas

Mitau.

MITAU — einstmals Hauptstadt des Herzogtums Semgallen und Kurland, gegenwärtig die Metropole Semgallens in der Republik Lettland, mit ungefähr 35.000 Einwohnern.

Mitau ist eine sehr alte Niederlassung im ostbaltischen Gebiet und hat bei dem stillen Rhythmus seines Lebens in sich aufbewahrt viel Eigenartiges aus der Vergangenheit, — sowohl in seiner Architektur, wie auch in anderer Hinsicht. Mitaus Museen und Kirchen bergen viele Gegenstände aus alter Zeit, geeignet, die Aufmerksamkeit jedes, der sich für die Vergangenheit interessiert, zu fesseln.

Die Gründung der Stadt wird wohl in der Wikingerzeit erfolgt sein, als die Semgaller — ein Zweig des Urbaltischen Stammes — auf ihrem Zuge aus dem Niemengebiet sich bereits zu dauerndem Wohnsitz in der Tiefebene der Semgaller-Aa niedergelassen hatten und Tauschhandel mit Skandinaviern trieben, in deren Runen der Semgaller Erwähnung geschieht. Es ist nicht zu bezweifeln, dass im 10. vielleicht sogar im 9. Jahrhundert sich auf der Insel zwischen dem Drixe-
fluss und der Aa, welch' letztere früher auch Muhs genannt wurde, welche Bezeichnung auch heute noch dem Oberlauf der Aa anhaftet, ein Hafenplatz und eine Warenniederlage befunden haben. Diesen Ort haben die alten Liven den Namen Jelgab — Stadt, auch Jelkub — eine Anzahl Gebäude, Jelga — weicher Pfad, Jalga — Ort, den man zu Fuss erreichen kann, gegeben. In der Reimchronik wird die später errichtete Burg des deutschen Ordens Mytove genannt, welcher Bezeichnung wohl der alte bei den Semgallern und Littauern übliche Name Mitava zu Grunde

pirmvieta tamdēļ ir tagadējā pilssala, izdevīgā vietā kuģu un laivu piestāšanai, kur arī apcietinātu nometni bijis vieglāk celt nekā kaut kur apkārtnes līdzenumā. Zemgaļi un senā Mintava minēti arī Pleskavas kronikās.

Bet tālīt pēc Rīgas dibināšanas biskaps Alberts dabūja Romas pāvesta atļauju noliegt tirdzniecības kuģu iebraukšanu „Zemgales vārtos“, kā toreiz dēvēja Lielupes ieteku jūrā. Drīz pēc tam bruņinieki ieņēma un nodedzināja zemgaļu apcietinātās vietas Sloceņi un Babiti, kas aizsargāja „Zemgales vārtus“. Gan Zemgales karālis Viesturs mēģināja atgūt izeju jūrā un 1227. g. pat sagrāva vācu apcietināto vietu Daugavgrīvā, tomēr karāļa nāve 1230. g. pārtrauca šos Zemgales valstij tik svarīgus centienus. Arī Viestura pēcnācējam zemgaļu karavadonim Nameizim latvju cilšu nevienprātības dēļ nebij lemts izvest Viestura tālredzīgos nodomus — ordenis galīgi atspieda zemgaļus no Baltijas jūras, pa kuru to kuģi kādreiz bij braukuši līdz Dānijai un Zviedrijai. Svešā vara iznīcināja senās Zemgales sakarus ar aizjūru un atņēma Mintavai viņas nozīmi kā ostai. Ar to Zemgalei kā patstāvīgai valstij bij dots smags trieciens: apklusā tirdzniecība un kuģniecība, aizsērēja Lielupe un palika novārtā Mintava. 1240. g. zemgaļu kaimiņi kurši padevās vāciem. Aizžogojās arī Mintavas sauszemes tirdzniecības ceļi uz rietumiem un senā zemgaļu pilsēta galīgi panīka. Tālāk iespiežoties Zemgalē, 1266. g. Livonijas ordeņa mestrs Konrads Manderns nodedzinātās pilsētas vietā uzcēla stipru pili, atspaidam tālākai Zemgales iekarošanai. Mintava bij beigusi eksistēt, sākās Mytove. Ap pili un Lielupes nozares Drikses kreisajā krastā pamazām radās pils gaitnieku sādža, kurā vairs nebija zemgaļu, jo tie 1290. g. aizgāja labprātīgā trimdā uz Lietuvu. Mytovē un viņas apkaimē

liegt, der von mit -- mainit abzuleiten wäre. Doch kann jener auch mit dem urarischen, sogar bis China versprengten mint — Dächer zusammenhängen, dem das a als Bezeichnung des Flusses (Gattungsbegriff) angehängt worden ist. Als Beispiele mögen dienen: Sengaller Aa — Lielupe, die livländische Aa oder Treider Aa — Gauja, die Heiligen Aa — Svētupe und manche Flussnamen in Skandinavien. Mint-a wäre also wörtlich als Dächer auf dem Flusse zu verstehen, oder — eine Stadt auf dem Wasser, auf der Insel. Daraus folgt, dass das älteste Mitau auf der heutigen Schlossinsel gestanden hat. Es war ein guter Anlegeplatz für Schiffer, und eine befestigte Ansiedlung war hier leichter zu verteidigen, als irgend ein Platz in der flachen Umgebung. Auch die Chroniken Pleskaus erwähnen die Sengaller und die Stadt Mintawa.

Doch gleich nach der Gründung Rigas erwirkte Bischof Albert vom Pabst die Ermächtigung den Schiffern die Einfahrt in dem „portus Semigallorum“ wie damals die Mündung der Sengaller Aa genannt wurde, zu untersagen. Bald darauf legten die Ordensritter die Holzburgen der Sengaller: Slocene, das heutige Schlock, und Babite, Befestigungen, welche die Ausfahrt ins Meer zu sichern bestimmt waren, in Asche. Wohl versuchte der Sengallerkönig Westhard die Verbindung mit der offenen See zurückzugewinnen und erstürmte und zerstörte 1227 das befestigte Kloster Dünamünde, doch sein 1230 erfolgter Tod setzte seinen für das Gemeinwesen der Sengaller wichtigen Bestrebungen ein Ziel. Dank der unter den baltischen Stämmen herrschenden Uneinigkeit war es auch seinem Nachfolger dem Häuptling Nameise nicht beschieden, die weitsichtigen Pläne Westhards zu verwirklichen. Der Orden schnitt die Sengaller, deren Schiffe

ordenis novietoja no Vidzemes atvestus ļaudis. Tad pilssādža gan būs izvērtusies par miestu un tautas mutē atjaunojies agrākais libiešu nosaukums Jelga. Drūmā granīta blūķu pils bijusi zengāļiem „sirdis spiedošs akmens“, kaudēļ trimdā aizgājušie, lietuvju pabalstīti, centās to sagraut. Livonijas ordeņa un Rīgas bīskapu savstarpējo cīņu laikā, kad Rīgas pilsēta meklēja palīgu pie lietuvjiem, pēdējo karagājieni pa ceļam skāra arī Jelgavu. Ordenmestrs Eberhards 1328.—40. g. gan izlaboja Jelgavas pils apcietinājumus, bet jau 1345. g. Lietuvas dižkunigaitis Algirds nopostīja Jelgavas miestu un nodedzināja pili, kurā sadega ap 600 cilvēku. Arī 1361. un 1376. g. g. lietuvji izpostīja Jelgavu un aizveda daudz laupījuma. Ar Lietuvas dižkunigaita Jagaiļa pāriešanu kristīgā ticībā mitejās lietuvju uzbrukumi un Jelgava, apkārtnes iedzīvotājiem vairojoties, sāka atkal attīstīties. Ap 1450. g. Jelgavā jau skaitās 500 iedzīvotāju — tirgotāji un amatnieki, kas nodibinājuši pat savas gildes un apvienības, bet pilsētas tiesību Jelgavai vēl nav.

Sešpadsmitā gadusimtenā vidū, izmantodams Livonijas nespēku, krievu cars Jānis Briesmīgais ielauzās zemē un apsēda pat Rīgu. Nevarēdams ieņemt Rīgas pili, 1559. g. krievu karaspēks virzījās arī uz Jelgavu. Pili gan neieņēma, toties klaji izdedzināja visu apkārtni. Ordenis aicināja palīgā zviedrus un poļus. Šī kara pirmais posms beidzas ar Livonijas ordeņa valsts iziršanu. Zemgali un Kurzemi piešķīra pēdējam ordeņa lielmestram Gotardam Ketleram, kuram Polija dāvāja šo zemju hercoga titulu. Ketlers izraudzīja Jelgavu par savu rezidenci. Ar to beidzas Jelgavas vecākās vēstures posms.

Veco bruņinieku pili hercogs Ketlers! atjaunoja uz pils salas un turpat cēla valdības nolikšanas, stāļus, gārnizona un galma ļaužu mitekļus.

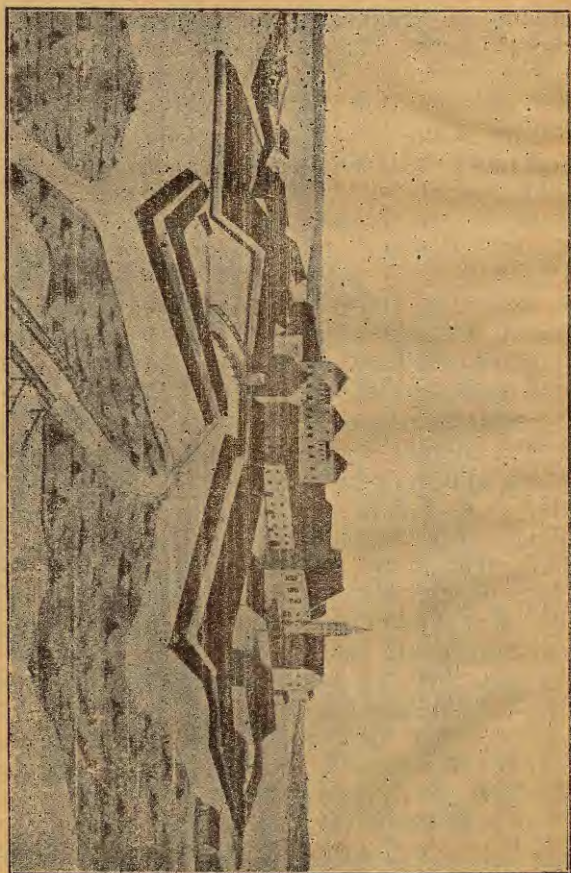
manchmal bis Dänemark und Schweden gelangt waren, gänzlich vom Baltischen Meere ab. Das fremde Joch zerstörte die Verbindung Semgallens mit Übersee und beraubte Mintava seiner Bedeutung als Hafen. Damit war Semgallen als selbstständigem Staatswesen ein schwerer Schlag versetzt: Handel und Schifffahrt hörten auf, die Aa versumpfte und Mintava verkümmerte.

Im Jahre 1240 unterwarfen sich die den Semgallern benachbarten Kuren den Deutschen. Damit waren auch die Handelswege auf dem Festlande für Mintava nach Westen hin verlegt und die Semgaller Niederlassung ging gänzlich zu Grunde. Im Jahre 1266 errichtete Konrad von Mandern, Meister des deutschen Ordens zu Livland, an Stelle der 1264 eingeäscherten semgallischen Siedlung eine feste Burg als Stützpunkt weiterer Unterwerfung des Landes.

Mintava hatte zu existieren aufgehört. Es entstand Mytove. Allmählich bildete sich um das Schloss und auf dem linken Ufer des Drixeflusses, südlich von der Burg, ein Hakelwerk, dessen Bewohner aber schon nicht mehr die Semgaller waren, denn diese waren bereits im Jahre 1290 in freiwilligem Auszuge nach Litauen übergesiedelt. Der Orden verpflanzte nach Mytove und Umgegend Leute aus Livland.

Das finstere, aus Granitblöcken errichtete Schloss zu Mytove lastete „gleich einem schweren Stein“ auf dem Herzen des Landes und die ausgewanderten Semgaller, unterstützt von Litauern, versuchten die Ordensfeste zu zerstören. Zur Zeit des Bürgerkrieges in Livonien knüpfte die Stadt Riga mit Litauen ein Bündniss an und die Scharen der Litauer, plünderten auf dem Zuge nach Norden auch das Hakelwerk von Mytove; daher liess Ordensmeister Eberhard (1328—40) die Befestigungen der Burg verstärken, doch schon

Tirgotāji, amatnieki, strādnieki un citi ļaudis apmetās miestīnā. Radās liels dzīvokļu trūkums. Hercogs ar valsts līdzekļiem palīdzēja celt jaunas

Senā Jelgavas pils hercoga Kethera laikā.

ēkas. Īsā laikā Jelgava izvērtās diezgan glīta un plaša, lai gan bija tikai koka nami un ielas vēl

1345 zog der litauische Grossfürst Olgerd gegen Mytove, zerstörte das Hakelwerk und liess Feuer in den Schlosskeller werfen, wobei 600 Menschen in den Flammen umkamen. Plünderung und Einäscherung des Hakelwerks erfolgte durch die Litauer noch 1361 und 1376, wobei die Bewohner viel an Habe und Gut verloren. Seit dem Übertritte des Grossfürsten Jagello zum Christentum hörten die Einfälle der Litauer auf und Mytove entwickelte sich allmählich, dank dem Zuwachsen der Bevölkerung der Umgegend. Um 1450 zählt Mytove 500 Einwohner — Kaufleute und Gewerbetreibende, welche sogar ihre Gilden und Zünfte gegründet hatten. Doch Stadtrechte besass Mitau nicht.

Als die Horden Iwans des Schrecklichen um die Mitte des sechszehnten Jahrhunderts sich über Livonien ergossen, nahm, nach der vergeblichen Belagerung Rigas, 1559 ein Teil der Russen seinen Weg gegen Mitau. Da die Einnahme der Burg nicht glückte, so verheerten die Russen die Umgegend in grauenvoller Weise. Der bedrängte Orden hatte Umschau nach Bundesgenossen gehalten. Die erste Episode dieses Krieges schloss mit der Aufteilung Livoniens. Semgallen und Kurland fiel dem letzten Grossmeister des Ordens, Gotthard Kettler als Herzogtum unter polnischer Oberhoheit zu. Kettler wählte Mitau zu seiner Residenz. Hiermit endet die älteste Geschichte Mitaus.

Herzog Kettler erneuerte die alte Ordensburg auf der Schlossinsel. Dasselbst wurden Niederlagen, Marställe und Behausungen für Kriegs- und Hofleute angelegt. Kaufleute, Gewerbetreibende, Arbeiter und anderes Volk hausten in dem Flecken. Es entstand ein grosser Wohnungsmangel. Um dem zu steuern wurden viele neue Häuser auf Staatskosten erbaut und

nebruģētas. 1570. g. Jelgavai piešķīra pilsētas tiesības. Pilsētā sāka ieplūst daudz bēgļu — dzimtļaužu, jo Jelgavai kā pilsētai bija privilēģijas darīt brīvu katru dzimtcilvēku, kas šeit nevainojami nodzīvojis zināmu laiku. Tā radās sīkpilsoņu kārtā. Hercogs rūpējās arī par pilsoņu garīgo dzīvi: atvēra skolas, nodibināja baznīcu draudzes un 1586. gadā lika izdot dievkalpojumu grāmatas latvju valodā. Hercoga laulātā draudzene Anna ierosināja baznīcu būvi un tai laikā likti pasākumi Annas un Trisvienības baznīcām. 1593. g. hercogiene Anna izgādāja pilsētai pašvaldību un tiesas. 1605. g. Jelgavai tika dots policijas kārtības likums un ierīkots tirgus laukums.

Kā Zemgales un Kurzemes galvas pilsēta pilnīgā nozīmē Jelgava nāca tikai Ketlera dēlu Fridricha un Vilhelma valdīšanas laikā. Gotards Ketlers († 17. maijā 1587. g.) sadalīja hercogisti divās daļās: Kurzemi — Vilhelmam, Zemgali — Fridricham ar rezidenci Jelgavā. Pēc kāda strīda ar māti, Fridrichs gribēja pārņest valdības sēdekli uz Bausku, bet drīz vien atmeta šo nodomu. 1601. g. bija liela neraža un 1602. g. bads. Arī Jelgavai nācās daudz ciest. 1600. g. sācies pirmais zviedru-poļu karš piespieda arī abus hercogus piedalīties cīņās, jo tie skaitījās Polijas vasāļi. Pateicoties Fridricha karaspēka latviešu daļu varonībai, poļu armija pie Doles un Ķekavas 1605. g. sakāva zviedrus un tie nedabuja ielausties Zemgalē. 1607. g. 16. un 17. augustā Jelgavu piemeklēja liels ugunsgrēks. Nodega daudzas ēkas, darbnīcas un veikali, pat aptieka pie tirgus. Ar hercoga piepalīdzību atjaunoja nodegušās ēkas un pabeidza būvēt muižnieku landtāga sēdēm bruņniecības namu iepretim pilij uz Driksas kreisā krasta. Arī daži muižnieki sāka celt sev namus Jelgavā. Pilsētā sākās rosība. Tika nokārtotas pilsoņu savstarpējās attiecības, ieceltas tiesas un

in kurzer Zeit erlangte Mitau ein recht schmuckes und stattliches Aussehen, obwohl die Häuser aus Holz gebaut und die Strassen ungepflastert waren. 1570 erhielt Mitau Stadtrecht. Zufolge der neuen Ordnung wuchs die Einwohnerzahl in Mitau bedeutend, das als eine Stadt das Privileg hatte jeden Leibeigenen, der eine gewisse Zeit im Stadtgebiet unangefochten gelebt hatte, zum freien Bürger zu erklären. So entstand in Mitau der Stand der Kleinbürger. Auch eine Förderung des geistigen Lebens der Bürger lag in den Bestrebungen des neuen Herzogs: Schulen wurden eröffnet, Kirchengemeinden gegründet und 1586 erschienen die ersten dem Gottesdienst gewidmeten Bücher in lettischer Sprache. Die Gemahlin des Herzogs, Herzogin Anna förderte auf Staatskosten den Bau der Kirchen, und in ihre Zeit fällt die Gründung der St. Annen und St. Trinitatis Kirchen in Mitau. 1605 erhielt die Stadt eine Polizeiordnung und eine gewisse Autonomie in Bezug auf Verwaltung und Gerichtsbarkeit. Zur Entwicklung des einheimischen Handels wurde der Marktplatz eingerichtet.

Seinen Aufschwung als Hauptstadt des Herzogtums hat Mitau erst seit der Regierung der Söhne Kettlers genommen. Bei der Teilung des Reiches fiel Semberg mit der Residenz Mitau Herzog Friedrich zu. Nach einem Zwist mit der Herzogin Anna wollte Friedrich den Sitz der Regierung nach Bauske verlegen, doch bald liess er diesen Plan fallen. 1601 entstand im Lande Miswachs und dadurch 1602 eine fürchterliche Hungersnot. Auch Mitau hatte dabei viel zu leiden. 1600 begann der schwedische Erbfolgs-Krieg und das Herzogtum, als Lehnsträger von Polen, wurde in das blutige Ringen mit hineingezogen. Dank der Tapferkeit der lettischen Truppenteile des Herzogs Friedrich wurden

noteiktas pilsētas robežas. Amatniecība pa lielāki daļai strādāja galma vajadzībām, tirdzniecība turpretīm bija niecīga. Pilsonība vispār nebija valsts galvenais kodols, jo hercogiste izvērtās par aristokrātisku republiku ar hercoga representāciju. Jau Ketlera laikos sākušās nesaskaņas starp hercogiēm un muižniecību pieņēmas. Daļa muižnieku nostājās atklātā opozīcijā it īpaši pret straujo hercogu Vilhelmu. Pārlicībā, ka hercogu varas pretinieki un galvas pilsētas miera apdraudētāji jāsavalda ar stingru roku, pēdējais, 1615. g. augusta mēnesī, naktī iepriekš landtāga sēdes, bez sava brāļa ziņas, atdeva pavēli savam virsniekam Fārensbacham sagūstīt opozicionāru vadoņus brāļus Nolde. Stiprā pārkoņa negaisā hercoga vīri ielauzās Noldes namā pie tirgus laukuma un pārvāreja brāļus, bet ceļā uz pili, Drikses malā pie gildes nama, ciņās kārstumā abi Noldes tika nogalināti. Šis asinsdarbs sacēla muižniecībā lielu uztraukumu. Abus hercogus apvainoja slepkavībā. Hercogs Frīdrihs pierādīja savu nevainību, bet nepiekāpīgais Vilhelms neieradās tiesā un atstāja hercogisti. Poļu valdības iecelta komisija 1616. g. piesprieda Vilhelmam trimdu un Jelgavā viņš atgriezās tikai jau zārkā.

Daži gadi mierīgas dzīves neko daudz nespēja sekmēt Jelgavas tālāku attīstību. Sākās poļu zviedru kara otra posms. 1621. g. 16. septembrī zviedru ķēniņš Gustavs Adolfs ieņēma Rīgu. Desmit dienas vēlāk zviedru karaspēks pārgāja Daugavu un pārnesa kara darbību arī Zemgalē. Jelgavā neviens neticēja pēkšņai kara briesmu iespējamībai. Bet poļi pameta hercogisti savam liktenim un 3. oktobrī zviedri ieņēma pilsētu, kuŗas komendants Šrēders padevās bez kaujas. Pili izlauņija, arī pilsēta un apkārtnē stipri cieta. Pilsoņus piesprieda samaksāt prāvu kontribuciju. 1622. g. janvarī poļu pulkveži

die Schweden bei Kirchholm geschlagen und Semgallen und Mitau waren zeitweilig vor den Schweden geschützt. Am 16. und 17. August 1607 brach über Mitau das Unglück einer grossen Feuersbrunst herein, durch welche viele Häuser, Buden und auch die Apotheke am Marktplatz vernichtet wurden. Mit Hilfe des Herzogs wurde das Eingeäscherte bald wieder aufgebaut und auch der Bau des Ritterhauses für den Landtag zu Ende geführt. Viele Adlige liessen sich Häuser in Mitau bauen und ein regeres Leben pulsierte in der Stadt. Die Handwerker arbeiteten jedoch hauptsächlich für den herzoglichen Hof und der Handel war gering. Der Bürgerstand bildete nicht den Hauptkern des Staates, denn das Herzogtum entwickelte sich allmählig zu einer aristokratischen Republik unter fürstlichem Vorsitz. Obwohl Herzog Gotthard Kettler mit der Ritterschaft in leidlichem Frieden gelebt hatte, arteten die Beziehungen zwischen den Söhnen Kettlers und dem Adel in einen Zustand gegenseitiger Zwistigkeiten aus. Ein grosser Teil des Adels geriet in öffentliche Opposition hauptsächlich gegen den ungestümen und aufbrausenden Herzog Wilhelm. Im August 1615 wurden auf Befehl Wilhelms die Häupter der Oppositionspartei, die Gebrüder Nolde, in Mitau nachts verhaftet und von seinen Leuten auf dem Wege zum Schlosse bei der Gildenstube im Kampfe niedergestossen. Diese Bluttat kostete hinterher Herzog Wilhelm seine Herzogswürde und zog seine Verbannung nach sich. Erst im Sarge kehrte er nach Mitau zurück.

Allein nur wenige Jahre konnte sich die Stadt der Ruhe und Ordnung erfreuen und sich normal entwickeln. Es flammte abermals der schwedisch-polnische Krieg auf. Gustav Adolf, der Schwedenkönig, eroberte am 16. September

Koris un Reķis ar dažiē tūkstošiem zemnieku un savām regulārām karaspēka daļām uzbruka Jelgavai. Pilsētu atsvabināja, bet pili, kuŗu nespēja ieņemt, aplenca. Februāra sākumā Jelgavā ieradās poļu spēku virspavēlnieka kņ. Radziwiļa palīgspēki. Bet arī otrs uzbrukums pilij 14. februārī neizdevās. Tikai jūnija sākumā bads, slimības un municijas trūkums piespieda zviedru garnizonu padoties.

Jelgava uzelpoja un sāka izlabot postījumus. Bet atkal tūvojās Gustava Adolfa vāditie zviedru pulki, ieņēma pilsētu un apkārtējās skanstis. Pili ieņemt nespēja. Noslēdza pamieru līdz 1. jūlijam 1623. g. Sāka plosīties mēris un prasija daudz upuru. Pamieru pagarināja līdz 1624. un beidzot līdz 1625. g. jūnijam. Pamiērs tomēr neatnesa mieru, atkal sākās kara darbība. Jelgava bija tūvu izmisumam. Jau 1625. g. pavasara sākumā šausmīga ziemeļvētra iedzina jūras viļņus tāļi zemē, upes pārplūda. Arī Jelgava stāveja zem ūdens. Agri iestājusies auglīgā vasara gan mazināja, bet nespēja segt postu. Katru dienu arī gaidīja zviedru uzbrukumu. To Jelgavā piedzivoja tā paša gada rudenī. Pēc 2 dienu aplenkšanas zviedri 3. oktobrī ielauzās pilsētā un ieņēma arī pili. Drūmas nedienas piemeklēja iedzīvotājus: no Jelgavas palika nenodegusi tikai viena trešā daļa, bet visa apkaimē līdzinājās postažai. Tikai 1629. g. noslēgtais pamiērs izmocītai pilsētai deva atvilkt elpu. 1635. g. zviedri atstāja Jelgavu.

Septiņus gadus vēlāk, pamazām atdzīvojusies Jelgavā apsveica jaunu zemes kungu hercogu Jēkabu, Fridriha brāļa, straujā Vilhelma dēlu. Viņa iedzīmtās gara spējas, valdišanas pirmajā posmā, ne tikai ierosina, bet arī realizē plašus plānus ar Jelgavā līdz tam neredzētu straujumu Jēkabs cenšas savu valsti ievest Eiropas lielo valstju saimē, grib padarīt savu galvas pilsētu par

1621-Riga. Zehn Tage später überschritten die Schweden die Düna. Mitau wurde eingenommen am 3. Oktober. Das Schloss und die Stadt wurden ausgeplündert und die Bürger zu schwerer Kriegskontribution gezwungen. Doch im Januar 1622 gelang es den Polen, unterstützt von einheimischen Bauern, die Stadt wieder an sich zu reißen und im Sommer auch die in dem Schlosse eingeschlossene schwedische Besatzung zur Kapitulation zu zwingen.

Mitau atmete auf. Da kehrte Gustav Adolf aus Schweden auf den Kriegsschauplatz zurück und eroberte die Stadt. Mitau wurde nach mehrtägiger Plünderung in Brand gesteckt. Die Einnahme des Schlosses gelang nicht, dieses blieb in polnischen Händen. Es kam zum Abschluss eines Waffenstillstandes bis zum 1. Juli 1623. Doch die inzwischen ausgebrochene Pest forderte viele Opfer und der Waffenstillstand wurde verlängert, zuerst bis 1624 und dann bis 1625. Doch der erwartete Frieden kam auch dann nicht zu Stande und wieder begann der Kriegszustand. Mitau war am Rande der Verzweiflung. Schon im Frühjahr hatte ein schrecklicher Nordsturm das Meer weit in das Land getrieben und eine grosse Überschwemmung nach sich gezogen. Auch Mitau stand unter Wasser. Der früh eingetretene Sommer konnte die Not nicht mildern und täglich erwartete man die Schweden, welche sich näherten, plündernd und sengend. Am 3. Oktober, nach 2-tägiger Belagerung brachen die Schweden in die Stadt ein. Das Schloss kapitulierte und die Besatzung erlangte freien Abzug. Um so mehr hatte die Stadt zu leiden, denn die Schweden begannen, trotz der den Bürgern zugesicherten Schonung, eine radikale Plünderung und Einäscherung der Häuser. Mitau ward zu einem Drittel niedergebrannt und die

Ziemeļeiropas tirdzniecības centru un, ievadot Lielupi pie Slokas tieši jūrā, pārvērst Jelgavu par ostu, kas spējīga uzņemt arī jūras kuģus. Atdzivojās seno zemgaļu karāļa Viestura, kara

HERCOGS JĒKABS

1642.—1682.

vadoņa Nameiža un Jēkaba tēva — straujā Vilhelma citreizējie nodomi. Jelgava dzīvo līdz lielā Jēkaba enerģijai un uzņēmībai. Tiek plašināta pils, ierīkoti dārzi un parki, Jelgavā

Gegend um Mitau glich einer Wüste. Erst der Waffenstillstand 1629 brachte dem Lande und der argverwüsteten Stadt Ruhe, Mitau wurde aber erst 1635 von den Schweden gänzlich geräumt.

Sieben Jahre später begrüßte die wieder auflebende Stadt den neuen Landesherrn Herzog Jakob, den Sohn des ungestümen Herzog Wilhelm. Sein angestammter Unternehmungsgeist liess die Stadt, in der ersten Periode der Regierung des Herzogs, eine Blütezeit weitreichender Pläne und ihre Verwirklichung erleben. Jakob, bemüht seinen Staat in den Kreis der Grossmächte Europas einzureihen, will seine Hauptstadt zum Handelszentrum von Nordeuropa machen und in anbetracht der direkten Verbindung der Aa bei Schlock mit dem Meere, in Mitau einen Hafen schaffen, der geräumig genug wäre, grosse Ozeanschiffe aufzunehmen. Es erstehen wieder die einstmaligen Pläne des alten Sempallenkönigs Vesthards, seines Nachfolgers Nameysis und auch die Pläne, mit denen einst Jakobs Vater, der ungestüme Herzog Wilhelm in die Verbannung zog. Mitau wird mitgerissen von der Energie und der Unternehmungslust des Grossen Jakob. Man erweitert das Schloss, Gärten und Parks werden eingerichtet, die Stadt erhält eine Wasserleitung und den Jakobskanal, der auch für praktische Handelszwecke ausgenutzt wird. Um den Kanal werden Lagerhäuser und Speicher gebaut, darin die Landbevölkerung und die Städte ihre Erzeugnisse bergen. Böte und Plaschkouts führen all diesen Reichtum den auf der Aa verankerten Schiffen zu. Handel und Gewerbe entwickeln sich und der Wohlstand der Bürger vermehrt sich, sowie die Zahl der Stadtbewohner. Steinerne Häuser werden erbaut, ein- und mehrstöckige, mit geräumigen Eingängen und grossen Fenstern. Die Strassen werden gepflastert und zu Ver-

rodas kanalizācija un ūdensvads — Jēkaba kanāls, kas tiek arī izmantots praktiskos tirdzniecības nolūkos. Gar kanālu sāk celties noliktavas un spīķeri, kur zemnieki saved savus lauku ražojumus un jaundibināto rūpniecību izstrādājumus. Laivas un plaškotas aizvadā visu šo bagātību uz Lielupē noenkurotiem kuģiem un pat līdz jūrai. Pilsēta uzplaukst, iedzīvotāju skaits pieaug. Sāk celt mūra namus — vienkārtu namiņu vietā rodas akmeņu un ķieģeļu divu, pat trīskārtu ēkas, ērtām izejām, plašiem un gaišiem logiem. Uzsāk brūģēt ielas. Pilsētas apsardzībai ceļ augstus valņus ar stipriem vārtiem. Tautas mutē vēl līdz šim uzglabājušies šo vārtu nosaukumi: Rīgas, Mazie, Annas, Dobeles un Ezera vārti.

Pilsoņu pārticība pieauga, jo amatniekiem, rūpniekiem un tirgoņiem tika piešķirtas daudzas privilēģijas un priekšrocības. Jelgava izvērtās par hercogistes administratīvo, tirdzniecisko un garīgo centru. Jelgavā atvēra arī pirmo grāmatu spiestuvi. Jēkabs atļāva pat celt Katoļu baznīcu.

Nav šaubu, ka enerģiskais un uzņēmīgais hercogs Jēkabs daudz vēl būtu darījis pilsētas pārveidošanai. Bet uzliesmoja zviedru-poļu-krievu karš un Jelgava atkal piedzīvoja kara briesmas, kas pārtrauca pilsētas normālo dzīvi visstraujākā attīstības gaitā. 1658. g. rudenī zviedru pulki iebruka hercogistes robežās un nonāca līdz pat Jelgavai. Hercoga miermīlība un uzticēšanās kaimiņu valstīm atnesa Zemgales un Kurzemes galvas pilsētai postu. 19. septembrī zviedri ar viltu ieņēma pilsētu un pili, sagūstīja hercogu un viņa ģimeni un aizveda pirms uz Rīgu tad uz Ivangorodu pie Narvas. Jēkaba lielās bagātības, dārglietas un zelts deva iespēju zviedriem turpināt karu, izpostot arī jelgavniekus līdz pēdējam. Kad 1659. g. beigās poļi izdzina zviedrus no pilsētas un 10. janvārī 1660. g. ieņēma pili,

teidigungszwecken umgibt man die Stadt mit hohen Erdwällen, deren Torbenennungen: die Rigische-, die Kleine-, Annen-, Doblensche- und die Wasserpforte noch bis heute im Volksmunde sich erhalten haben.

Zur Förderung des Handels und der Gewerbe verlieh Herzog Jakob dem Bürgerstande viele Privilegien und Vorteile und Mitau erlebte einen blühenden Aufschwung als der administrative, industrielle und geistige Mittelpunkt des Herzogtums. Eine Buchdruckerei wurde in Mitau angelegt. Jakob bewilligte auch die Gründung der katholischen Kirche in der Stadt.

Es ist nicht zu bezweifeln, dass der energische und unternehmungslustige Herzog noch mehr den Aufschwung seiner Hauptstadt gefördert hätte. Jedoch seine Bemühungen im russisch-schwedisch-polnischen Kriege die Neutralität für das Land zu wahren, scheiterten, und wiederum raste die Kriegsfurie auch über Mitau.

Im Herbst 1658 rückten die Schweden über die Grenze und kamen bis vor Mitau. Die friedliche Gesinnung und das Vertrauen, welches Herzog Jakob den Nachbarstaaten entgegen brachte, wurden zum Verderben für die Hauptstadt des Herzogtums. Am 19. September überumpelten die Schweden durch List die Stadt und das Herzogschloss, bemächtigten sich des Herzogs nebst seiner Familie und führten sie im November als Gefangene erst nach Schloss Riga und dann nach Ivangorod bei Narva. Die Plünderung der staatlichen Rentkammer und des Goldschatzes Herzogs Jakobs gab den Schweden die Möglichkeit den Krieg weiterzuführen. Die Stadt wurde dem schwedischen Kriegsvolk zu unbeschränkter Plünderung überlassen. Ende 1659, als die Polen die Stadt zurückeroberten

Jelgava bija tik tukša un iedzīvotāji tik noplicināti, ka poļiem nebij nekā vairs ko laupīt.

Gan vēl tanī pašā gadā atgriezās no gūsta hercogs Jēkabs, bet viņa enerģija un uzņēmība bija dabūjusi smagu triecienu. Jelgavas uzbūvi gan pamazām veica, bet pilsētas uzplaukšana apstājās un iedzīvotāju skaits nepieauga ilgu laiku.

Būtu Jēkaba pēcnācējs staigājis sava tēva pēdās, hercogistes labklājība spētu atjaunoties, bet Jēkaba dēls hercogs Fridrihs Kazimirs, jaunības gados redzējis ārzemju galma grezno dzīvi, centās pakaldarīt ārzemju valdniekiem. Dzires, svētki, ārzemju augstu viesu uzņemšana, itāļu opera, 60 mūziķu lielais galma orķestris, vairāki simti zirgu galma staļļos, neienesīgi uzņēmumi aprija Jēkaba pēdējos mūža gados atkal uzkrātas vērtības un izšķērdīgam Fridricham Kazimiram nācās iekļāt muižas, pilsoņiem pārdeva pat namus, piem. tagadējo pilsētas domes namu un rūpniecības. Iedzīvotājus aplika nesamērikiem nodokļiem, daļa pilsoņu nokļuva kā vērgu stāvokli. Samērā labi dzīvoja tikai dažādi ārzemnieki-amatnieki, kas izpildīja galma pasūtījumus.

No pilsgalma laudīm pilsoņi piesavinājās dažādus netikumus: pieauga žūpība, izvirtība, izšķērdīga dzīve.

Fridricha Kazimira laikā atzimējama arī krievu cara Pētera Lielā hercogistei liktenīgā vīsošanās Jelgavā, kas ilga veselu nedēļu.

Sākās lielais Ziemeļu karš. Fridricha Kazimira pēcnācējs Fridrihs Vilhelms bija vēl nepilngadīgs, viņa aizbildnis regents Ferdinands aizbēga uz Dancigu un atstāja valsti savam liktenim. 1701. g. zviedri ielauzās hercogistē un ieņēma arī Jelgavu, ar represijām pieminot, ka zviedru pretinieks cars Pēteris dažus gadus pirms kara, ceļā uz Vakareiropu, atradis laipnu uzņemšanu Jelgavas pili.

und am 10. Januar 1660 das Schloss einnahmen, waren die Mitauer soweit ausgeraubt, dass den Polen zum Raub überhaupt nichts mehr übriggeblieben war.

Wohl kehrte in demselben Jahre Herzog Jakob aus der Gefangenschaft zurück, doch seine Energie und Unternehmungslust hatten einen schweren Schlag erhalten. Mitau wurde allmählich wieder aufgebaut, doch die Bemühungen zur Wiederherstellung des früheren Wohlstandes hatten lange Zeit nur geringen Erfolg und die Einwohnerzahl blieb ohne wesentlichen Zuwachs.

Nur ein Nachfolger, der das von Jakob begonnene in dessen Geiste fortgesetzt hätte, würde die wirtschaftlichen Zustände des Landes wieder auf die Höhe, die es vor dem Kriege gehabt hatte, bringen können. Doch der Sohn Jakobs — Fridrich Kasimir hatte in seiner Jugend das verschwenderische Leben bei den ausländischen Höfen gesehen und Gefallen daran gefunden. Bälle und Festlichkeiten, Empfang ausländischer Gäste am Hofe, Schaugepränge aller Art, italienische Oper, vorzügliche Hofkapelle, kostspieliger Marstall, sowie verfehlte Unternehmungen verschlangen die letzten Ersparnisse Jakobs und Fridrich Kasimir musste zur Verpachtung der industriellen Einrichtungen und Verpfändung von Domänen seine Zuflucht nehmen. Man verkaufte sogar Häuser an den Bürgerstand, z. B. das jetzige Rathaus. Das Volk wurde mit hohen Abgaben belastet und mit einem Teil der Bürger verfuhr man wie mit Leibeigenen. Ziemlich gut lebten nur die aus dem Auslande zugezogenen Handwerker, die für den herzoglichen Hof arbeiteten.

Die ausgelassenen Sitten der Hofleute wirkten ansteckend auf den Bürgerstand: Saufen,

Zviedri saimniekoja Jelgavā līdz 1705. g. kad Pēteris Lielais tos piespieda atkāpties. Sāka saimniekot krievi. Pēteris gan saudzēja Jelgavu, bet lika uzspridzināt pilsētas vaļņus. 1707. g. zviedri atkal padzina Krievus. Kaujas, dažādu kaŗaspēku maiņas, kaŗa nodokļi, provianta piegādāšana un rekvizīcijas noveda pilsētu galīgā postā. Pēc Poltavas kaujas Jelgava 17. novembrī 1709. g. atkal nonāca krievu rokās un te ieradās arī Pēteris Lielais, kuŗš atzina Fridrichi Vilhelmu par pilntiesīgu hercogu, gandrīz ar varu saprecināja to ar krievu princesi Annu Ivanovnu. Krievi pilsētā ieveda daudz slimu un ievainotu kareivju un ievazāja mēri. Briesmīgā sērga plosījās ārkārtīgi nikni: pusgada laikā apmira trešā daļa Jelgavas iedzīvotāju.

Jaunais hercogs aizbrauca uz Pēterburgu, kur notika viņa laulības, bet atpakaļ braucot saaukstējās un nomira. Viņa liķi pārveda Jelgavā un novietoja pils kapličā. Jelgavā drīz ierādas hercoga jaunā atraikne ar hercoga valsti pūrā, pēc kuŗa tikoja daudzi ligavaiņi, starp citiem — cara Pētera mīluļa Meņšikova dēls un zakšu grāfs Morics.

Šinī laikā Jelgava, kuŗas tirdzniecība manāmi uzplauka, izvērtās arī par visādu politisku intrigu centru un atgādināja lielu iebraucāmu vietu. Katru ligavaini pavadija lepni pavadoņi un to apkalpotāji, pat prāvas sveša kaŗaspēka daļas, kas pilsētā ienesa nemieru un uztraukumus, bet arī naudu. Kādā lāpu gājienā, sarīkotā par godu grāfam Moricam, tikko neizcēlās lielāks ugunsgrēks. Tāpat grāfu Moricu reiz ielenca viņa dzīvoklī, Vēlmnica namā, Katoļu un Lielās ielas stūrī, līdz to atsvabināja hercogienes Annas miesas sargi un noveda uz viņas jauno pili. Arī franču emigranti atrada Jelgavā patvērumu. Dzīve pilsgalmā ritēja kupli viesībās, dzīrēs un medībās

Prunk und Verschwendung nahmen ihren Weg auch in der Stadt.

In die Zeit der Regierung Friedrich Kasimirs fällt auch ein Ereignis von grösster Tragweite, der Besuch Peters des Grossen in Mitau, wo er eine ganze Woche weilte.

Mit dem Beginn des 18. Jahrhunderts zog als drohende Gewitterwolke der nordische Krieg am Horizont herauf und entlud sich auch über Mitau. Der Nachfolger Friedrich Kasimirs Herzog Friedrich Wilhelm war noch minderjährig. Sein Vormund Regent Ferdinand entfloh nach Danzig und überliess das Land seinem Schicksal. 1701 brachen die Schweden in das Herzogtum ein und verblieben hier, bis 1705 Peter der Grosse sie zum Rückzuge nöthigte. Es begann die Russenwirtschaft. Die Stadt wurde verhältnismässig geschont, doch wurden die Stadtwälle gesprengt. 1707 wurden die Russen wieder von den Schweden vertrieben. Kämpfe und wechselnde Besitznahme verbunden mit allerhand Kriegsabgaben brachten über die Stadt und ihre Einwohner unbeschreibliches Elend. Nach der Niederlage der Schweden bei Poltava, geriet Mitau wieder in den Besitz der Russen und Peter zog am 17. November 1709 feierlich in Mitau ein. Er anerkannte den jungen Friedrich Wilhelm als Herzog und verlobte ihn zwangsweise mit seiner Nichte Anna Iwanowna. Die Stadt wurde überfüllt mit Verwundeten, die 1710 die Pest mitbrachten. Die furchtbare Seuche hat so arg gewüthet, dass in einem halben Jahre ein Drittel der Land- und Stadteinwohner dahingerafft wurde.

Der junge Herzog reiste nach Petersburg zu seiner Hochzeit, aber auf dem Heimwege starb er an Erkältung. Seine Leiche wurde im Schlossgewölbe zu Mitau bestattet. Bald übersiedelte seine Witwe Anna nach Mitau. Für

un galminieku dzīves mutulis ienesa arī pilsētā flirtu un netikumus. Landtags 1726. g. ievēlēja Moricu par hercogu, bet Meņšikova intrigu dēļ viņš zaudēja hercogienes labvēlību un bija piespiests atstāt Kurzemi.

Hercogiene Anna neizvēlējās neviena no ligavaiņiem, jo nokļuva zem sava skaistā un izveicīgā kambarkunga Ernesta Birona iespaida. Kļūstot par Krievijas ķeizarieni Anna, kuŗa Jelgavā parakstīja Krievijas konstitūciju, tā dēvētos „Jelgavas punktus“, vēlāk Annas pašas atkal atceltos, ir arvien vēl tik labvēlīga pret Bironu, ka uz viņas vēlēšanos Kurzemes muižniecība ievēl viņu par hercogu, kad tas ieperkas kā radnieks kādā franču dižciltīgā ģimenē ar līdzīgu vārdu. Bīrons ilgāku laiku bija arī faktiskais Krievijas patvaldonis un varēja rīkoties ar neaprobežotiem naudas līdzekļiem. Tos viņš izlietoja Jelgavas izbūvei un dažādu labierīcību izvešanai. Slavenais itāļu arhitekts grāfs Rastrelli, Birona uzdevumā, uzspridzināja seno Jelgavas bruņinieku pili un uzbūvēja vēl tagad esošo grandiozo celtni pils salā. Rastrelli celtas arī pilsētā dažas ēkas un pils Rundālē.

Ernesta Birona dēls hercogs Pēteris turpināja sava tēva uzsāktos darbus Jelgavas pils un pilsētas izbūvei. No ārzemēm izaicināti meisteri ienesa pilsētas amatniecībā un rūpniecībās jauninājumus, pamazām radās lieltirdzniecība, jo labības un citu produktu tirgus starp Lietuvu un Rīgu sāka virzīties caur Jelgavu. Hercogs Pēteris cienīja arī mākslu un zinātņi, uzcēla Jelgavā Pētera Akadēmiju, pabalstīja māksliniekus un lika izdaiļot dievnamus. Strādniekus ņēma no vietējiem dzimtslaudīm, jo brīvie Jelgavas pilsoņi prasīja augstu atalgojumu, ko hercogs negribēja maksāt. Lai pilsēta paplašinātos, noārdīja veco vaļņu atliekas un to vietā ierīkoja ielas.

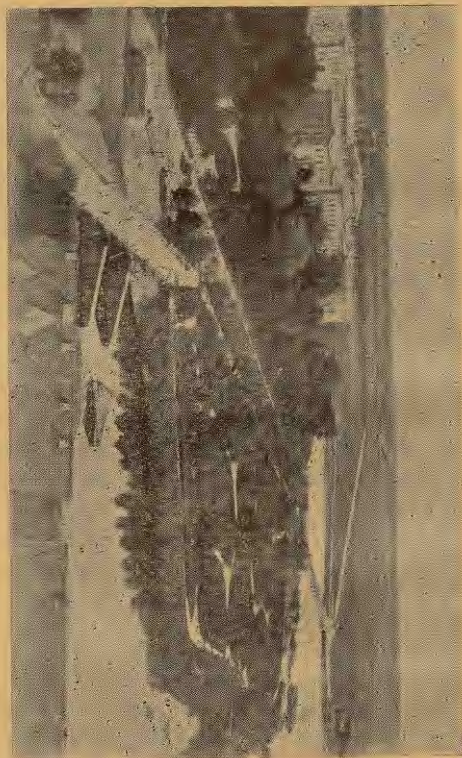

die Besetzung des Herzogstuhles meldeten sich allerlei Prätendenten, unter anderen Fürst Menschikow und Graf Moritz von Sachsen.

Während durch ausgedehnten Handel die Stadt einen sichtbaren Aufschwung nahm, wurde Mitau auch der Knotenpunkt, wo die politischen Intriguenfäden zusammenliefen. Die ausländischen Gäste und ihr Gefolge brachten in die Stadt viel Geld, doch auch viel Aufregung. Bei einem Fackelzuge zu Ehren des Grafen Moritz wäre Mitau beinahe von einer grossen Feuersbrunst heimgesucht worden. Ein anderes Mal wurde der Graf in seiner Wohnung, Welmnitzsches Haus, Ecke der Katholischen und Grossen Strasse, förmlich belagert, aber von der Leibwache der Herzogin Anna befreit und in ihr Palais aufgenommen. Auch französische Emigranten fanden in Mitau Unterkunft. Das ungezügelte Auftreten der Hofleute lockerte die Moral der Bürger. Auf dem Landtage 1726 wurde Graf Moritz zum Herzog gewählt, doch verscherzte er sich die Gunst der Herzogin und musste Kurland verlassen.

Die Wahl der Herzogin Anna fiel auf keinen der Bewerber. Sie kam unter den Einfluss ihres schönen und gewandten Kammerherrn Ernst Biron, dessen Wahl zum Herzog, Anna nachdem sie russische Kaiserin geworden war, auch durchsetzte, da Biron sich in eine französische Adelsfamilie gleichen Namens als Verwandter eingekauft hatte. Längere Zeit war Biron sogar Regent von ganz Russland und konnte über unbeschränkte Geldmittel verfügen, die er dazu verwandte in Mitau eine rege Bautätigkeit zu entfalten. Unter der Leitung des berühmten italienischen Architekten Grafen Rastrelli fand die Sprengung des alten Ordenschlosses statt und entstand das heutige Pracht-

Šai laikā Jelgava pārdzīvoja dažādus iekšējus satricinājumus. Lielās franču revolūcijas atskaņas bija atvēlušās arī līdz šejieni. Pilsnība sāka uzstādīt maižniecībai un hercogam dažādas pra-

JELGAVAS PILS
Krievu gubernatoru laikā.

sības, pilsoņu unijas deputācija pat devās uz Varšavu sargāt savas tiesības. 1792. g. Jelgavā izcēlās vēsturiskais sudmalu dumpis. 17. martā 1795. g. muižniecība galīgi atteicās no Polijas un vēlējās krievu ērgļa apsardzību. Visā zemē

schloss zu Mitau. Auch mehrere Gebäude in der Stadt sind von Rastrelli erbaut worden.

Ernst Birons Sohn, Herzog Peter hat die Ausbauung Mitaus weiter gefördert. Durch Hinzuziehung tüchtiger Meister aus dem Auslande wurden in der Stadt Gewerbe und Industrie gehoben, es entstand die Grosskaufmannschaft, da der Getreide- und Lebensmittelmarkt zwischen Litauen und Riga seinen Weg über Mitau nahm. Herzog Peter hatte auch Neigung zu Kunst und Wissenschaft, errichtete in Mitau die Academia Petrina und liess die Kirchen mit Kunstwerken schmücken. Zu den Arbeiten wurde auch das Landvolk herangezogen, denn die freien Bürger der Stadt stellten übertriebene Lohnforderungen, die der Herzog zu hoch fand. Um die Stadt zu erweitern wurden die letzten Reste der Stadtwälle vernichtet, an deren Stelle Strassen gebaut wurden.

Zur Zeit der Regierung Peters hatte Mitau auch einige lokale Erschütterungen zu überstehen. Die Ausklänge der grossen französischen Revolution hatten sich auch bis nach Mitau ausgebreitet. Die Bürgerschaft stellte dem Herzoge und dem Adel zeitgemässe Forderungen und eine Deputation der Mitauer Bürgerunion begab sich sogar nach Warschau behufs Wahrung ihrer Rechte und Ansprüche. 1792 erlebte Mitau den historischen Mülleraufstand. Am 17. März sagte sich die Ritterschaft von der polnischen Oberlehnshoheit los und verlangte Schutz vom russischen Adler. Völlige Anarchie drohte dem Lande. Herzog Peter entsagte seiner Würde und verliess am 30. August Mitau.

Mitau wurde eine russische Gouvernementsstadt. Das rege Leben der Herzogzeit erstarb und die Zahl der Einwohner verringerte sich. Das verlassene Schloss wurde ein Asyl für französische Emigranten und vom 18. März 1798 bis zum Oktober

sāka rūgt nemiers. Hercogs Pēteris atteicās no troņa un 30. augustā atstāja Jelgavu. Hercogistes pievienošana Krievijai ķeizaram Pāvilam izmaksājusi vienu šnaucamas tabakas kārbīņu, ko ķeizars toreiz dāvājis hercoga sūtnim un hercogistes likvidācijas starpniekam baronam Heikingam.

Jelgava pārvērtās par Kurzemes guberņas pilsētu. Hercogu laiku dzīves straujums norima un iedzīvotāju skaits saplaka. Tukšajā pili mitinājās franču emigranti un no 18. marta 1798.—1807. g. oktobrim kā bēglis še uzturējās Francijas karalis Ludviķis XVIII., nogalinātā karaļa Ludviķa XVI. brālis. Še nomira un tika apglabāts katoļu kapos paters Edžvorts, Ludviķa XVI. biktstēvs, kuŗš savu nelaimīgo karali bij pavadījis uz giljotīni.

Napoleona laikos — 1812. g. Jelgava atkal dabuja pārdzīvot kara nedienas. Tā kā gluži neapcietināta pilsēta nebij aizstāvama, garnizons uzspridzināja Driksas tiltu un atstāja Jelgavu, kuŗu ieņēma prūšu kaŗaspēks, ietilpstošs 10. franču armijas korpusā. Liela kontribucija un provianta nodevas noplicināja jelgavniekus. 1831. g. vasarā Jelgavu smagi piemeklēja koliera. Saslima 79,5% no pilsētas iedzīvotāju skaita. Kolieras kapos, tagadējās Reijera patversmes dārzā, apglabāja 537 briesmīgās sērgas upuŗus. Daļa iedzīvotāju atstāja pilsētu. Jelgava sagura uz ilgāku laiku. Tikai pēc 1850. g., kad sāka atdzīvoties vietējā rūpniecība, iedzīvotāju skaits pieauga un 1914. g. sasniedza 45,000.

Pasaules kaŗā Jelgavas apkārtne norisinājās sivas cīņas un pilsēta daudz cieta. Lielinieku laikā Jelgava piedzīvoja šausmu dienas, kad daudzi pilsoņi krita par upuri neierobežotam neprātam. Arī 1919. gads ar islaicīgu vācu sirotāju varas nedienām sita jūtamus robus sevišķi latvju tautības pilsonībā, bet tai pašā gadā Bermondta-

1807 der Aufenthaltsort des geflüchteten Königs von Frankreich Ludwig XVIII. Hier starb und wurde auf dem katholischen Friedhof bestattet Pater Egdeworth, der Beichtvater Ludwigs XVI, der diesen unglücklichen Monarchen zur Guillotine begleitet hatte.

Im Jahre 1812 zur Zeit Napoleons wurde Mitau wieder der Schauplatz kriegerischer Ereignisse. Da an eine Verteidigung der offenen Stadt nicht zu denken war, sprengte die Garnison die Brücke der Drixe und räumte die Stadt. Mitau wurde vom 10. Korps der französischen Armee besetzt. Eine grosse Kontribution und schwere Forderungen an Lebensmitteln und Fourrage, welche die feindliche Intendantur rücksichtslos verlangte, zog eine Verarmung der Stadt nach sich. 1831 wütete in Mitau die Cholera. Das Leben der Stadt wurde gelähmt für längere Zeit. Erst 1850 machte sich eine Entspannung der Verhältnisse und ein Zuwachs der Einwohnerzahl bemerkbar. 1914 zählte Mitau 45.000 Einwohner.

Der grosse Weltkrieg zog Mitau hart in Mitleidenschaft. Heftige Kämpfe wogten um die Stadt, dieselbe erlitt dabei grosse Verheerungen. Zur Bolschewikenzeit erlebte Mitau furchtbare Schreckenstage und viele seiner Bürger fielen dem ungezügelden Terror zum Opfer. Im Herbst 1919, beim Abschluss der Bermond-Awalowschen Affaire, brannte das Schloss und mehrere hervorragende Gebäude nieder, so dass Mitau am Anfang der lettischen Republik einen Trümmerhaufen darstellte. Doch während der ersten zehn Jahre nach dem Weltkriege hat Mitau die Spurens einer Verheerung getilgt. Industrie und Gewerbe haben sich teilweise erholt, und eine rege Entwicklung der Kleinindustrie kann festgestellt werden. Die Stadt hat sich inzwischen auch modernisiert. Gute elektrische

Avalova dēkas laikā nodega pils un daudzas celtnes pilsētā, tā kā Jelgava Latvijas republikas sākumā vārda ziņā bija drupās.

Tomēr jau pirmo desmit gažu laikā pilsēta paspēja novērst visas kara un dēku sistās brūces, atjaunojās rūpniecība, gan ne pirmskara apmēros, bet toties rosīgi izveidojās sīkrūpniecība. Pati pilsēta šinī laikā arī redzami modernizējusies ar kārtīgu elektrisku apgaismošanu, ūdensvadu, autosatiksmi, kolektoru, slimnicām, apakšzemes kabeļu telefona tīklu, lieliem veikāliem un rūpniecības uzlabojumiem. Jelgavas dzelzceļu mezgla tīkls iet sešos virzienos, kuģniecība — augšup pa Lielupi un lejup līdz jūrai un ap Jelgavu izbūvēti ērti zemes ceļi auto un citai satiksmei.

Kulturēlā ziņā Jelgava kā Zemgales metro-pole atjaunojusi savu agrāko nozīmi kā garīgais centrs. Jelgavā darbojās pastāvīgs teātris, iznāk vairāki laikraksti, daudzas grāmatu spiestuves un izdevniecības strādā vietējām un citurienes vajadzībām. Jelgavas konservatoriju, vidus un pamatskolas apmeklē ap 4,000 audzēkņu. Še koncentrētas Zemgales administratīvās un vietējo pašvaldību iestādes, ka arī novietota daļa republikas kaŗaspēka. Jelgava lēni, bet noteikti paplašinājas un iedzīvotāju skaits tūvojas pirmskara apmēriem.

Pilsēta sadalas trīs pamatdaļās: pils sala, vecā un jaunā Jelgava ar vairākām priekšpilsētām. Lielākā ir vecpilsēta, kur atrodas viesnīcas un galvenās tirgotavas.

N. Šillings.
Optika Foto Radio
Jelgavā, Pils ielā 14, tālr. 400.

Beleuchtung, desgleichen Wasserleitung und Kanalisation, den Anforderungen der Neuzeit entsprechende Krankenpflege, unterirdische Telephonleitung, geregelter Autoverkehr, viele der Neuzeit angepasste Warenhäuser und industrielle Anlagen sind zu verzeichnen.

Der Eisenbahnverkehr geht von Mitau in sechs Richtungen und die Schiffsverbindung flussauf- und -abwärts. Guterhaltene Chausseen und Landwege in der Umgegend der Stadt sind geeignet für Auto- und anderen Verkehr.

Als kultureller Mittelpunkt Semgallens hat Mitau seinen früheren guten Ruf zurückerlangt. In Mitau wirkt ein beständiges Theater, es erscheinen mehrere Zeitschriften und viele Buchdruckereien arbeiten für den lokalen- und auswärtigen Bedarf. Die Mittel- und Grundschulen nebst Volkskonservatorium zählen ungefähr 4000 Zöglinge. In Mitau befindet sich die administrative- und Selbstverwaltung, des Gebiets auch ist ein Teil der Heeresmacht hier untergebracht. Langsam, doch beständig wächst Mitau und die Einwohnerzahl nähert sich der des Jahres 1914.

Die Stadt zerfällt in drei Hauptteile: die Schlossinsel, die Altstadt und Neu-Mitau mit mehreren Vorstädten. Die Altstadt ist der grösste Teil und hier befinden sich die Hotels und das Haupthandelszentrum.

N. Schilling.
Optik Photographie Radio
Mitau, Schlossstrasse 14, Teleph. 400.

Gājiens pa Jelgavu.

Jelgavas apskati vislabāk sākt no

Jelgavas pils.

Tagadējā pils celta vietā, kur senāk atradās ordeņa bruņinieku drūmais cietoksnis, kuŗu hercogs Ketlers pārvērtā par savu mītni un Kettera nama hercogi wairākkārt pārbūveja un paplašināja. Pirms tagadējās pils celšanas veco pili uzspridzināja. Jaunās pils cēlējs hercogs Ernsts Birons, Krievijas toreizējais tiešais patvaldnieks, pats uzturējās Peterburgā un pamatakmeni 14. maijā 1738. g. pilij lika kambarkungs Butlers, iemūrējot 2 mār. smagu sidraba plāksni ar ierakstiem latīņu valoda. Galvenos darbus vadīja slavenais itāļu arhitekts, grafs Bartolomeo Rastrelli. Zem jumta pils nāca 1740. g., kad Birons bij gāsts un trimdā Sibirijā. 22 gadus pils iekšiene stāveja neizbūvēta. Tikai pēc Ernsta Birona apžēlošanas darbus atjaunoja 1762. g. Jelgavā ieradās Rastrelli un steidza izlabot pils ārieni un galīgi izbūvēt iekšieni. Gleznu darbus veica itāļu mākslinieks Pietro Fontebasso, stukaturas darbus — vāciets Graffs. Pili ātri radās viens īsts mākslas darbs pēc otra: baltās galvenās ozolkoka trepes, pie kuŗām nokļuva pa lielisko kolonādi, 80 pēdas garā dejas zāle dienvidspārnā pa visu ta platumu, pils baznīca ar mākslīga marmora sienām dažādās krāsās un Pēterburgā pagatavotu altari, pils istabas ar ķīniešu zīda tapetēm. 8. decembrī 1772. g. Bironi, tēvs un dēls, baznīcu zvaniem skanot un lielgabaliem dūcot, galma un pilsoņu gwardes pavadīti, ievadījās jaunceltā pili, kuŗā pēc 20 dienām Ernsts Birons nomira. 22. decembrī 1788. g. pili izcēlies ugunsgrēks iznīcināja galvenās trepes un balto zāli, Graffa

Ein Gang durch Mitau.

Den natürlichsten Ausgangspunkt für eine Besichtigung Mitaus bildet das im Zentrum zwischen Alt- und Neustadt gelegene

Schloss Mitau.

Aufgeführt an Stelle des alten Komtureischlosses, welches einst der erste Herzog Gotthard Kettler zu seiner Residenz erwählt hatte und das von den Herzögen des Kettlerschen Hauses mehrfach umgebaut und erweitert war, stellt das gegenwärtige Schloss ein Denkmal der Bautätigkeit des Herzogs Ernst Biron und seines Sohnes Peter Biron dar. Die Grundsteinlegung des neuen Schlosses erfolgte durch den Kammerherrn Butler am 14. Mai 1738, wobei eine zweipfündige Silbertafel mit lateinischer Inschrift eingemauert wurde. Die Leitung des Prachtbaues hatte der berühmte italienische Architekt Graf Bartolomeo Rastrelli übernommen. Unter Dach kam das Schloss 1740, als der Sturz Ernst Biron schon erfolgt war und er selbst als Verbannter in Sibirien lebte. 22 Jahre hindurch stand das Schloss unausgebaut, erst nach Rückkehr Ernst Biron aus der Verbannung, 1762, wurden die Arbeiten wieder aufgenommen und von Rastrelli zum Abschluss gebracht. Die Schmückung des Baues mit Kunstmalerei führte der Italiener Pietro Fontebasso und die kunstvollen Stuckarbeiten — der deutsche Reliefmeister Graff aus. Es entstand ein Prachtbau nach dem andern: die weisse Haupttreppe aus Eichenholz zu der man durch den grandiosen Kolonnadengang gelangte, der 80 Fuss lange Repräsentations- auch Hofball- und Soireensaal, welcher die ganze Schlossbreite des südlichen Flügels einnahm, ferner die prächtige

meistardarbu. 1792. g. pils tiltu ieņēma ap 1000 sadumpojušies melderzeļļi un taisījās iebrukt pili. Kritiskā brīdī hercogs Pēteris pavēlēja ar 3 pils lielgabaliem atklāt uguni. 12 nemiernieki krita, vairākus desmitus ievainoja. Pēc Pētera atteikšanās no hercoga tituļa un aizbraukšanas uz ārzemēm, 1795. g. pili apmetās krievu ģenerāl-gubernātors ar valdības iestādēm. Ugunsgrēkā izdegušo pils daļu pārbūvēja kazarmēs. 1798. g. ķeizars Pāvils I. piedāvāja pili Provansas grafam. vēlākam Francijas karalim Ludviķim XVIII, kuŗš pili ar savu ģimeni un galmu nodzīvoja līdz 1807. g. Uz Ludviķa vēlēšanos iestādītas papeles pie pils vārtiem. Franču viesu laikā pils dažādu pārbūvju dēļ stipri cieta. Martā 1805. g. nodega daļa pils ziemeļa spārnā, ko tūlīt atjaunoja. 1812. g. pili bija franču un pēc tam prūšu kara lazarets. Kad maijā 1816. g. uguns atkal izpostīja pusi no ziemeļu spārna ķeizars Aleksandrs I. deva līdzekļus pils pamatīgam remontam un monumentalā baroka stīla celtnē iekšienē un ārienē atguva pirmātnejo izskatu. Pili atkal ievietoja gubernātors un vicegubernātors, valdības iestādes un bijušais hercogu archīvs. Noārdīja vāļņu atliekas ap pili un ierīkoja dārzu. 1818. g. 30. augustā, ķeizara klātbūtnē šeit proklamēja Kurzemes zemnieku atbrīvošanu no dzimtbūšanas. Pili valdnieks pieņēma zemnieku deputāciju. Pili atkal pamatīgi remontēja 1859. gadā. No tā laika Jelgavas pils, kas skaitījās pie pirmklasīgiem mākslas darbiem pasaulē, neaizskārta stāvēja līdz lielajam karām. Okupācijas laikā pili izlaupīja: dārgās mēbeles un retie mākslas priekšmeti tika aizvesti uz ārzemēm, bet 1919. g. beigās Bermondta-Avalova dēku ļaudis izdedzināja monumentalo celtni.

Pili atjauno valsts iestāžu un kulturelo mērķu vajadzībām.

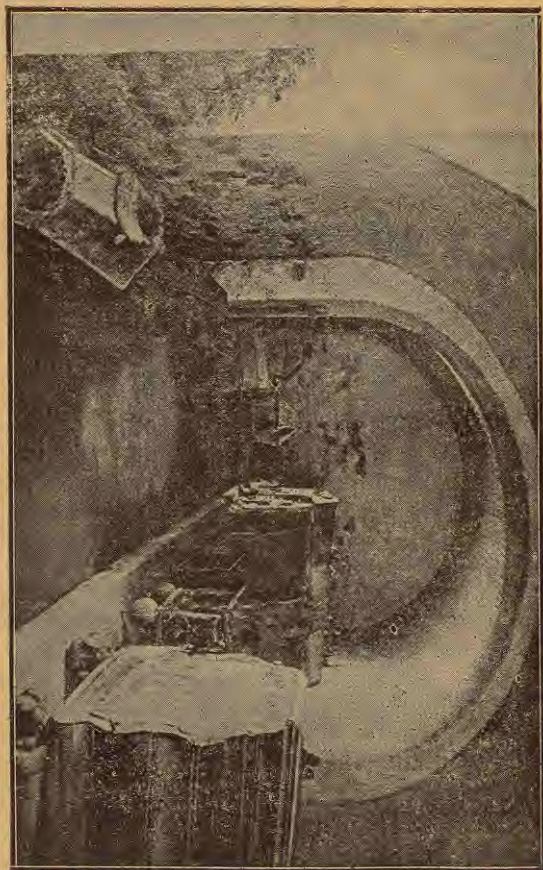

Schlosskapelle, deren Wände mit farbigen Marmorplatten ausgelegt waren, und der kunstvolle Altar, der in Petersburg angefertigt wurde. Die herzoglichen Räume im Schlosse waren mit chinesischen Seidentapeten beschlagen. Am 8. Dezember 1772 hielten die Birons, Vater und Sohn, unter Glockengeläute der Kirchen und Kanonendonner, begleitet vom Hofgefolge und der städtischen Bürgergarde ihren feierlichen Einzug in das neue Schloss, wo — nach 20 Tagen Ernst Biron starb. 22. Dezember 1788 vernichtete eine Feuersbrunst die Haupttreppe und den weissen Saal — Graffs Meisterwerk. 1792 rotteten sich ungefähr 1000 rebellische Müllergesellen vor dem Schlosse zusammen. Im kritischen Augenblick befahl Herzog Peter durch einige Kanonenschüsse die Rebellen zu zerstreuen. 12 Tote und viele Verwundete blieben auf dem Platz. Nach der Abdankung Herzog Peters und nach seiner Abreise ins Ausland 1795 wurde das Schloss der Sitz russischer Generalgouverneure. Der bei dem Brande beschädigte Teil des Schlosses wurde zu Kasernen umgebaut. Eine interessante Episode bildet der Aufenthalt des geflüchteten Bourbonen, späteren Königs von Frankreich Ludwig XVIII. in Mitau. Kaiser Paul I. hatte ihm ein Asyl und Unterhalt auch für sein zahlreiches Gefolge im Schlosse gewährt. Auf Verlangen Ludwigs hat man Pappeln vor dem Schlossportal gepflanzt; zur Zeit der französischen Gäste hat das Schloss durch allerlei Umbauten schwer gelitten. Im März 1805 brannte der Nordflügel des Schlosses ab, wurde aber bald wieder hergestellt. Das Jahr 1812 sah zuerst französische Soldaten dann deutsche Truppen im Schlosse, wo ein Militärlazarett eingerichtet war. 1816 hat wieder ein Brand die Hälfte des Nordflügels vernichtet, doch Kaiser Alexander I. bewilligte die

Hercogu kapu velve.

Viens no interesantakiem senātnes pieminekļiem Jelgavas pils ir hercogu kapu velve pils

Zemgales un Kurzemes hercogu kapliņa pili.

austrumu spārnā. Velve sastāv no divām diezgan plašām pagraba telpām, kas ierīkotas par kapliču

Geldmittel zur gründlichen Renovierung und so hat das monumentale Barockgebäude äusserlich und innerlich das frühere Aussehen wiedererlangt. Das Schloss bezog wieder der russische Gouverneur nebst Vicegouverneur, auch die Regierungsinstitutionen und das herzogliche Archiv fanden hier Unterkunft. Die Reste der alten Wälle wurden abgeräumt und der Schlossgarten angelegt. Am 30. August 1818 wurde hier in Gegenwart des Kaisers die Aufhebung der Leibeigenschaft in Kurland proklamiert. Der Herrscher empfing im Schlosse die Deputation der Landleute. Man unterzog 1859 das Schloss wieder einer gründlichen Remonte. Seit der Zeit stand das Mitausche Schloss, welches zu den erstklassigen Kunstwerken der Welt zählte, unangefochten bis zum Weltkriege. In der Okkupationszeit wurde es ausgeraubt: die teuren Möbel und seltene Kunstgegenstände wurden ins Ausland geführt, doch ihren Höhepunkt erreichte die Plünderung Ende 1919 durch die Banden Bermond-Awalows, welche das monumentale Gebäude gänzlich ausbrannten. Das Schloss wird erneuert zur Unterbringung der Staatsbehörden und zu kulturellen Zwecken.

Das herzogliche Grabgewölbe.

Eins der interessantesten Denkmäler der früheren Zeit ist das Grabgewölbe der Herzöge im östlichen Flügel des Schlosses. Das Gewölbe besteht aus zwei grossen Kellerräumen, die 1825 zur Aufnahme der 30 herzoglichen Sarkophage eingerichtet worden sind. Der letzte Herzog von Semgallen und Kurland Peter Biron hatte das Gewölbe zur herzoglichen Begräbnisstätte bestimmt, obwohl er selbst seinen Ruheplatz nicht da gefunden hat. Die ewige Ruhe der irdischen Reste der Herzöge ist mehrfach gestört worden. Im Nordischen Kriege wurde die frühere Herzogs-

1825. g., kad tur novietoja visus Jelgavas pils baznīcas pagrabos esošos Zemgales un Kurzemes hercogu un viņu piederīgo zārkus, skaitā 30. Šo velvi par hercogu pēdējo atdusas vietu bij izvēlējis un licis sagatavot Zemgales un Kurzemes pēdējais hercogs Pēteris, lai gan viņš pats tur netika apglabāts. Hercogu mūžīgais miers ir ticis vairākkārt traucēts: Ziemeļu karā zviedri uzlauza hercogu zārkus un aplaupīja, 1884. g. atvēra ar sarkano samtu apsisto zārku bez uzraksta, lai pārliecinātos, ka pēdējā atrodas hercoga Jēkaba jaunākā dēla, Kurzemes priņča, vienroča Aleksandra liķis, arī 1913. g. pārbaudīja visu zārku saturu, pie kam izrādījās, ka dažos Ketleru zārkos atrodas tikai daži kauli, bet hercoga Ernesta Birona liķis ģērpts tumši brūnā samta uzvalkā un uzglabājies gluži labi. 1918. g. lielnieku laikā mūžīgā miegā dusošo hercogu mītni piemeklēja dzīvo vandāļu neprāts: kapu velvi izlaupija, zārkus izvilka pils pagalmā, iebalzamēto Birona mūmiju izcēla no zārka, nostādīja pie sienas un apsmēja. Tagad šeit atkal dziļš klušums, kurā dziļāk un dziļāk slīgst viss bijušais.

Pils dārzs.

Pils dārzu sāka ierīkot 1817. g. agrāko pils vaļņu vietā, bet tā kā pavasara plūdi izskaloja apstādījumus, tad 1829. g. ar uzbērumiem visu apkārtni paaugstināja un pēc gubernātora Valujeva plāna izveidoja līdz ielai. Gubernātora Lilienfelda laikā dārzu paplašināja ielas otrā pusē. 1929. g. publiskam dārzam pievienoja tā dēvēto gubernātoru saliņu, kur vasarā notiek koncerti brīvā dabā. Blakus saliņai Jelgavas airētāju kluba mitekļis ar atsevišķu dārzu un blakus jaunātnes biedrība „Viesturs“. Aiz pils Lielupes malā Jelgavas peldētāju biedrības ierīces un, pilssalas turpinājumā, pilsētas brīvpeldētavas, kurp ved ejas: gar agrāko pils virtuvi un pa tā saukto „nopūtu

gruft aufgebrochen und die Leichname von den Schweden beraubt. 1884 wurde der mit rotem Sammet überzogene Sarg des Prinzen Alexander, des jüngeren Sohnes Herzogs Jakobs geöffnet zwecks einer Besichtigung der Leiche. Auch 1913 fand eine Besichtigung der Gruft statt, wobei festgestellt wurde, dass in manchen Särgen der Herzöge aus dem Hause Kettler nur einige Knochen übriggeblieben waren, jedoch die Leiche Herzog Ernst Birons, gekleidet in dunkelbraune Tracht, sich sehr gut erhalten hatte. 1918, in der Bolschewikenzeit, hat die Unvernunft der Vandalen wiederum den Frieden der Gruft entweiht: das Gewölbe wurde aufgebrochen und ausgeraubt, die Särge auf den Schlosshof geschleppt und die Mumie Herzog Birons aus dem Sarkophage gerissen und zum Spott an die Wand gestellt. Jetzt waltet hier wieder Grabesstille, in welche tiefer und tiefer alles einst Gewesene und nun Vergangene hinab taucht.

Der Schlosspark.

Die Anfänge des Parkes datieren vom Jahr 1817, als die Reste der früheren Schlosswälle abgetragen wurden. Da aber die Überschwemmung des Flusses alljährlich die Anlagen vernichtete wurde 1829 die Lage erhöht und der Garten, nach dem Plane des Gouverneurs Waluews, bis zur Schlossstrasse vergrössert. Die Anlage des Gartens jenseits der Strasse erfolgte später auf Anordnung des Gouverneurs Lilienfeldt. 1929 wurde dem öffentlichen Garten auch die sogenannte Gouverneursinsel zugeteilt, wo im Sommer Militär- und Symphoniekonzerte gegeben werden. Neben der Insel hat der Mitausche Ruderklub sein Terrain mit Garten und Anlagen und weiterhin der Jünglingsverein „Viesturs“ sein Heim. Hinter dem Schlosse an der Aa sind die Etablissements des alten Mitauschen Schwimm-

aleju". Pils teatrs būvēts 1913. gadā. Aiz tā redzama „Pasta sala“, bet, augšup pa upi, dien-

SKATS NO DRIKSAS TILTA.

vidus austrumos — dzelzsceļa tilti pār Lielupi, kur Jelgavas atbrīvošanas cīņās 1919. gadā straujā uzbrukumā latvju karaspēka daļas ienāca pilsētā.

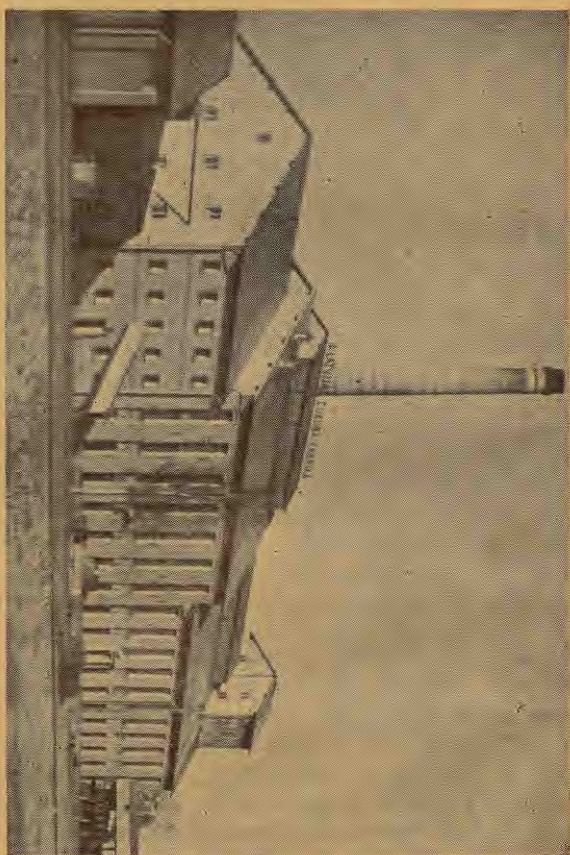
klubs und weiter die städtischen Freibäder. Dorthin führen Gartenwege längs des Kanales und am Ufer der Aa entlang durch die „Säufzer-Allee“. Das Schlosstheater ist 1913 erbaut. Weiter liegt die Postinsel und am Horizont sieht man die Eisenbahnbrücke über den Aafluss, wo 1919 bei der Befreiung Mitaus die Stosstruppen der lettischen Armee durch energischen Druck den Kampf um die Stadt entschieden.

Die neue Stadt.

Von der grossen Aabrücke, die ein Bauwerk der lettischen Republik ist, übersieht man den ganzen Rayon der neuen Stadt. Im Osten erheben sich die Massive der ersten lettländischen Zuckerfabrik, in deren Nähe man die Gebäude der Eisenbahnstation Mitau II sieht. Links befindet sich der Sommerausflugsort Langerwald: Park und Restauration. An der Rigaer Chaussee schimmert weiss das schöne Schloss Waldeck, ein Kunstwerk symmetrisch romanisch-gotischer Formen. Weiter zur Linken eine schattige Birkenallee — der alte Rigische Weg, an dem das Gut „Sorgenfrei“ liegt, wo vor dem Weltkriege das komfortabel eingerichtete Ausflugslokal „Vater Hinterlach“ sich befand. An der Kreuzung des Alten Weges und der Strasse nach Gut Eichenhof erhebt sich ein verwittertes Denkmal — steinerne Pyramide, deren Geschichte zugleich eine Geschichte der Umgegend ist. Nach der Unterwerfung des Herzogtums von Semgallen und Kurland unter das russische Szepter, schenkte Kaiser Paul dem letzten Oberbefehlshaber der herzoglichen Truppen, seinem späteren Flügeladjutanten und ersten Kurländischen Gouverneur, Karl von Driesen das Gut Eckauhof das der Gouverneur nebst dem Beigut aus Dankbarkeit in Paulsgnade und Sorgenfrei umtaufte. Davon berichtet das 1797 errichtete Driesen-Denkmal.

Jaunā pilsēta.

No Latvijas republikas laikā celtā Lielupes tilta redzams viss jaunās pilsētas rajons. Austru-

LATVIJAS I. CUKURA FABRIKA.

mos paceļas Jelgavas lielākā rūpniecības uzņēmuma — Latvijas pirmās cukurfabrikas masīvi, blakus kuļiem saskatāmas dzelzceļa pietātnes

Der nach NW an der Pyramide vorübergehende Weg führt nach Eichenhof, wo das städtische Kinderasyl eingerichtet ist. Der andere Weg zwischen dem Denkmal und Sorgenfrei führt nach dem alten Friedhof Henriettenruh, wo viele altertümliche Grabsteine zu sehen sind und wo in einem von Säulen gestützten Grabgewölbe Henriette von Driesen, die Gemahlin des Gouverneurs ihren letzten Schlaf hält. Auf einer Seite des Grabgewölbes steht: „Was wir waren, fühlten wir in deinen Armen, was du warst, erst hier am Grabe“, und auf der anderen, in lettischer Sprache: „Sie war uns allen eine Mutter“. Am Ufer des Aastromes, an der grossen Brücke, an deren Stelle früher Jahrhunderte lang eine schwimmende Brücke über den Fluss führte, stand der zu Herzog Jakobs Zeiten erbaute Schneckenkrug und die Schneckenmühle, deren ergrauter Müller im Poem des Semgaller-Dichters Ed. Wirza „Herzog Jakob“ besungen wird.

Wundervoll schön ist das Inselreich im Schlossgebiet der Stadt am Abend, wenn die scheidende Sonne das Wasser des Flusses und der Kanäle in leuchtende Glut taucht, der Himmel in Rot, Gold und Violett prangt, dann bilden sich auf der Erde schönere Farben als je am Tage, leichte Nebelschleier wallen über die Wiesen, auf dem Wasser gleiten Böte und die Seele des Semgallers tönt in schwermütigen Volksweisen aus. Tiefe Sehnsucht hebt sich empor, die Töne zittern und ersterben in den abendlichen Lüften. Mit einem müden Lächeln verschwindet die Sonne am Horizont, wo die schwarzblauen Wälder träumen, und still naht die Nacht der schlafmüden Stadt.

Die Schlosstrasse.

Beim Verlassen der Grossen Brücke sieht man links das ehemalige Brückenhaus und zur Rechten erzählt uns eine Metallplatte in drei

Jelgava II ēkas, bet pa kreisi Langervaldes parks.
Rīgas šosejas malā skaistā baltā romāņu-gotu
formu celtne Valdekas pils. Pa kreisi tagadējai

„DRIZENA“ PIRAMĪDE.

Sprachen am Granitpfeiler: „Beim Anlegen des Schlossgartens haben die Bauern des Mitauschen Kreises freiwillig den grössten Beistand geleistet“. Die Schlossstrasse, ehemals Brückenstrasse, geht über die so genannte Grüne Brücke, die seit Birons Zeiten hier gestanden und beim Kriegszuge Napoleons nach Russland gesprengt, doch später wieder errichtet wurde und nachher vielen Neubauten weichen musste; sie führt in die

Altstadt Mitau,

welche sich von der Brücke aus dem Blicke in ruhiger Würde seiner historischen Vergangenheit darbietet. Die erste Strasse, welche die Schlossstrasse kreuzt, der Quai hiess ehemals Wassersteg, dann Bachstrasse und trägt jetzt die Benennung Boulevard Tschakste, zum Andenken an den ersten Präsidenten der Republik Lettland.

Links der Brücke das erste Haus — „Hotel Linde“, während der Herzogszeit das „Schlosshotel“, in welchem im 18. Jahrhundert, auf der Durchreise nach Norden, viele europäische Berühmtheiten kurzen Aufenthalt genommen haben, u. a. die legendären Abenteurer Cazanova, Magno Cavallo und Graf Cagliostro. Das komfortable Hotel hat zu seiner Zeit der Vater des lettischen Theaters Adolf Allunan in seinen Mussestunden oft besucht. „Hotel Linde“ ist eins der besten Lokale der Stadt und ein guter Absteigeort für Reisende und Touristen.

Der Aa-Strom, die Drixe und die Kanäle zwischen den Inseln bilden einen der schönsten Naturplätze Mitaus — das semgallische Venezien, ein natürliches Aquarell, dessen eindruckvolles Bild, durch die grosse Anzahl der Böte an den Anlegestellen des schattigen Quais gesteigert wird. Auf der anderen Seite des Boulevards zieht sich in langer Reihe hoher Häuser der frühere Adelsrayon der Stadt hin. Dasselbst

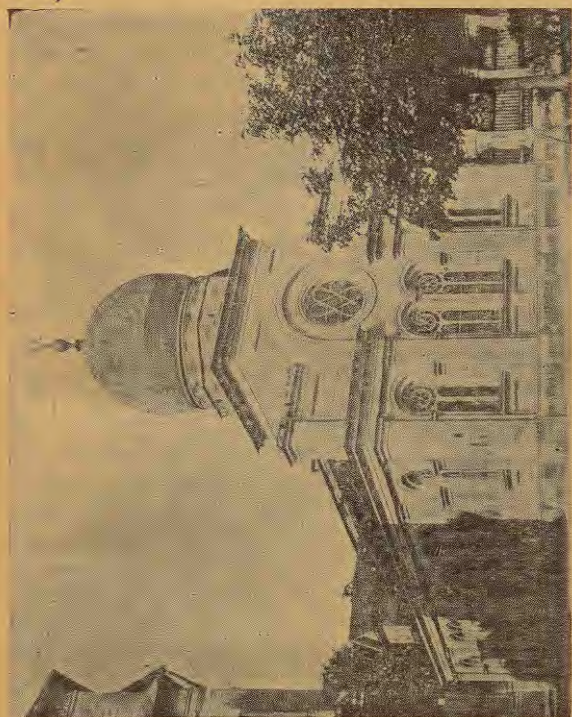
šosejai iet senais Rīgas ceļš, kā malā atradās kara laikā nopostītā „Zorgenfreijs” — jēlgavnieku ilggadējā atpūtas vieta vasarā. Ozolmuižas un vecā Rīgas ceļa krustojumā stāv brīvkunga, Kurzemes pirmā krievu gubernatora Kārļa Drīzena 1797. g. krievu ķeizaram Pāvīlam I. celtā piramīde — piemiņa par Ozolmuižas dāvāšanu. Pa ceļu gar piramīdi sasniedzama pati Ozolmuiža, kur ierīkota pilsētas bērnu patversme. Starp piramīdi un Zorgenfreijs atsevišķs ceļš ved uz romantiskiem Henrietes kapiem, kur daudz senu pieminēkļu un sevišķā kapu velvē atdusās Drīzena laulātā draudzene; uz kapu velves mauzoleja latvju valodā uzraksts: „Viņa bija mums visiem māte”. Lielupes malā pie Lielā tilta, kurā vietā senāk bija plosta tilts, atradās gadu simtus pazīstamais Gliemežkrodziņš un hercoga Jēkaba laikos būvētās vējdzirnavas, kuŗu sirmā dzirnavnieks apdziedāts Zemgales dzejnieka Ed. Virzas poēmā „Lielskungs Jēkabs”. Brīnišķīgi skaista ainava no šīs vietas skatītājam vasaras vakaros, kad rietošā saule kausētā zeltā pārvērš straumes ūdeņus — rietumu debesis viz purpura un violetu krāsu brīnumos, viegli miglas plīvuri šur un tur skar pļavu smaragdu, upes viļņos lēni slīd la viņas un Zemgales dvēsele raisās tautas dziesmās. Liegas skumjas paužot, dreb skaņas un aizslīd vakara vēsmā. Gurdeni smaida saule un grimst apvārkšņa tālē, bet no sapņaino mežu zilganuma nakts lēni tūvojās apklustošai pilsētai.

Pils iela.

Atstājot Lielo tiltu, pa kreisi redzama senā plosta tilta nodokļu ņēmēja divstāvu mājiņa, bet pa labi, pie ieejas pilsdārzā granīta stabs ar metala plāksni, kuŗas uzraksts vēsta, ka pilsdārza ierīkošanas darbos piedalījušies pilsētas apkārtnes zemturi. Pils iela, senā Tilta iela, pa tā dēvēto „Zaļo tiltu”, kas šeit bijis jau no Birona laikiem

erhebt sich die orientalische mit dem mosaïschen Pentagramm gekrönte Kuppel der Synagoge, welche um die Mitte des vorigen Jahrhunderts erbaut

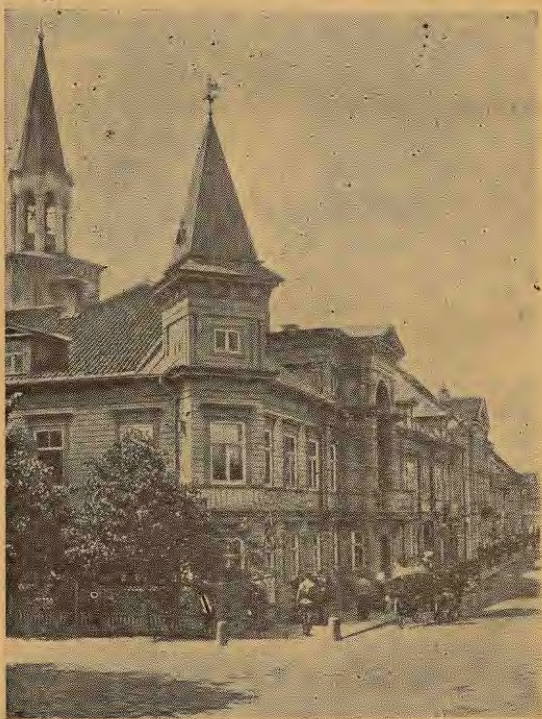
SYNAGOGE.

ist und in der Ausführung einen guten Geschmack zeigt. Nahe der Synagoge, in der Wasserstrasse, hat 1779 der berühmte Geisterbeschwörer Cagliostro gehaust, bis er aus Mitau ausgewiesen wurde. Weiter zwischen den Häusern des Boulevards findet man die älteste Schulanstalt der Stadt, die St. Annenschule, gegründet zur Zeit Herzog Friedrich Wilhelms. 1872—1875 hat hier

un Napoleona kā arī Lielajā karā uzspridzināts
un atkal atjaunots, ievēd

Vecā pilsētā.

Pirmā šķērsiela — senā „Ūdenstaka“, Upes
iela, tagad Čakstes bulvaris. No tilta pa kreisi
„Lindes viesnīca“, hercogu laikos — „Pils viesnīca“.

Lindes viesnīca vecākā u. labākā
visā Jelgavā

Pils ielā 38, tālr. 106.

*Glītas viesu istabas. Pieejamas cenas. Priekšzīmīga
virtuve. Telpas dinejām. Dārzs. Zālonmūzika.*

Ekonomis A. Melnbārds.

der erste Präsident Lettlands Janis Tschakste seine erste Schulbildung erhalten. An Ende des Boulevards beginnt die Elektrizitätsstrasse, in welcher das städtische Elektrizitätswerk und die Gasanstalt sich befinden.

Rechts der Grünen Brücke das grosse zwei-stöckige Haus war im Januar 1919 auf einige Tage Sitz der republikanischen Regierung Lettlands und hier wurde der Versuch gemacht eine Einwilligung zur Kolonisation Kurlands laut des „Hindenburgschen Gesetzes“ zu erlangen.

Weiterhin am Boulevard befindet sich das im Anfang des 19. Jahrhunderts erbaute frühere Kurländische Ritterhaus, in dem das Semgallische Konservatorium und das II. Staatsgymnasium untergebracht sind. Weiter kommt man zum Hafen der Stadt. Von hier aus unterhält die Kurländische Schifffahrtsgesellschaft Dampferverkehr auf der Aa — oberhalb bis Salgallen und unterhalb bis zum Strande, Riga und Kolkasrags. Vom Anlegeplatz hinauf zum Markt führt der Fischsteg. 1615, in einer dunklen Augustnacht, wurden hier bei der damaligen Gildenstube die Oppositionäre der Herzöge die Gebrüder Magnus und Gotthard Nolde im Kampfe niedergestossen. An diesem Steg befindet sich schon seit Herzog Jakobs Zeiten die Stadtmühle und der Fischmarkt. Die Fortsetzung des Boulevards führt weiter zum ehemaligen Frauengefängniss in dessen grauen Mauern zu der Bolschewikenzeit und auch während der Bermondschen Affaire viele Mitauer in grauenvoller Weise ermordet wurden.

Beim Betreten der Altstadt durch die Schloss-Strasse kommt man auf den alten Heumarkt, jetzt — Autohalteplatz, den die Strasse in zwei Teile trennt: rechts — entlang des 1917 in der Kriegszeit eingerichteten artesischen Brunnens zieht sich der Übergang zum grossen Marktplatz.

kuŗā 18. g. s. pa ceŗam uz zĭemeŗiem pā-
junti atraduŗas daudzas rietumu „slavenĭbas“,
to starpa arī legendārie: Kāzanova, Magno Kavallo
un Kaliostro. Māŗjigā „Lindē“ savā laikā latvju
teatra tēvs Adolfs Allunāns bija visu gaidĭts viesis.
ŗĭ ir viena no labākām viesnĭcām pilsētā un pa-
rocīga apmeŗanāŗs vieta ceŗotāŗjiem un tūristiem.

Lielupe, Driksa un kanāli starp salām veido
vienu no skaĭstākām vietām Jelgavā — Zemgales
Veneciju, kuŗas gleznumu izceŗ daudzas laiviņas
un piestātnes Driksā gar bulvara apstāŗĭjumiem.
Bulvāra otrā pusē strēķis augstu senlaicĭgu namu —
agrākais muiŗniecĭbas rajons, kuŗā izceŗas ebrēju
sinagoga ar skaĭsto orientāļisko kupolu. Aiz
sinagogas, nākoŗā namā, 1779. g., dzivoŗjis dēkai-
nais Kaliostro, lidz viņŗ izraidĭts no Jelgavas.
Tālāk vecākā pilsētas māŗcĭbas iestāde — Annas
pamatskola, dibināta hercoga Fridriŗha Vilhelma
laikā. Ŗĭnĭ skolā no 1872.—1875. g. māŗcĭŗies
latvju republikas pirmais prezidents Jānis Ćakste.
Bulvāŗi pie namiem atzĭmes par ũdens limeŗa
augstumu plūdos, kad visa Jelgava bijusi zem
ũdens. Bulvara galā sākas Elektriŗas iela, kuŗā
atrodas pilsētas elektriskā stacija un gāzes iestāde.

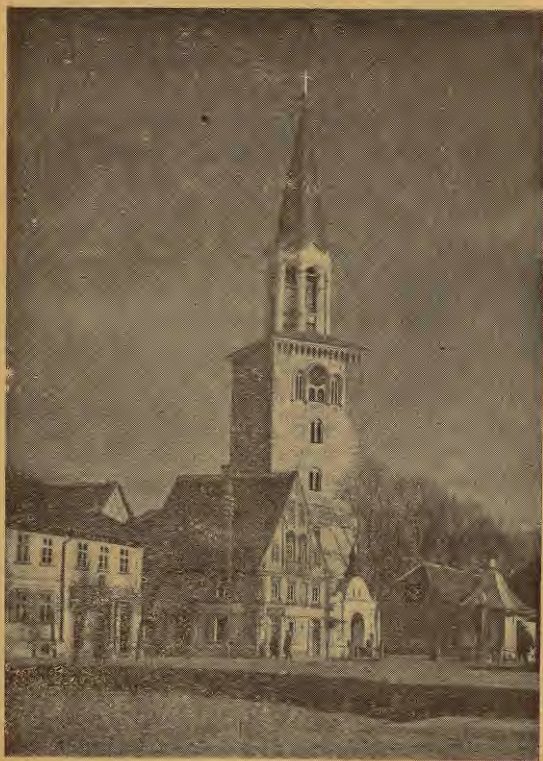
Pa labĭ no tilta Pils ielas un Ćakstes bulvāra
stūra augstajā namā 1919. g. sākumā daŗas dienas
atradās Latvĭjas republikas valdĭbas mĭteklis un
ŗeit atkārtojās mēŗināŗjums dabŭt Latvĭjas valdĭbas
piekriŗanu Kurzemes kolonizāŗĭjai uz tā dēvētā
„Hindenbarga likuma“ pamatiem.

Tālāk bulvāŗis, gar skaĭsto 19. g. s. sākumā celto
bijuŗo bruŗniecĭbas namu, kuŗā atrodas Zemgales
tautas konservatorĭja un II. valsts ģĭmnazĭja, ved uz
Jelgavas ostu, no kuŗieŗes tvaikoŗņi uztur satĭksmi
pa Lielupi — augŗup lidz Zaļgalei un lejup lidz
jŭŗai. No tvaikoŗņu piestātnes uz tirgus laukumu
iet senā Zĭvju gatve, kuŗā 1615. g., pie toreĭzēķā
ģĭldes nama, ciņā nodurti hercogu pretĭnieki, brāŗĭ

Links befindet sich eine der schönsten Stellen Alt-Mitau. Zur Seite des malerischen Kirchenportals erhebt sich eins der ältesten Häuser Mitau, mit hoher schöner Giebelwand und alten Plaketten — das einstige Rathaus und dahinter, aus dem stillen Garten, ragt das Werk vieler alten Meister, die

St. Trinitatis Kirche.

Im Anfang des 16. Jahrhunderts existierte in Mitau nur eine alte Kirche, welche im Garten,

Magnus un Gotards Noldes. Šinī gatvē jau no hercoga Jēkaba laikiem atrodas pilsētas dzirnavas

BIJ. BRUŅNIECIBAS NAMS.

un zivju tirgus. Pie gatves zem mūra tilta Driksā ietecēja hercoga Jēkaba laikā ierīkotais Jēkaba kanāls, 3 kilometrus garš, kas savienoja Svētes

Ecke der jetzigen Akademie- und Katharinen-Strasse, stand. 1627 warf ein heftiger Sturm die Kirche um. Ihr ausgebesserter Turm diente dann noch bis 1688 als Glockenturm für die Trinitatiskirche, deren Turm beim ersten Aufbau unbeeendet verblieben war. Die Erbauung der massiven Trinitatiskirche wurde angefangen 1574, doch 1579 trat eine Unterbrechung des Baues ein und erst 1592 wurde die weitere Ausführung durch Unterstützung der Herzogin-Witwe Anna unter der Beteiligung von Magistrat und Bürgerschaft wieder aufgenommen und 1625, ohne Turm, beendet. Der Turmbau auf quadratischer Basis begann 1680, wurde 1688 bis zu einer Höhe von 163' geführt und mit einem Pyramidalzeltdach abgeschlossen. 1862 wurde der Turm bis 244' erhöht. Den Altar des Gotteshauses stiftete 1641 die Herzogin Elisabeth Magdalena. In Tagen grosser Gefahr ist die Kirche ein sicherer Zufluchtsort für Frauen und Kinder gewesen. Das Kirchenportal schmückten alte Kanonenrohre aus der Herzogszeit, welche den Schlosswällen entnommen sind.

Am Anfang der Poruk-, früher Kirchenstrasse, wo die Autobushaltestellen sind und seit langer Zeit das Gasthaus „London“ tätig ist, kommt man in die frühere Palais jetzt

Akademie-Strasse.

Das grosse Gebäude, Ecke der Strasse, ein Muster der Bauweise Anfang des 20. Jahrhunderts, ist ein Werk des mitauschen Architekten P. Eplèe, und ist errichtet an Stelle des früheren Polizeihauses der Stadt. Ecke der früheren Katharinen-jetzt Weissmannschen Strasse ist das historische Haus des Katharinenstiftes. Das Haus wurde 1699 vom holländischen Kaufmann Ihuka erbaut, kam später in herzoglichen Besitz und wurde dann das Eigenthum des Rentmeisters Fogt. Im

upi ar Driksi. Kanālu aizbēra 1931. g. un viņa vietā ierīkoja pilsētas kanalizācijas kolektoru.

Tālāk pa bulvāri nokļūst pie agrākā „Sieviešu cietuma“ drūmās ēkas, kuŗas pagalmos lielinieku un Bermondta laikos daudzi jelgavnieki tika zvēriskā kārtā noslepkavoti.

Ieejot vecpilsētā pa Pils ielu nonāk uz agrākā „Siena tirgus“ — tagad auto stāvvietu. Šo laukumu Pils iela daļa uz pusēm. Pa labi, gar 1917. g. kaŗa laikā ierīkoto artezisko aku, plaša pāreja uz pilsētas tirgu, pa kreisi — Vecjalgavas gleznākais stūrītis, no kuŗa daudzi gadu simteņi raugās pretim. Skaistie baznīcas vārti un šaipus no tiem viens no vecākiem Jelgavas namiem — senais rātuzis, smailu jumtu un augstu ģēveli — vecu laiku arhitekturas zieds. Un pār to no klusā dārza paceļas daudzu būvmeistaru lielais roku darbs

Trīsvienības baznīca.

16. gadu simteņa sākumā Jelgavā — Kungu, tad Palejas, tagad Akadēmijas ielā, dārzā iepretim Katrinas patversmei, bija tikai maza baznīca, kuŗu sagrāva vētra 1627. g. Izlaboja tikai torni un tas pastāvēja līdz 1688. g. Tagadējo Trīsvienības baznīcu sāka celt 1574. g., bet 1579. g. pārtrauca darbus un tikai 1592. g. pilsētas maģistrāts un pilsōņi, hercoga Ketlera atraiknes Annas pabalstīti, sāka turpināt būvi, kuŗu pabeidza 1625. g. Četrstūraino torni cēla vēlāk, no 1680.—1688. g. 163' augstu. 1862. g. torni paaugstināja līdz 274' augstumam. Dievnama altāri 1641. g. dāvināja hercogiene Elizabete Magdalena. Lielu briesmu brīžos baznīca ir bijusi drošs patvērums sievām un bērniem. Baznīcas dārzā aug ozols, veltīts Mārtiņa Lutera piemiņai. Pie baznīcas vārtiem hercogu laiku dižgabalu stobri, ņemti no vecās pils vaļņiem.

Tauschwege gegen ein Haus in der Katholischen Strasse kam das Gebäude in die Hände der Schwägerin des Herzogs Ernst Johann Biron, der Generalin Katherina von Bismark, geb. Trotta von Treyden und wurde 1780 zu einem adeligen Fräuleinstift eingerichtet. Die Statuten des Stiftes wurden vom Herzog Peter Biron confirmiert, und 1788 wurde das Stift unter Protektorat des Königs von Polen Stanislaus Augustus genommen. Das Haus zeigt altertümlich holländische Bauart, hübsche verzierte Seitengiebel und breite mehrsprössige Fenster. Im Stifte befindet sich das von Barison 1775 gemalte lebensgrosse Bild der Stifterin.

Nebenbei dem Stifte in der Weissmanschen Strasse befindet sich das historische Gebäude der früheren herzoglichen Stadtkanzlei, in welcher 1726 der Prätendent auf den Herzogstuhl Graf Moritz von Sachsen wohnte. In derselben Strasse flusswärts ist das massive Haus des früheren Adelsklubs, erbaut am Anfang des 19. Jahrhunderts. Seit 1927 ist das Gebäude Eigentum der Stadt und dient der mitauschen Garnison als Kasino. In seinem schönen Hauptsaal finden auch die Sitzungen des Stadtrates statt. Bemerkenswert sind die drei Kronleuchter des Saales — Meisterwerke älterer Zeit. Originell ist auch der kleine Saal, stilvoll in urlettischer Volksornamentation ausgestaltet, ebenso daneben das lettische Ahnenzimmer.

Weiter in der Akademie-Strasse befindet sich der Bank- und Geldinstitutionenrayon Mitau: die Centralgenossenschaftskasse — Filiale Mitau, Semgallischer Kreditverein, Lettländische Bank — Filiale Mitau, die staatliche Agrarbank, der Agrar-Kreditverein, weiter: Lettländischer Lloyd und andere Versicherungs - Gesellschaften, Notare, Rechtsanwälte, Behörden u. s. w. Das zwei-stöckige Haus, der jetzige Sitz der Lettländischen

Baznīcas pagalmā savādu iespaidu atstāj, apkārtejo būvju ieslēgts, oriģināls, celts 1693. g. kapa piemineklis pilsētas kādreizējam fogtam Jostam Mölleram un viņa ģimenei, ar minētā Möllera pašbiografiju, iekaltu pieminekļa frontonā.

Gar Poruka, agrāko Baznīcas ielu, kurā koncentrētas autobusu pietātnes un kur jau ilgus laikus atrodas „Londonas“ viesnīca, iegriezamijs

Akadēmijas ielā.

Liels stūra nams, viens no augstākjiem pilsētā — 20. g. s. sākuma celtniecības piemērs, jelgavnieka, arhitekta P. Eplē veidojums, celts Jelgavas Kreditbankai, agrākā divstāvu nama vietā, kur ilgus gadus mitinājās pilsētas policija.

Tālāk vēsturiski ievērojams Katrīnas patversmes nams, kurū 1699. g. licis celt Holandes tirgōnis lhuka 17. g. s. holandiešu gaumē, augstām izrotātām ģēvelēm un deviņrūtāiniem logiem. Namu ieguva Jelgavas pilsgalms. Vēlāk nams nāca hercoga rentmeistēra, galma padomnieka Fogta rokās. Pēdējais, apmaiņas kārtībā, pret namu Katoļu ielā, to atdeva hercoga Ernsta Birona svainiēni Katrīnai fon Bismark, dzim. Trotta fon Treiden. 1780. g. nams tika ierīkots par muižnieku jaunavu patversmi. Patversmes statūtus 1778. g. apstiprināja hercogs Pēteris un patversmi ņēma zem sava protektōrāta Polijas kārālis Stanislavs Augusts. Patversmē glabājas 1775. g. māksliniekā Barisona gleznots dibinātājas attēls dabiskā lielumā. Interesants ir nāmā portāls. Nams simtiem gadu tiek uzturēts savā pirmātnējā izskātā.

Blakus patversmei, Veismaņa, agrāk Katrīnas ielā, atrodas otrs vēsturisks nams — hercogu agrākā pilsētas kanceļa, kas 1726. g. bijusi hercogu troņa pretendenta Sakšu grāfa Morica mitēklis.

Tai pašā ielā upes virzienā atrodas 19. gadusimtena sākumā celtais bij. muižnieku

Bank, beherbergte früher den Kurländischen Kreditverein, und gehörte ehemals dem Grafen Peter von Pahlen, einem Favoriten des Kaisers Paul I. Gegenüber dem genannten Hause befindet sich die

Academia Petrina,

welche im Auslande weit bekannt ist als das mitausche Gymnasium illustre. Der Gedanke in Mitau ein Gymnasium zu gründen war schon

kluba nams, kas no 1927. g. pilsētas īpašums
un ierikots par vietējā garnizona klubu, kuŗa

GARNIZONA KLUBS.

galvenajā zālē tiek noturētas arī pilsētas domes
sēdes. Šinī zālē trīs grezni kroņa lukturi — sen-
laiku meistarādarbi. Originela arī kluba mazā
zālē latvju ornamentu rotā. Blakus šai zālei —
latvju senču istaba senlatvju stilā.

1638 erörtert, jedoch der Schwedenkrieg verhinderte die weitere Ausarbeitung des Planes. 1638 hat Herzog Friedrich die Frage wieder aufleben lassen, doch ohne realen Erfolg. Auch Herzog Jakob beschäftigte sich mit derselben Frage, doch wegen der Unschlüssigkeit des Landtags gelangte man zu keinem Abschlusse. Bei Friedrich Kasimir war die Frage des Gymnasiums wieder ohne Erfolg beraten worden und erst nahezu hundert Jahre später unter dem Herzoge Peter wurde die Academia Petrina 1773 gegründet und von dem Hofarchitekten Severin erbaut an Stelle des früheren Palais der Herzogin Anna Iwanowna. 17. Juni 1775 wurde das neuerbaute Gebäude eingeweiht, doch die Academia funktionierte schon seit 20. Januar im Hause der herzoglichen Kanzlei, wo später Graf Moritz von Sachsen wohnte. Das Gymnasium war von dem Herzog reichlich mit Schulmitteln bedacht und in dem Turme des massiven Gebäudes war sogar eine Sternwarte eingerichtet.

Die reichhaltige Bibliothek erreichte mit der Zeit 50000 Bände, unter denen sehr viele von grossem Werte waren, die zur Zeit des Weltkrieges teilweise ins Ausland verschleppt wurden und der Rest verbrannte im November 1919, als das Gymnasium ausbrannte. Bei der Erneuerung des Gebäudes ist der Turm ohne die Kuppel des Observatoriums hergestellt worden. Der Vorgarten des Gymnasiums wurde umgeändert und seit 31. August 1930 erhebt sich dort das

Denkmal

des ersten Präsidenten Lettlands

Vater Tschakste,

einem Träger der Freiheitsidee des Landes, der ein geborener Semschale war, in seiner Jugend ein Zögling der Academia Petrina gewesen ist

Ar Kurzemes Ekonomiskās Sabiedrības skaisto namu, kuŗu iepriekš kara būvēja arhitekts L. Reijners, sākās pilsētas galveno naudas iestāžu rajons. Še atrodas Vācu Centrālās Sabiedrības kases Jelgavas nodaļa, Zemgales Kreditbiedrība, Valsts Zemes banka, Latvijas Bankas nodaļa, Agrarkreditbiedrība, tālāk — Latvijas Lloids un citas apdrošināšanas biedrības, notāri, advokātu kontori, nodokļu inspekcijas un citas iestādes.

VALSTS ZEMES BANKAS NAMS.

Valsts Zemes Bankas divstāvu nams, kuŗā atrodas Latv. Bankas nodaļa, agrāk bija Kurzemes Kreditbiedrības mitekļis un iepriekš piederēja ķeizara Pavila I. mīlulim Pēteram Pālenam, bet tam blakus esošais arī Valsts Zemes Bankas trīsstāvu nams, būvēts jaunākos laikos. Šiem namiem iepretim Jelgavas senais zinību templis

Academia Petrina,

kas Eiropā pazistama kā gymnasium illustre.

und seine öffentliche Laufbahn in Mitau angefangen hat. Das Denkmal, eine Statue aus Bronze auf Granitpostament, ist ein Werk des lettischen Bildhauers K. Janson. Das Kunstwerk personifiziert die charaktervolle Schwere des Sengallertums und eine unerschütterliche Willenskraft des Lettenvolkes im Erreichen vorgemerkter Ziele. Die Mittel zur Errichtung des Denkmals hat Sengallen und seine Metropole aufgebracht.

Weiter hinter dem 1684—1690 von den Jesuiten errichteten Kollegium, wo jetzt das katholische Gemeindeoberhaupt seinen Sitz hat, Ecke der Akademie- und der Annenstrasse erhebt sich die

Russisch-orthodoxe Kathedrale,

ein fünfkuppeliger Bau und bildet zwischen anderen umliegenden Bauten einen byzantinisch originellen Anblick. Die Kathedrale ist Ende des 19. Jahrhunderts erbaut worden und dem heiligen Simeon und der heiligen Anna geweiht. Vorher hat hier eine kleine einkuppelige Kirche ungefähr zweihundert Jahre hindurch gestanden, die auf Befehl der Kaiserin Elisabeth errichtet war.

Neben der Kathedrale ist das massive Gebäude des

Mitauer Kreisgerichtes,

aufgeführt in der Russenzeit, als die alten Gerichtsbehörden aus dem Schlosse nach der Stadt versetzt wurden. Hier ist auch die Grundbuchabteilung.

Weiter in der Akademie-Strasse ist eins der besten Häuser Mitaus, das Gebäude des

Gewerbevereins.

Auf dem Platze desselben befand sich ehemals das Haus des Gymnasialdirektors Grafen Raczynski. Nach einer Feuersbrunst wurde das stattliche Gesellschaftshaus erbaut. Das Gebäude besitzt

Jau 1618. g. bij ierosināta doma celt Jelgavā ģimnaziju. Zviedru karš pārtrauca šīs domas tālāku izveidošanos. 1638. g. hercogs Frīdrihs atkal skāra augstākas mācības iestādes dibināšanas jautājumu, bet bez panākumiem. Hercogs Jēkabs arī gribēja celt ģimnāziju, bet landtāgs galīgu lēmumu neiznesa. Hercoga Frīdriha Kazimira laikā ģimnazijas jautājumu atkal apsprieda un tikai gandrīz simts gadus vēlāk hercogs Pēteris Bīrons 1772. g. landtagā paziņoja, ka nodomājis celt akadēmisku ģimnaziju un uzturēt to valsts līdzekļiem. Ģimnazijas būvi uzsāka 1773. g. janvāra mēnesī hercogienes Annas Ivanovnas noārdītās pils vietā. Būves darbus vadīja galma arhitekts Severīns Jensens. Jauno ēku iesvētīja 17. jūnijā 1775. g., bet mācības iestāde darbojās jau no tā paša gada 20. janvāra Katrīnas ielā hercoga pilsētas kancelejas namā, kur reiz bij dzīvojis Sakšu grafs Mōrics. Hercogs jauno ģimnaziju bagātīgi apdāvināja mācības līdzekļiem, masīvās celtnes tornī ierīkoja pat nelielu observatoriju un savāca lielu grāmatu krājumu, kas ar laiku pieauga līdz 50,000 sējumiem, to starpā daudz ļoti retu grāmatu, kas pasaules kara laikā pa daļai tika aizvestas uz ārzemēm, gan arī sadega 1919. g. novembrī, kad ģimnazija nodega. Celtni atjaunojot, ēkas tornis palika bez observatorijas kupola. Ģimnazijas priekšdārzs tika pārveidots un tur paceļās 31. augustā 1930. g. atklātais

Piemineklis

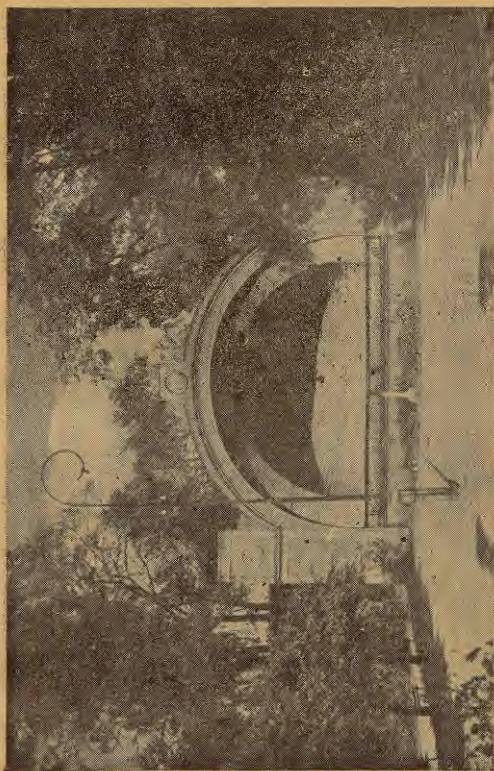
Latvijas pirmajam prezidentam, valsts vīram un tautas vadonim

Čakstes tēvam,

latvju atbrīvošanas idejas nesējam, kuņģ, dzimis zemgalis, savas sabiedriska darbinieka gaitas sācis Jelgavā un savā jaunībā bijis Academia

einen grossen Bühnensaal, Vortragsräume, geräumige Bibliothek und Restauration, Gemütliche Verandas führen in den schönen Garten mit

*Jelgavas Amatniecības Biedrība.
Mitauer Gewerbeverein*

*Restorans. Teeja visiem. Laba virtuve, dārzs,
koncerti. Laba apkalpošana.*

*Par ceļotāju auto un motocikletu novietošanu tiek
gādāts. Labākā tūristu atpūtas vieta.*

Mielastu pieteikšana tālr. 20.

Petrina audzēknis. Pieminēklis — bronzas attēlu uz granīta pamata veidojis latvju tēlnieks K. Jansons

JĀŅA ČAKSTES PIEMINĒKLIS.

un viņa mākslas darbā izpaužas Zemgales raksturiskais smagums un latvju tautas nesatricinamais gribas spēks sasniegt spraustos mērķus. Līdzekļus pieminēkļa celšanai savāca Zemgale un viņas metropole,

einem Konzertplatz, wo im Sommer Symphonie-Konzerte stattfinden. Der Gewerbeverein ist ein guter Absteige- und Erholungspunkt für Touristen.

Am Ende der Akademie-Strasse zwischen hohen, vor dem Kriege aufgeführten Gebäuden, kommt man auf den früheren Alexander — jetzt

Semgallischen Prospekt.

Schöne Häuser und Anlagen machen den Prospekt zur schönsten Verkehrspartie Mitaus zwischen der Stadt und dem Bahnhof. Ecke des Prospekts und der Hilfstrasse befindet sich das Reyersche Stift, dessen grosser Garten früher ein alter Friedhof und 1831 die Begräbnisstätte der Choleraopfer war. In derselben Strasse befindet sich auch das Hospital des lettländischen Roten Kreuzes, Filiale Mitau, und gegenüber ist das Mitausche Gefängniss, in dessen Mauern 1918 und 1919 viele Mitauer einen grausamen Tod gefunden haben. Jenseits des Prospekts in der Anlage ist die 1921 errichtete Gedenktafel auf der Brudergrabstätte 1919 von den Bolschewiken ermordeten 30 unbekanntem Opfern. Gegenüber dem Bahnhofs erhebt sich das monumentale

Denkmal der Befreiung Mitaus,

dessen Grundstein am 7. Juni 1931 gelegt worden ist. Der lettische Bildhauer K. Janson hat in seiner Schöpfung das Finale der Kämpfe des Lettenvolkes um seine Freiheit allegorisch ausgeführt. Eine schöne Aussicht auf das am 22. Juni 1932 enthüllte Denkmal und auf die Stadt eröffnet sich von der Freitreppe des

Bahnhofes.

Die Eisenbahnlinie Riga-Mitau wurde in den Jahren 1867—1870 erbaut, das jetzige Bahnhofsgebäude besteht seit 1882, ist aber in der letzten Zeit wesentlich umgebaut und den Anforderungen des heutigen Bahnwesens angepasst. Das Stations-

Tālāk aiz 1684.—1690. g. jezuītu celtām koleģijas ēkām, kur tagad mājō Jelgavas katoļu draudzes virsgans, Akadēmijas un Annas ielu stūrī paceļas īpatnēji skaistā krievu

Pareizticīgo katedrāle

pieciem kupoliem, kas starp apkārtejām celtnēm rada bicantisku noskaņu stūrīti Jelgavā. Katedrāle celta 19. g. s. beigās un veltīta Sv. Sīmanim un Sv. Annai. Agrāk ap divsimti gadus šini vietā stāveja uz krievu carienes Elizabetes pavēli celta vienkārša koka būve ar vienu kupolu.

Blakus katedrālei — Jelgavas

Apgabala tiesas nams,

celts krievu laikos, kad tiesu iestādes no pils tika pārvietotas pilsētā. Šeit ievietota arī zemes grāmatu nodaļa.

Tālāk Akadēmijas ielā viens no skaistākiem namiem —

Amatnieku Biedrības nams,

kas celts citreizējā ģimnazijas direktora grāfa Rascinska nama vietā un pēc kāda liela ugunsgrēka tika pārbūvēts un paplašināts. Namā liela, ar gaumi ierīkota skatuves zāle, bibliotēkas telpas un restorans. Ērtas verandas ved skaistā dārzā, kurā vasaras mēnešos koncertē simfōniskais orķestris. Šeit tūristiem laba atpūtas vieta ar visādām ērtībām.

Iepretīm, ielas otrā pusē, № 36 pagalma namā savos skolas gados dzīvoja Čakste — Republikas pirmais prezidents.

Akadēmijas ielas galā pie augstiem, kara sākumā būvētiem namiem, kur apriņķa pārvaldes iestādes, sākās agrākais Aleksandra tagad

Zemgales prospekts.

Jaunāko laiku būves un apstādījumi izveido plašo prospektu par skaistāko satiksmes arteriju

gelände ist in den Befreiungskämpfen eine Stätte blutigen Ringens gewesen.

Die südlich gelegene, 1930 erbaute Viaductbrücke bietet eine gute Übersicht des Stationsgeländes. Hier gehen die Wege nach dem Hinterlande Sempollens, rechts — die guterhaltene Chaussee nach der Zollgrenzstation Meiten, und links abzweigend — die Landstrasse nach Bauske. Am Anfang derselben sind die Reste des uralten Tewinfriedhofes und die griechisch-orthodoxe Kapelle, hinter welcher man einen Begräbnissort der 1905 gefallenen Revolutionäre findet. Etwa einen Kilometer von der Stadt entfernt sind die grossen Friedhöfe der Trinitatis- und Nikolai-Kirchengemeinde mit den Brüdergräbern der im Weltkriege und in den Befreiungskämpfen Gefallenen. Zum Gedächtnis der Helden haben Letten, Deutsche und Engländer schöne Denkmäler aufgeführt. Abseits steht noch der hebräische Friedhof und die Armenkapelle des seit 1850 bestehenden Stadtasyls „Rom“. Zu dem Stadt-
rayon zählen die jenseits der Viaductbrücke gelegenen Vororte: Awensdorf, Mahlersdorf, Viskalen und Pogenhof.

Auf dem Rückwege zur Stadt, sieht man entlang der

Litauischen Strasse

die alten Friedhöfe: der russisch-altgläubigen Gemeinde, die Katholische- und die Literaten-Kapelle. Jenseits der Strasse liegt der St. Johanniskirchhof. Mehrere Jahrhunderte haben hier ihren Kunstsinn und Geschmack in Granit und Marmor eingeprägt. Viele Grabmonumente fesseln den Blick mit ihrer altertümlich eigenartigen Ausführung und die alten Inschriften bergen einen Teil der Stadtgeschichte Mitaus. Auf dem katholischen Friedhof ist der Beichtvater des unglücklichen Königs von Frank-

Jelgavā starp dzelzceļa pietātni un pilsētu. Pirmā šķērsiela pa kreisi — Palīdzības iela, kuŗas un prospekta stūrī 1888. g. cēltā Reijera patversme. Pēdējās plašajā dārzā senāk atradās kapsēta un 1831. g. kolieras laika upuŗu apbedīšanas vieta. Palīdzības ielā atrodas Latvijas Sarkanā Krusta Jelgavas nodaļas slimnīca un iepretīm tai zietums, kuŗā pagalmos 1918. un 1919. g. g. revolucijas un dēku laikos noslepkavoti daudzi Jelgavas pilsoņi. Iepretīm Reijera patvērsmei prospekta apstādījumu laukumā 1921. g. uzstādīts pieminēklis uz kopkapa, kuŗā apbedīti 1919. g. 30 lieliņu briesmu neuzzinātie upuri. Dzelzceļa stacijas laukuma apstādījumos paceļās monumentālais

Jelgavas atbrīvošanas pieminēklis,

kuŗam pamats likts 7. jūnijā 1931. g. Pieminēkļa veidotājs, latvu tēlnieks K. Jansons savā mākslas darbā ietvēris Latvijas atbrīvošanas cīņu noslēgumu. Skaists skats uz 22. jūnijā 1932. g. atklāto pieminēkli un pilsētu ir no

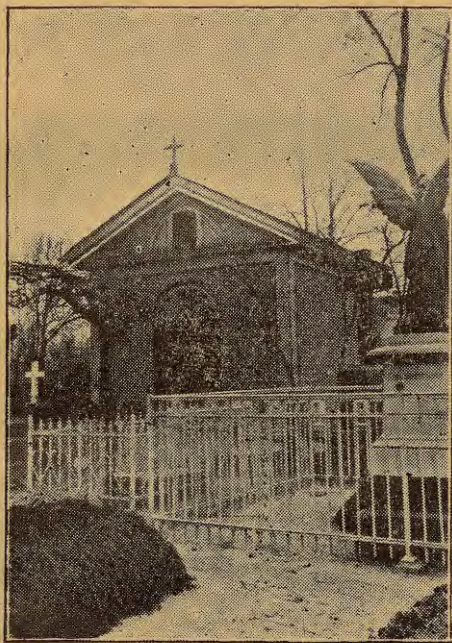
Dzelzceļa pietātnes.

Dzelzceļu Rīga-Jelgava izbūvēja 1867.—70. g. Pietātnes mūra ēka pastāv no 1882. g. un pēdējā laikā tās iekšiene pārveidota, pieskaņojoties tagādnes tehniskām prasībām un ceļotāju ērtībai. Pietātnes teritorija atbrīvošanas dienās ir bijusi niknu un asinainu cīņu vieta.

No pietātnes pa Stacijas ielu nonāk uz Lietuvas ielu. Pār 1930. g. celto Gaisa tiltu, no kuŗa pārrēdzama visa pietātnes plašā teritorija, ceļš ved uz tālākiem Zemgales apvidiem: šoseja uz muitas staciju Meiteni, bet ceļš pa kreisi — uz Bausku. Pie pēdējā, blakus Jelgavas dzelzceļa stacijai, atrodas seno Tēviņkapeņu atliekas, tām iepretīm pareizticīgo kapliča un aiz tās 1905. g. revolucionāru kapi. Viņpus Platones upītes,

reich Ludwigs XVI. Pater Edgeworth de Firmont bestattet, welcher in Mitau 1807 dem Fieber erlag.

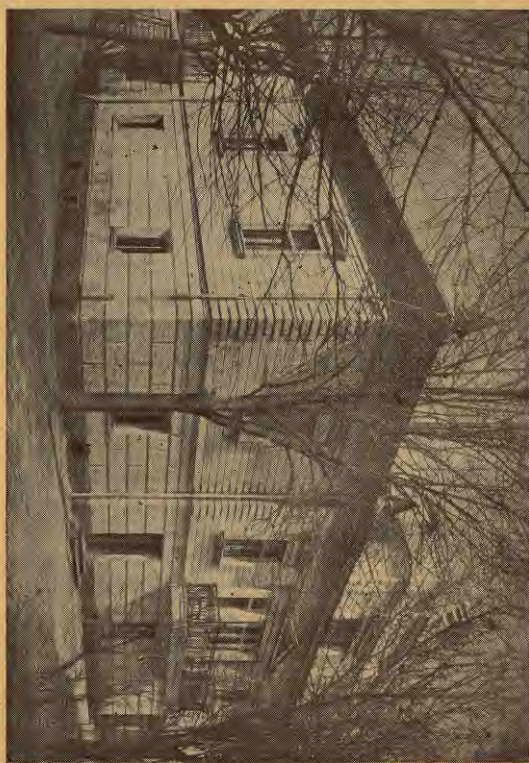

KAPELLE EDGEWORTH DE FIRMONT.

Über seiner Ruhestätte lies Ludwig XVIII. eine Kapelle erbauen und darin ein ewiges Feuer anzünden. Doch bei seiner Rückkehr nach Frankreich hat der König die Geldmittel zur Erhaltung des Feuers zu assignieren unterlassen, und seit dem Tode des damaligen Friedhofwächters hat niemand mehr für die Erfüllung des königlichen Wunsches Sorge getragen. In demselben Friedhof hat auch der Redemptoristen-Missionär Rudolf seine letzte Ruhestätte gefunden, welcher

nepilna kilometra attālumā no pilsētas ir Nikolaja un Trisvienības baznīcu draudžu kapsētas ar pasaules karā un Zemgales atbrīvošanas cīņās krikušo karavīru latvju, vācu un angļu brāļu kapiem, kušos celti pieminekļi. Aiztilta priekšpilsētā

PATVERSME FRANKA MUIŽĀ.

ietilpst agrākie Aveņu, Mālderu, Viskaļu un Pogu ciemi un atrodas pilsētas nespējnieku patvērsmes „Franka muiža“ un „Roma“.

1795 den für Mitau bestimmten katholischen Bischof Klemens Hofbauer ersetzt hat, der aber in Wien verblieb und nach seinem Tode in die Zahl der Heiligen der römisch-katholischen Kirche aufgenommen wurde. Auf dem Literaten-Friedhof sind viele mitausche Geistliche, Schriftsteller und Literaten beigesetzt worden, unter letzteren auch Heinrich Allunan, der Gründer des ältesten lettischen Buchverlages in Mitau. Der Literaten-Friedhof weist viele eigentümliche Grabgewölbe aus dem 18. Jahrhundert auf. Eine eigenartige Begräbnisstätte für sich und seine Familie hat 1815 der herzogliche Hofrat C. U. Wunsch errichtet. Der St. Johanniskirchhof war ehemals Begräbnisplatz der Elenden und Verbrecher und lag ausserhalb der Stadtwälle und des Wallgrabens. Dasselbst existierte schon um 1705 das Armenhaus und Hospital, auch 1831 die Cholerabaracken. Mit dem vom Bürgermeister Klock gestifteten Kapital wurde 1845, an Stelle der 1746 errichteten Kapelle, ein Steinbau mit kleinem Kreuztürmchen erbaut. 1861 erhielt die Kirche einen eigenen Pastor und 1872 wurde sie in

St. Johanniskirche

umbenannt. Dank der Initiative des Pastors Katterfeld wurde die Kirche 1882 radikal umgebaut, vergrössert und erhielt einen schlanken Turm. Auch der St. Johanniskirchhof enthält viele schöne Grabmonumente angesehener Männer aus Mitaus Vergangenheit. Hier ruhen unter anderen auch Juris Mahter und Adolf Allunan, deren Ruhestätten monumentale Grabsteine schmücken.

Unweit der Kirche war ehemals die

Annenpforte,

welche im Volksmunde noch Elendspforte genannt wird, weil durch sie im Laufe vieler Jahrhunderte aus der Stadt die Elenden und auch Verbrecher,

Atgriezoties pilsētā pa

Lietuvas ielu

redzamas Jelgavas senlaiku kapsētas: pa labi — krievu vecticīgo, katoļu un literātu kapi, bet pa kreisi — Sv. Jāņa kapsēta. Šeit vairāki gadu simteņi savas mākslas un gaumes izpausmi ievieidojuši granītā un marmorā. Daudzi pieminekļi valdzina ar savu senlaiku īpatnumu un viņu uzrakstos daudz ziņu par nāves miegā dusošiem, gan svešniekiem, gan jelgavniekiem. Katoļu kapos atdusās franču revolūcijas laikā noslepkavotā karaļa Ludvika XVI. biktstēvs pāters Edžvorts, kurš, koptdams Jelgavā slimos franču emigrantus, pats saslima ar drudzi un nomira 1807. g. Viņš viņa kapa franču karalis Ludviķis XVIII. lika uzcelt kapliču un pavēlēja tanī iedegt nenodzieštošu uguntiņu, bet, aizbraucot atpakaļ uz Franciju, karalis piemirsa asignēt naudu uguntiņas uzturēšanas izdevumiem. Kapu sargs līdz sava mūža beigām no personīgiem līdzekļiem izpildīja karaļa vēlēšanos. Vēlāk par mūžīgo uguntiņu neviens nav vairs rūpējies. Katoļu kapos apglabāts arī redemptoristu brālības misionārs Rudolfs, kurš 1795. g. atvietoja nozīmēto Jelgavai katoļu bīskapu Klemensu Hofbaueri, jo pēdējais palika Vīnē un tur pēc nāves tika pieskaitīts Romas baznīcas svētajiem. Literātu kapos atdusās daudzi Jelgavas garīdznieki, rakstnieki un sabiedriskie darbinieki, pēdējo starpā arī Indr. Allunāns, vecākās latvu grāmatizdevniecības dibinātājs Jelgavā. Šajos kapos redzamas savdabīgas pagājūšo gadu simtu kapuvelves. Īpatnēju pieminekļi sev un savai ģimenei darinājis 1815. g. hercogu galma padomnieks Wūnšs. Sv. Jāņa kapus senāk dēvēja par „nabagu kapsētu“ un viņos 1746. g. uzcelto kokā baznīcu par — nabagu baznīcu. Šinī vietā — ārpus pilsētas valņiem reiz atradās noziedznieku soda vieta un jau

herausgeführt wurden. Während der Herzogszeit hat man der Pforte den Namen Annenpforte zugelegt, insofern man diese passieren musste, um die herzoglichen Güter Würzau, Annenburg und Ruhental zu erreichen. Zur Zeit des russischen Imperiums hat sich diese Vorstadt Mitaus zu einem Industrie- und Gartenbauort ausgebildet, hat aber im Weltkriege stark gelitten und ist aus dem Trümmerhaufen wieder erstanden.

Von der ehemaligen Annenpforte kommt man in die frühere Königs- seit Herzog Jakobs Zeiten

Katholische Strasse,

dem rührigsten Handelsort Mitaus seit manchen Jahrhunderten. Ehemals war hier der Haupt- halteplatz für den Handelstransport Riga-Litauen. Manche von den alten Niederlagen: an der Strasse das Geschäftshaus mit dem Kontor und hinten dran der geräumige Speicher, sind noch jetzt im Betrieb, z. B. das dritte Haus von der Porukstrasse, welches sich durch seine altertümliche Bauart bemerkbar macht. Hier ist im 18. Jahrhundert die erste Tabaksgrossniederlage für ganz Kurland gewesen. Mit der Zeit hat die uralte Strasse ihr Gesicht sehr verändert: viele alte Häuser haben modernen Bauten Platz gemacht. Zu erwähnen sind die Häuser: Abermann, Lettl. Landw. Oekonom. Gesellschaft, Eplée, Bernstein, Mit. Gegenseit. Kreditverein, Rawowsky, Wilk und Grassmann. Auch die Bissenieks Markthalle und der Holsteinsche Geschäftskomplex hat ganze Reihen früherer Häuser ersetzt. In kultureller Hinsicht ist zu erwähnen das 1909 nach dem Plane des Architekten P. Eplée erbaute Gebäude des

Lettischen Vereins.

Der Verein ist 1880 gegründet und das Gebäude auf dem ehemaligen Grundstück J. Tschakste erbaut.

JURA MÄTERA ATDUSAS VIETA SV. JĀŅA KAPOS.
RUHESTÄTTE JURIS MAHTER IM ST. JOHANNIS-
FRIEDHOF.

Rīgas labības un citu laukkopības ražojumu karavaņu noliktavas, kuŗu paraugceltnes: pie ielas nams ar veikalu un kantora telpām, aiz tām plaši spīķeri ar iebrauktuwēm, vēl tagad atrodas lietošanā, piem. Katoļu ielas pilsētas centra galā, skaitot no Poruka ielas trešais nams, kas izceļas ar savu īpatnēju, hercogu laiku būves veidu un kuŗā 18. gadu simtenī darbojās pirmais Besarabijas tabakas izdališanas punkts. Intensīvā kustība arī tagad raksturo Katoļu ielu, lai gan pēdējā laikā ta pate stipri pārveidojusies būvju ziņā: daudz senos namus atvietojuši moderni lieli masīvi, starp kuŗiem izceļas Abermaņa, Latv. Lauksaimnieku Ekonomiskās Sabiedrības, Eplée, Bernsteina, Jelgavas Savstarp. Kreditbiedrības, Ravovska, Vilka un Grasmaņa nami. Arī Bisenieka un Holsteina tirdzniecības celtnu plašie korpusi ir nomainījuši veselus strēķus veclaicīgu būvju.

Kulturelā ziņā ievērojams pēc architekta P. Eplée plāna 1909. g. celtais Jelgavas

Latviešu Biedrības nams.

Biedriba dibināta 1880. g. Nams būvēts uz citkārt J. Čakstem piederējušās grunts. Namā laika prasībām piemērota iekārta: plaša teatra zāle ar modernu, grozamu skatuvi, atsevišķas priekšnesumu zāles, bagāta biblioteka, mājīgas viesu telpas. Pastāvīgs teatrs, vispusīgi kultureli izrikojumi kopo šeit Jelgavas un visas Zemgales latvju gara dzīves inteligenci.

Pasaules kaŗa laikā biedrības namā atradās kaŗa slimnica. Agrākā Katrīnas iela, kuŗas un Katoļu ielas krustojumā atrodas biedrības nams, pārdēvēta par Veismaņa ielu pieminot bijušo no 1906.—1912. g. biedrības priekšnieku, sabiedrisko darbinieku un rakstnieku Jāni Veismani-Pavasari.

GRASMAŅA NAMS.

M. Grassmaņa sēkļu tirgotava Jelgavā,
Katoļu ielā 18, tālr. 266

Pastāv no 1890. gada.

Lielākā izvēlē arvien krājumā pirmklasīgas un
garantētas dārzaugu-, puķu- un lauksaimniecības
sēklas, dārza un biškopības piederumi.

Katoļu ielas greznums ir gotiska stila katoļu

Sv. Jurgā baznīca.

Gan jau no 1617. g. Zemgalē un Kurzemē katoliskā baznīca bija līdztiesiski nostādīta ar luterticīgo, tomēr tikai hercoga Jēkaba laikā jezuiti dabuja atļauju būvēt Jelgavā savu dievnamu, kuŗam pamatus lika 1650. g. un veltīja Sv. Jurgim. 1798. g. baznīcā uzcēla atsevišķu emporu, no kuŗas Provansas grāfs, vēlāk Francijas karalis Ludviķis XVIII. klausījās dievvārdus. 1799. g. 10. jūnijā Jelgavas pils lielajā zālē notika franču karaļa Ludviķa XVI. meitas Marijas Terezas laulības ar princi Kārli Filipu. Laulības ceremoniju veica Mecas kardināls de Monmorency Lavals. Laulību ieraksts Sv. Jurgā baznīcas grāmatās aizņēma 4^{1/2} sīki rakstītas lappuses. Pirmā baznīcas celtnē pastāvēja līdz 1906. g. Baznīcas dārzā atradās agrāko garīdznieku kapenes un baznīcu noārdot atrada daudzus skeletus, tērtus zīda ģērbos, kas nebij satrūdējuši. Jaunā baznīca celta pēc architekta Strandmaņa plāna. Skaistajā dievnamā glabājās daudz relikviju no veciem laikiem.

Vēl Katoļu ielā minams Ukke nams, Poruka ielas stūrī. Lielinieku laikā šinī namā bija komisariāts, bet 1919. g. dēkainais Bermondts Avalovs namu bij ieņēmis sava galwenā štaba miteklim. Nama plašajos pagrabos ilgus gadus atrodas pat ārzemēs pazīstamā Heisteru liķieru darītava, kuŗas veikala īpatnējas tēlpas — 18. gadu simteņa vīna pagrabīņu paraugs.

Ielas otrā pusē pie tā dēvētā „eksprešu stūra“ — atrodas hercogu laikos būvētais pilsgalma nams, kuŗu nopiŗka pilsonis Velmnics. Šinī namā krievu kņazs Meņšikovs aplenca muižniecībai vēlamo hercogu troņa pretendentu Saksijas grāfu Moricu. No nama balkona grāfs Morics atklāja uguni uz krievu kaŗeivjiem līdz her-

Die Zierde der Katholischen Strasse ist die
katholische

St. Georgskirche.

cogienes Annas pilssargi likvideja krievu uzbrukumu. „Eksprešu stūris“ dzīvāka's visā pilsētā.

JELGAVAS LATVIEŠU BIEDRĪBAS NAMS.

Foto Kalceņaus

K. Urbans un Co

*Manufakturas, galanterijas un gatavu
apgērbu tirgotava, Jelgavā, Katoļu ielā 11*

*Latviešu Biedrības namā
Tālrūņi: 94, 508 un 522*

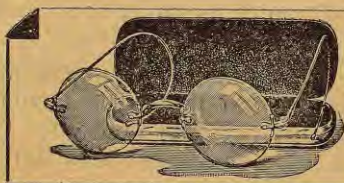
Seit 1617 war in Sengallen und Kurland die katholische Religion gleichberechtigt mit der lutherischen. Doch erst von Herzog Jakob erhielt sie die Erlaubnis zur Erbauung einer Kirche in Mitau. Das Gotteshaus wurde gegründet 1650 und dem heiligen Georg geweiht. Seit 1798 war in der Kirche eine Empore, in welcher der Graf von Provence, der spätere König Ludwig XVIII von Frankreich und Maria Therese, die Tochter Ludwigs XVI., den Gottesdiensten beiwohnten. Am 10. Juni 1799 fand im grossen Saal des mitauschen Schlosses die Vermählung Maria Thereses mit dem Prinzen Karl Philipp statt. Das Trauungszeremonial celebrierte der Kardinal von Metz de Montmorency-Laval. Die Trauungseintragung ins Kirchenregister von St. Georg hat 4½ Seiten feiner Schrift eingenommen. Die alte Kirche hat 250 Jahre vorgehalten und machte 1906 einem stattlichen Neubau Platz, der im gotischen Stil nach dem Plane des Architekten Strandmann ausgeführt wurde. An der Kirche waren ehemals Begräbnisstätten und beim Neubau wurden viele Skelette, in seidene Gewänder gehüllt, aufgefunden, die sich gut erhalten hatten. In der Kirche sind viele Reliquien aus alter Zeit.

Noch zu erwähnen ist in der Katholischen Strasse das Haus Ukke. In der Bolschewikenzeit war hier ein Kommissariat und 1919 hatte der Abenteurer Bermond-Awalow ebenda sein Hauptquartier. In den grossen Kellerräumen des Hauses ist seit vielen Jahren die weltbekannte Liquörfabrik der Firma Heister, deren Geschäftslokal ein eigentümliches Beispiel der im 19. Jahrhundert üblichen Weinkeller ist.

Jenseits der Strasse, an der sogenannten „Express-Ecke“ ist das zur Herzogszeit erbaute Welmnitzsche-Haus, in welchem einst der Graf Moritz von Sachsen, ein Sohn August des Starken,

Te sastopas Ķatoļu, Lielā, Uzvaras, Porukā un
Pils ielas posms — agrākās
„Kolonādes“.

PILS IELA — AGRĀKĀS „KOLONĀDES“

Diplomēts optiķis

Pauls Drabe

Jelgavā,

Pils ielā Nr. 24

UKKE NAMS — HEISTERA LIĶIERU FABRĪKA

Foto Kalcenaus

Karlis Finkensteins
Jelgavā, Pils ielā Nr. 22
Apavi — Ceļojumu piederumi

kas vairāk gadu simteņus savienoja Lielo ielu ar tīrgus laukumu. Pēdējās kolonādes novāca Latvijas republikas laikā un agrākās Kolonādes vietā radās skaistais Pils ielas pagarinājuma posms, kuŗā daudz modernu veikalu. No šī Pils ielas posma sākās agrākā Platā, tad

Lielā iela,

Jelgavas prospekts, kas iet cauri pilsētai līdz Dobeles vārtiem. Sākot ar 20. gadusimteni jaun- un pārbūves stipri pārveidojušas ielas izskatu. Te veikals pie veikala un daudzi no tiem moderni. No vecākajiem veikaliem atzīmējama Allunāna grāmatnīca. Skaisti ir masīvie Komerccbankas un Liepas nami. Attiecībā uz Jelgavas mācības iestāžu vēsturi Lielā ielā minams „Dārtas“ skolas nams, kuŗā 1805. g. pārgāja no Akadēmijas ielas, pastāvoša jau no 1567. g., Jelgavas pilsētas skola un izvērtās par apriņķa skolu. 1860. g. to pārveidoja par pilsētas realskolu. 20. gadu simteņa pirmajos gados, kad nama telpas Lielā ielā atzina par nepietiekošām, realskolai cēla jaunu namu Svētes, tagadējā Bisenieka ielā, bet agrākā namā atvēra augstāku meiteņu skolu. Tagad „Dārtas“ skolas namā pilsētas otrā pamatskola. Drusku tālāk tikamā dārzā paceļas

Sv. Annas baznīca

vecākais dievnams Jelgavā, kuŗa dibināšanas akts apstiprināts 1567. g. Baznīcas koka pirmbūve bijusi jau 1573. g. Pie tās no 1619.—1621. g. piebūvēja mūra torni, tagadējā torņa jumta augstumā. Tagadējā baznīcas mūra ēka celta no 1638.—1641. g. un torni tagadējā augstumā pagarināja 1649. g. 1682. g. iegāzās baznīcas jumts, iegraudams arī griestus, un tikai 1689. g. dievnams bija atkal atvērts dievkalpojumiem. 1750. g. pārbūvēja torni un 1826. g. arī baznīcas iekšieni. 1859. g. 7. maijā zibens iespēra torņa

von den Soldaten des russischen Fürsten Menschikow förmlich belagert, aber von der Leibwache der Herzogin Anna befreit wurde. Die „Express-Ecke“ ist der belebteste Ort Mitaus. Hier kreuzen sich die Strassen: Katholische-, Grosse-, Sieges- und ein Teil der Schloßstrasse, die früheren

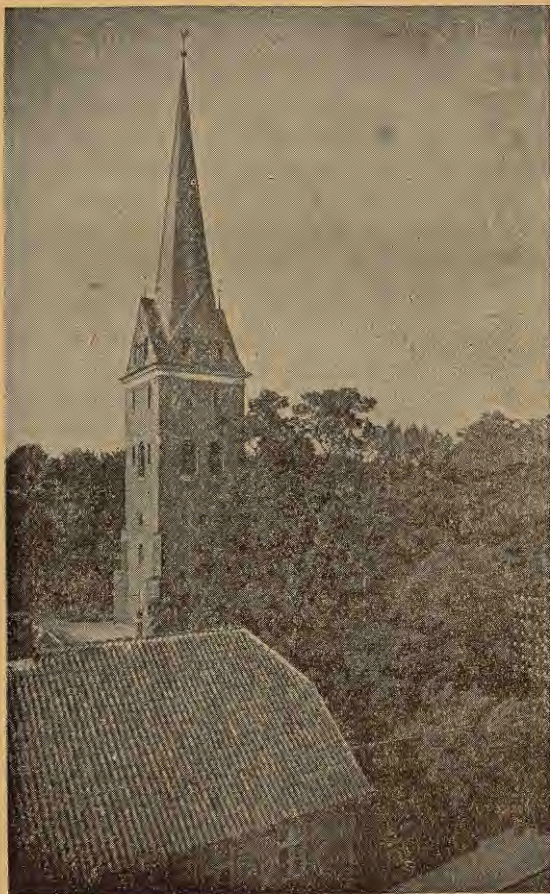
„Kolonnaden“,

ein Komplex des alten Kaufhofes in Mitau, welcher einst in zwei Reihen den Endpunkt der Grossen Strasse mit dem Marktplatz verband. Die letzten Reste der Kolonnaden sind abgeräumt worden zur Zeit der Republik und bilden jetzt die Verlängerung der Schloßstrasse mit vielen modernen Handlungen. Von hier kommt man in die einstige Breite — jetzt

Grosse Strasse,

welche sich durch die Stadt hinzieht bis zur Doblenschen Pforte. Seit dem 20. Jahrhundert haben viele Neu- und Umbauten das Bild der alten Strasse wesentlich verändert. Eine grosse Anzahl moderner Geschäfte ist entstanden. Von den alten ist zu erwähnen der Allunansche Buchverlag nebst Druckerei, und von den Neubauten — die Häuser Liepa und der Rigaer Kommerzbank. In der Geschichte des Schulwesens in Mitau hat das Gebäude der „Dorotheen Schule“ eine gewisse Bedeutung. Die Mitauer Stadtschule wurde 1567 begründet, erhielt 1577 ein eigenes Gebäude, das 1620 als baufällig abgetragen wurde. 1630 wurde ein neues Schulhaus errichtet, doch 1678 war das Haus total verfallen. 1686 errichtete man ein anderes Schulhaus auf der damaligen Palaisstrasse, gegenüber dem Katharinenstift. Mit Begründung der Kreisschule 1805 kam die Schulanstalt nach der Grossen Strasse in das oben

galā un tornis bij jāpārbūvē. Grafita jumtu
tornim uzlika 1892. g. Agrāk baznīcā bija

SV. ANNAS BAZNĪCA

3 emporas, celtas 1777., 1780. un 1782. g. g.
Pirmās divas noārdītas, bet trešā, hercogu pils-

genannte Gebäude und entwickelte sich 1860 zur Realschule, welche 1900 wegen Raummangels in das neuerbaute stattliche Gebäude an der damaligen Schwedhöfschen — jetzigen Bisseniekstrasse übersiedelte. Das frühere Gebäude bezog die städtische höhere Töchterschule. Jetzt befindet sich da die zweite städtische Grundschule.

Weiter in der Grossen Strasse im Garten erhebt sich die

St. Annenkirche.

Sie bestand schon 1573. Der Turm der heutigen Kirche wurde 1619—1621 bis zum jetzigen Turmdache an das Schiff der alten Kirche angebaut. 1638—41 errichtete man das massive Langhaus und 1649 das Turmdach der jetzigen Kirche. 1682 stürzte Dach und Oberlage ein, die erst 1689 ersetzt wurden. Der Turm ward 1750, das Innere 1826 gründlich erneuert. 1859 wurde die Turmspitze vom Blitz getroffen und der Turm musste umgebaut werden. 1892 erhielt der Turm Schieferbelag. Früher waren in der Kirche drei Emporen erbaut, 1777, 1780 und 1782, doch nur die letztere ist erhalten. Unter der Kirche sind 24 Grabgewölbe, deren Plan man auf der Rückseite der Gemälde in der Sakristei findet. Die Altargemälde sind 1848 aufgestellt worden. Das ovale Bild über dem Altargewölbe hat 1910 Jahn Kaugar gestiftet. Die Kanzel ist 1742 von Ziepel dem Gotteshaus geschenkt worden und die Überdachung ist ein noch älteres Meisterwerk. Die Kronleuchter stammen aus dem 17. und 18. Jahrhundert und nur der grosse Kronleuchter im Altarraume ist eine Stiftung der Gemeinde kurz vor dem Weltkriege. Die Orgel hat einen schönen Klang und manche Flöten sind sehr alt. Das jetzt noch vorhandene älteste Kirchengeschirr, ein Taufbecken von Jahre 1637, zeigt das eingravierte Bild: Adam und Eva im

galma mākslinieku — latvju dāvātā, tagad pievienota ērģeļu un koŗa telpām. Zem baznīcas atrodas 24 liķu kambari, kuŗu plāni uzzīmēti divu ģērbkambari atrodošos gleznu otrās pusēs. Altara gleznas uzstādītas 1848. g. Ovalo gleznu virs altara telpas 1910. g. dāvinājis Jānis Kaugars. Kanceli 1742. g. dāvinājis Cipels. Kanceles baldachīns senlaiku meistardarbs. Kroņa lukturi arī 17. un 18. gadu simteŗa darbi, izņemot lielo lukturi altara telpās, kuŗu dāvinājusi baznīcas draudze īsi pirms pasaules kaŗa. Ērģeles ļoti daiļskanīgas un dažas stabules visai senas. Visvecākais baznīcas trauks — 1637. g. D. Tornova dāvinātā kristamā bļoda ar iegravējumu: Ādams un Ieva Edenes dārzā. Trauku tagad lieto ziedojumu vākšanai baznīcā. Torņa senie zvani, no kuŗiem lielākais ar gada skaitli 1605, pasaules kaŗā evakuēti uz Krieviju un nav atdabūti. Tagadējais liets 1925. g. Kā piemiŗa no pirmās baznīcas ēkas palicis altara priekšā cetrstūrainis gluds akmenis.

Baznīcā notura dievkalpojumus latvju valodā. No viņas kanceles runājuši slavenie latvju ģarīdznieki: Šteīnēks, Pantēnijs un Konrādijs.

Baznīcas ērģelnieka māja būvēta 1644. g. Mācītāja māja, arī veclaiku celtne, atrodas attālāk no baznīcas Lielā ielā.

Lielās ielas galā, aiz Dobeles vārtiem sākās

Miezītes priekšpilsēta

— plašs dārzkopības rajons — kuŗas galvenā satiksmes maģistrāle Dobeles šoseja. Pēdeģās malā dažas senlaiku kapsētas. Tūristu ievēŗībai Miezītē — vēsturiski pieminēķļi diviem Jelģavas savādniekiem Tečam un Švānderam, kuŗus atceras daģs jelģavnieku laulāts pāris, kas pirmais laulāts ik jaunā gada dienā un no Teča-Švāndera novēlēta kapitāla saņēŗ vienreizēģu pabalstu brūģes

Garten Eden, und ist eine Stiftung D. Tornofs. Das Becken dient jetzt als Opferschale für Liebesgaben der Gemeinde. Die Glocken, deren grösste aus dem Jahre 1605 stammte, wurden am Anfang des Weltkrieges nach Russland evakuiert und nicht mehr zurückerstattet. Die jetzige ist 1925 gegossen. Vor dem Altare ist eine alte Steinplatte mit eingemeisselten Initialen. In der Kirche findet lettischer Gottesdienst statt. Hier haben die berühmten lettischen Geistlichen Steinek, Pantenius und Konradius gepredigt. Das Organistenhaus ist 1644 erbaut worden. Das Pastorat befindet sich weiterhin an der Grossen Strasse.

Ausserhalb der Doblenschen Pforte liegt die Vorstadt

„Miezit“

auf beiden Seiten der Doblenschen Chaussée. Alte Friedhöfe schlummern dort abseits der Stadt. Für Touristen haben die Denkmäler der zwei mitauschen Sonderlinge Tetsch und Schwander einiges Interesse. Der Sonderlinge gedenkt alljährlich die erste am Neujahrstage getraute Braut, deren Vater dem Meisterstande angehört. Die Braut erhält eine gewisse Geldsumme von der Tetsch-Schwanderschen Stiftung als Brautgeschenk, wofür das Brautpaar drei junge Birken in der langen Allee der Stifter zu pflanzen hat.

An der Grossen Strasse beginnt die frühere Jost Möller- jetzt

Poststrasse.

Diese Strasse hat noch viele altertümliche Häuser aufzuweisen, die dem Strassenbilde ein besonderes Kolorit geben. Ein sehr alter Bau ist das Posthaus, wo zur Zeit Post, Telegraph und die Telephon-Zentrale untergebracht sind. Gegenüber befindet sich das Gebäude der frühere Pferdepst-Station im Stil der Zarin Katharina.

pūram, par ko alejā starp abiem pieminekļiem jāiestāda trīs bērzi.

No Lielās ielas iepretim Komercbankas namam sākās agrākā Josta Möllera, tagad

Pasta iela.

Šinī ielā vēl daudz veclaiku namu, kas Jelgavai piedod ipatnēju izskatu. Sens ir pasta nams, kur darbojas pasts, telegrāfs un telefona centrāle. Iepretim pasta namam atrodas 19. gadu simteni būvētā bijušā zirgu pasta ēka, carienes Katrinas laika stilā. Interesants, krievu gaumē celtais Zemgales kluba nams. Sākot ar 1850. g. šē atradās tā dēvētais „Pauļa dārzs“, ar restorānu un visādiem saviesīgu izpriecu ierīkojumiem. Ap 1870. g. dārzu pārveidoja; radās lielāks restorāns ar ērtām verandām, vasaras un ziemas skatuvēm. Plaši ierīkotais uzņēmums tomēr bankrotēja. Īpašumu ieguva krievu Saviesīgā biedrība un pārvērtā par klubu. Tagad tur Zemgales klubs.

Tāpat no Lielās ielas, gandrīz iepretim vēsturiskam „Zaļā Štolcera“ iebrauktuves namam, Kanāla un Lielās ielas stūrī, sākās senā Kannuļēju, tagad

Mātera iela.

Šinī ielā visvecākā grāmatu iespiestuve Zemgalē, dibināta hercoga Jēkabā laikā 1668. g., kad tās īpašnieks bija Miķelis Karnals. 1761. g. iespiestuvi pārņēma hercogu pilsgalma grāmatu iespiedējs Kristjānis Litke, kuram piešķīra monopoltiesības izdot laikrakstu un iespiest vācu un latvju valodās dziesmu un mācības grāmatas. 1768. g. Litkes atraitni apprecēja Johans Fridriķis Štefenhagens un no tā laika līdz pasaules kara beigām uzņēmums bija pazīstams kā „Štefenhagena drukatava“. Arī tagad agrākās telpās

Interessant im russischen Stil ausgeführt ist das Gebäude des früheren russischen Klubs. Um 1850 befand sich hier das Paulsche Etablissement, ein grosser Garten mit Pavillon, ein Saal zu geselligen Vergnügungen und auch ein Restaurant. 1870. wurde das Etablissement vergrössert, lange Veranden, Sommerbühne und Wintertheater erbaut. Nach zehnjährigem Bestehen verkrachte das Unternehmen und Haus und Garten wurden vom russischen Geselligen Verein erworben. In der letzten Zeit ist dort der Semgallische Klub untergebracht.

Ebenfalls von der Grossen Strasse, gegenüber der in alten Zeiten bekannten Einfahrt „Zum grünen Stolzer“ beginnt die frühere Kanengiesser — jetzt

Mater-Strasse.

In dieser Strasse findet man noch jetzt die älteste Buchdruckerei Mitaus, gegründet 1668 von Michael Karnal. 1751 bei dem Eigentümer Kristian Litke hatte die Druckerei das Monopolrecht des Verlages deutscher und lettischer Gesang- und Schulbücher. 1768 kam die Druckerei durch Heirat zu Johann Friedrich Steffenhagen und war bekannt als die Steffenhagensche Buchdruckerei, welche zur Zeit die Firma Ehk, Krohn und Ko. innehaben.

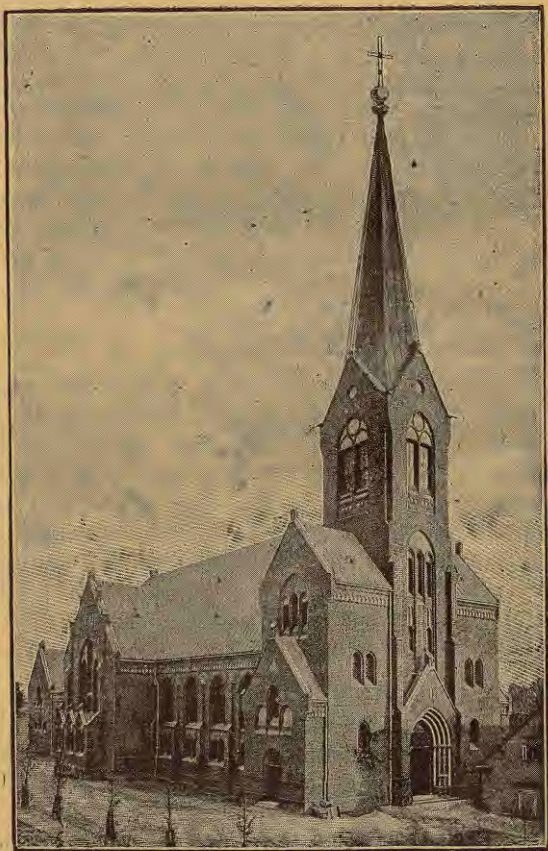
Der evangelisch-lutherischen

Nikolai Kirche

wurde 1904 der Grundstein gelegt und der Bau 1909 beendet. Die Turmglocke ist aus Stahl. Das Altarbild ist eine Schöpfung J. Romans. Die Fresken hat der litauische Maler Kalpok geschaffen. Eine Gedenktafel der in den Befreiungskämpfen gefallenen Helden ist in der Kirche aufgestellt. Die Turmuhr hat der mitausche Bürger Eulenberg gestiftet. Den Grundplatz für den Bau der

atrodas grāmatu un laikrakstu iespiestuve zem
firmas „Ēķis, Kronis un biedri“.

Mātera un Diķa ielu krustojumā paceļas
gotiskā stilā izturētā pilsētas latvju draudzes

Nikolaja baznīca,

kuŗai pamats likts 1904. g. un dots pēdējā krievu
ķeizara Nikolaja nosaukums, lai cara laiku

ŪDENSVADA TORNIS

Foto Kalceņaus

F. Gobiņš

Jelgavā, Mātera ielā Nr. 23, tālr. 724

Mākslas foto.

apstākļu dēļ pārvāretu šķēršļus būves atļaujai Dievnams celts pēc architekta K. Pēkšena plāna un darbus isveda būvuzņēmējs Neiburgs. 1905. g. nemieru laikā būvē noritēja bez pārtraukuma, latvju strādniecības apziņas dēļ. 1909. g. 9. novembrī baznīcu iesvētīja. Torņa zvans tērauda. Altara glezna — mākslinieka J. Romaņa darbs. Altara loga stiklā iededzināta glezna darināta 1909. g. Freskas — divu eņģeļu tēli — leišu mākslinieka Kalpokas veidojumi. Baznīcā atbrīvošanas cīņās kritušo varoņu piemiņas plāksne. Torņa stundeni dāvinājis pilsonis Eulenbergs. Vietu grandiozai būvei, tā dēvēto Paula diķi, dāvināja pilsēta. Dievnama pirmais mācītājs līdz 1932. g. bija draudzes dzīvē nopelnu bagātais prāvests J. Reinhards.

Mātera iela ved gar tā dēvēto „Zirgu tirgu“. Pēdējam blakus, Ūdensvada ielā, atrodas masīvais

Ūdensvada tornis.

Līdz hercoga Jēkaba laikiem Jelgavā lietoja Lielupes un Driksas ūdeni; sēru saturošais aku ūdens nederēja dzeršanai. Jēkaba kanāls apm. 200 gadus pievadīja pilsētai Svētes upes ūdeni, ko primitīvi pumpji novadīja namos, tomēr kanālī ieplūda daudz noteku un ūdens maitājās. 1880. g. pārveidoja pilsētas ūdens piegādi un uzcēla ūdens ierīces torni. 1917. g., vācu okupācijas laikā pilsētas ūdens vajadzībai izurba arteziskas akas, bet dažkārt tās nespēja segt ūdens patēriņu un bij jāizpalīdzās ar Svēti. Sākot ar 1932. g. Jelgavai ūdeni pievada no Rullā kalniem.

Aiz Zirgu tirgus sākas nelielu ieliņu labirints, kur lielākā satiksmes eja — Rūpniecības iela stiepjas līdz bijušās Grēbnera fabrikas parkam. Šo apvidu no Jelgavas vecpilsētas atdala Vaļņu iela, kas, visumā sadaloties divos posmos, apņem visu Vec-Jelgavu un ierīkota pēc pilsētas vaļņu noār-

Kirche, den „Paulsteich“ hat die Stadt geschenkt. Der erste Pastor der Kirche bis 1932 war der verdienstvolle Probst J. Reinhard.

Weiterhin führt die Mater-Strasse zum Rossmarkt. Nebenbei befindet sich das städtische

Wasserwerk.

Bis zur Regierung Herzog Jakobs hat Mitau seinen Wasserbedarf von der Aa bezogen, doch infolge des sumpfigen und schwefelhaltigen Bodens stand es in Mitau um die Trinkwasserversorgung sehr misslich. Der Jakobskanal hat der Stadt 200 Jahre hindurch Wasser aus dem Swehteflusse zugeführt, mit welchem primitive Saugpumpen jedes Haus versorgten, jedoch der Kanal versumpfte häufig und diente auch als Abfluss der Rinnsteingüsse und sein Wasser kommunizierte mit dem Grundwasser. Um 1880 wurde ein Wasserwerk angelegt und das massive Gebäude am Rossmarkt gebaut. 1917, zur Okupationszeit, wurden artesische Brunnen geschaffen, aber die letzteren vermochten nicht immer die nötige Wassermenge zu geben. Seit 1932 wird Wasser von den Rullis Bergen der Stadt zugeleitet.

Hinter dem Rossmarkt befindet sich ein Labyrinth kleiner Strassen, deren Hauptmagistrale die Industrie-Strasse ist, welche zum Park der früheren Gräbnerschen Fabrik führt.

Diesen Stadtrayon von der Altstadt trennt die Wallstrasse, welche seit 1705 das Zentrum Mitaus in zwei Teilen an Stelle der Stadtwälle umfasst. Darum können an dem Bilde der Wallstrasse die gewesenen Stadtwälle genau verfolgt werden. Am besten ist dieses Bild erhalten in der Gegend des städtischen Krankenhauses und der ehemaligen Kleinen Pforte, zu der die frühere Sünder-, dann Grünhöfische- und jetzige

dišanas 1705. g., tā kā sekojot šīs ielas zigzagiem var gūt bijušo vaļņu virziena nojēgu, sevišķi virzienā ap pilsētas slimnīcu un agrāk bijušiem Mazajiem vārtiem, kurp no pilsētas centra stiepjas senā Grēcinieku, vēlāk Zaļā, tagadējā

Raiņa ielā.

Pēdējais nosaukums ielai dots pieminot latvju dzejnieku Raini-Pliekšanu. Šīnī ielā atrodas vēsturiskais nams, agrāk Kleinberga ģimnazija, tagadējā pils. 4. pamatskolas mītne, kuŗu būvējot 1697. g. krievu cārs Pēteris Lielais pašrocīgi apstrādājis kādu baļķi. Līdz 18. gadu simteņa beigām šīs baļķis, apvilīts zaļu drēbi, ar attiecīgu uzrakstu bijis redzams minētā ēkā, kas bijusi kazarma un vēlāk skola. Raiņa ielas beigās sākās

Tērvetes iela,

pa kuŗu var noklūt uz Baložu kapiem, kur atdusas Zemgales slavenie garīdznieki: pasaules literatūra tāli pazīstamais Vilhelms Pantenius, kuŗam latvju tauta devusi goda vārdu „Vecais Pantenijs“, miris 1849. g. un, oriģinēlais savas vienkāršas izteiksmes dēļ, Morics Konradijs, kuŗu tauta godināja par Konrada tēvu, apglabāts 1904. g.

Otrs Raiņa ielas turpinājums — Filozofu iela, senāk Filozofu ceļš. Pa šo ielu agrāk stāigājuši atpūtas brīžos daudzi vīri, kas savā laikā Jelgavas vārdu atgādināja pasaulei. Starp tiem minami: dzejnieks Hamanis, filozofs Herders, rakstnieks Kārlis Vorms, komponists Richards Vagners, latvju teatra tēvs Adolfs Allunāns, reformātu garīdznieks, Kurzemes muzēja dibinātājs Kārlis Krūze, vēsturnieks Otto Mirbachs un vecais Pantenijs, kuŗš izteicies, ka pa Filozofu ceļu tūvojoties dievišķajam.

Rietumos no Filozofu ielas plašas dārzniecības. Turp ved arī, sākdamās no Pasta ielas, agrākā Svētes, tagad

Rainis-Strasse

führt, so benannt zum Andenken des lettischen Dichters Rainis-Pliekschan. Eine geschichtliche Erinnerung knüpft sich an das Gebäude der jetzigen 4. städtischen Grundschule. Als Zar Peter der Grosse 1697 Mitau besuchte hat er beim Bau dieses Gebäudes einen Balken auszubauen geholfen. Ende des 18. Jahrhunderts war der Balken, mit einem grünen Tuch umzogen und mit einer Inschrift versehen, noch vorhanden. An die Rainis-Strasse schliesst sich die

Terwetten-Strasse

an, welche zu dem Ballod-Friedhofe führt, wo die berühmten lettischen Pastore Wilhelm Pantenius und Moritz Konradius ihren ewigen Schlaf halten. Die zweite Verlängerung der Rainis-Strasse ist die Philosophen Strasse oder der alte Philosophenweg. In ihren Mussestunden sind viele mitausche Männer diesen Weg gegangen, welche den Namen Mitau in die weite Welt hinausgebracht haben. Es können genannt werden: Herder, Hamann, Worms, Richard Wagner, Adolf Allunan, Karl Kruse, Otto Mirbach und der „Alte Pantenius“, welcher sich geäussert hat, dass dem Philosophenweg der Göttliche sehr nahe sei.

Im Westen der Philosophen-Strasse liegen grosse Gartenateale, zu denen die beste Verbindung die frühere Swehthöfshe — jetzige

Bisseniek-Strasse

herstellt. Diese stille Strasse kann mehrere neuzeitliche Bauten aufweisen, unter denen sich besonders hervorheben der evangelische Jünglingsverein, gebaut 1909, und die ehemalige Realschule, jetzt das Lehrer-Institut. Das palaisähnliche massive Gebäude des letzteren, gebaut 1909, brannte 1919 ab, wurde aber 1926 erneuert und eingerichtet gemäs den neuesten

Bisenieka iela.

Šinī klusajā ielā vairāki jaunāku laiku nami, starp kuriem sevišķi izceļas 1879. g. dibinātās evaņģēliskās jaunātnes biedrības 1909. g. celtais nams un 1900. g. celtā bijušās realskolās, tagadējā skolotāju institūta skaistā ēka. Bermondta-Avalova dēku laikā šī pilij līdzīgā celtnē nodega, bet 1926. g. tika atjaunota un ierikota pēc jaunlaiku prasībām. Imperijas laikā pagarinot ielu, kur pa kreisi atrodas senais Diakonisu nams, atstāts ielas vidū skaists ozols, gar kuŗu turpinot gājienu nonāk pie bijušā Jelgavas amatu mācekļu nama, tagadējās vācu vidusskolas Skolotāju ielā. Šī tipiskā dārzu pilsētiņas iela izved uz „Dambi“, tagadējo

Vašingtona prospektu

pie Jēkaba kanāla atliekām. Te tūristus var interesēt Zemgales pirmā tabakas fabrika, kas darbojas no 1930. g. un apstrādā vietējās tabakas kultūras ražu. Svētes upes virzienā pie prospekta atrodas Jelgavas Kurlmēmo skola un vājprātīgo slimnīca. Šīs iestādes, kuŗas tagad pārzin valsts. dibinātas 1887. g. mācītāja Katerfelda laikā, kad tur esošā Gintermuižiņā ierīkoja iekšējās misijas pārzināmo epileptiķu un vājprātīgo patvērsmi „Taboru“. Aiz „Tabora“ senāk atradās jelgavnieku iecienītais „Rētiņa“ restorans. Pilsētas virzienā, prospekta sākumā, pie Vaļņu ielas, agrākā „Dambja diķa“ vietā 1932. g. ierīkots skaistais

Vašingtona laukums.

No Vašingtona laukuma, pārejot Lielo ielu, nonāk senā Grāvju, vēlāk Skrīveru un pēdējā laikā dēvētā Kŗ. Barona ielā. Še atrodas Tautas nams un bijušās Jasmaņa patversmes ēka. Šinī pašā pilsētas rajonā mināmas senās Dobeles un Marijas ielas. Pirmajā atrodas valsts arodu un lauksaimniecības skolas un skolotāju institūta internāts. Visas šīs ielas iziet uz tagadējo

Anforderungen des modernen Schulwesens. Zur Zeit der russischen Herrschaft wurde die Strasse verlängert, wobei eine schöne Eiche in mitten der Strasse verblieb; an derselben vorbei kommt man zu dem ehemaligen Lehrlingsheim, das später die deutsche Mittelschule geworden ist in der Schulmeisterstrasse, die zu dem

Prospekt Washington

führt, am Rest des Jakob-Kanals. Hier ist die erste semgalische Tabaksfabrik, gegründet 1930. In der Richtung des Swehte-Flusses befindet sich die Taubstummenschule und die Irrenanstalt in Gintershof, eröffnet 1887 von der Inneren Mission im Baltikum, früher „Tabor“ genannt, an deren Entwicklung Pastor Ludwig Katterfeld grossen Anteil genommen hat. Am Abschluss des Prospekts stand einst die Dammwächterei „Röthing“, ein beliebter Ausflugspunkt für Mitau. Am Anfang des Prospekts an Stelle der früheren Dammschleuse ist, der 1932 errichtete

Washington Platz.

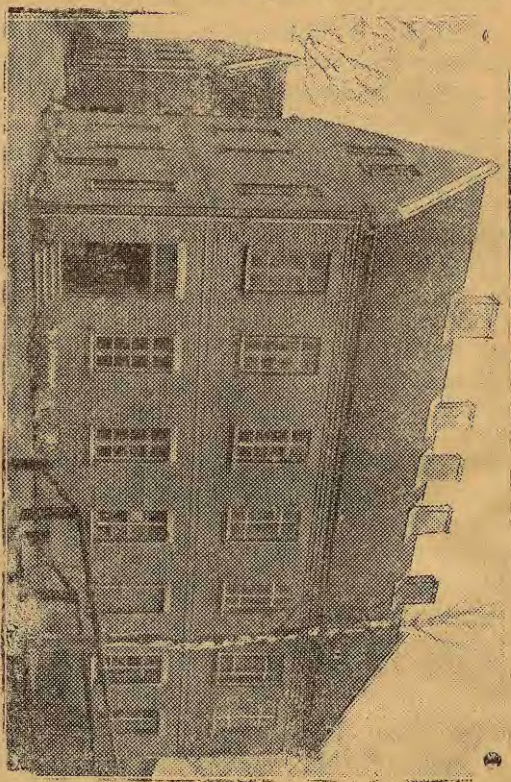
Von diesem Platze, nach Überschreiten der Grossen Strasse, kommt man in die Kr. Baron Strasse. Im angrenzenden Stadtrayon sind die Doblensche- und Marien-Strasse. In der ersten befindet sich die staatliche Gewerbe- und auch die Landwirthschaftliche Schule. Jene Strassen führen zur heutigen

Sieges-Strasse,

welche früher in drei Teile zerfiel. Der erste Teil, von der Marien-Strasse bis zur Seepforte, hiess die Lilienfeld-Strasse, in deren Rayon viele Fabriken sind, unter denen die Hoff'sche Flachs-spinnerei als die hervorragendste gilt. Im grossen Park der Villa Medem war seit 1881 das Vereinshaus und Sommertheater des mitauschen Lettischen Vereins, welches 1885 und 1897 abbrannte. Den zweiten Teil dieser Strasse,

Uzvaras ielu,
kas agrāk, nodalījumā no Marijas ielas līdz Ēzera
vārtiem, saucās par Liliensfelda ielu un viņas
rajonā kā senāk tā arī tagad daudz fabriku, no

ZEMGALES TABAKAS FABRIKA

Tabakas fabrikā
„Zemgale“
Jelgavā, Vašingtona prospektā 7.
Tālr. 613.

von der Bierbrauerei Kroitzsch bis zum Marktplatz,
hat man früher die See-Strasse genannt. Hier
erhebt sich die

Reformierte Kirche.

kuņām lielākā — „Hofa“ linu vērpjuve. Pēdējās „kungu māja“ — agrākā Mēdema pils. Pils parks no 1881. g. Jelgavas Latviešu Biedrības dārzs, kuņā citkārt bija biedrības nams un liels vasaras teātris. 1897. g. nodega teātra ēka. Otrā šīs ielas daļa, no Kroiča alus brūža līdz tīrgum, saucās par Ezera ielu. Te atrodas

Reformātu baznīca.

Hercogu Jēkaba laulātā draudzene Luīza Šarlote un abas hercoga Fridriķa Kazimira laulātās draudzenes bija kalvinistes un arī daļa galminieku piederēja pie šīs konfesijas. Pirmā laikā dievkalpojumus noturēja pili — reformātu zālē, bet ap 1740. g. draudzei bija jau savs lūgšanas nams toreizējā Ezera ielā. 1882. g. šī nama vietā uzcēla tagadējo baznīcu ar skaisto torni. Pēc pasaules kara kalviešu draudze Jelgavā vēl arvien gan eksistē, bet baznīcu pārņēmusi pilsētas evaņģēl.-luterāņu Mārtiņa Lutera draudze.

Tālāk šinī ielas posmā atrodas senāk Jelgavā bijušās

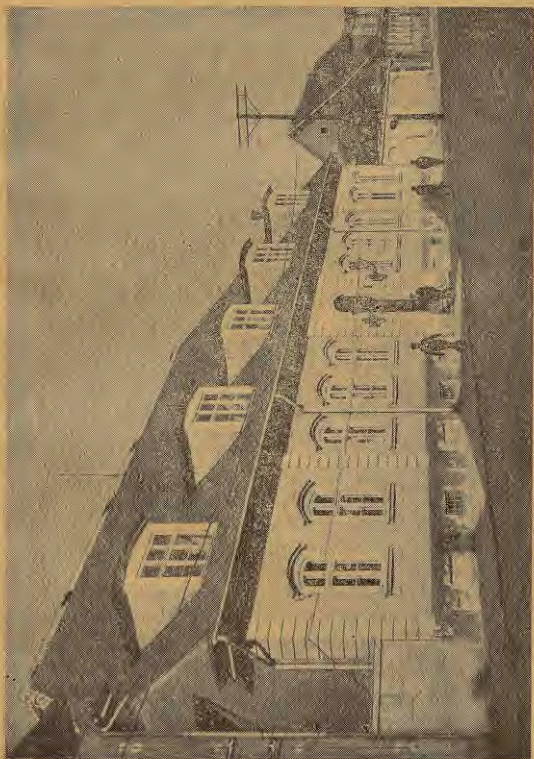
Brīvmūrnieku ložas nams.

Loža dibināta 1754. g. un dēvēta „Pie trim kronētiem šķēpiem“. Namu būvējis Jelgavas pils cēlējs arhitekts Rastrelli. Noslēpumainā brīvmūrnieku sabiedrība Jelgavā legāli darbojusies līdz 1795. g. un nelegāli — līdz 1816. g. Vēlākos laikos nams pārgājis privātās rokās un no 1925. g. pieder notāram K. Rūsam.

Ielas trešajā posmā — no Kr. Barona ielas līdz Lielai ielai — citkārt sauktā Akcizes ielā vispirms paceļas 1825. g. celtais, tagadējais Latv. Savst. Apdrošināšanas Biedrības nams, kas senāk vispār bija pazīstams kā „Kurzemes viesnīca“. Arī tagad tur atrodas plaša viesnīca un kino teātris. Agrāk pie Ezera vārtiem viesnīcai, kur tagadējais Kreslera īpašums, piederēja liels dārzs ar restorānu

Die Gemahlin Herzog Jakobs Luise Charlotte und die beiden Gattinnen Friedrich Kasimirs gehörten der reformierten Konfession an, und mit ihnen kamen Beamte dieser Kirche nach

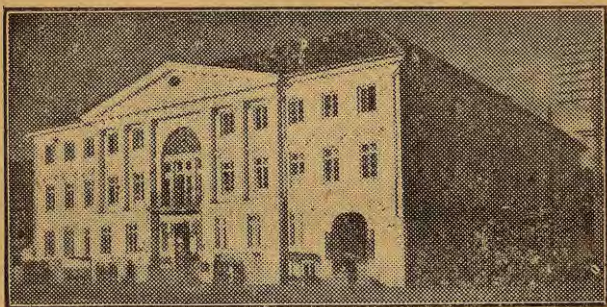

BRIVMŪRNIEKU LOŽAS NAMS — FREIMAUURER LOGE

Foto Kalcenaus

Mitau. Die Andacht wurde erst im „Reformierten Saale“ des Schlosses abgehalten. Um 1740 besass die Gemeinde ihr eigenes festes Gotteshaus an der See-Strasse, welches 1882 einem Umbau unterzogen wurde und einen schönen

un bumbotawu. Minēto namu cēlis J. Čers un no Zviedrijas atvesti namdari, jo vietējie amatnieki neizprotamu baumu dēļ atteikušies strādāt.

LATV. SAVST. APDROŠINĀŠANĀS BIEDRĪBAS NAMS.

Dažus namus tālāk redzams sens mūra nams — Jelgavas vecākā mūra ēka, kurā jau hercogu laikā bijusi akcizes pārvalde. Nams minēts 1607. g., kad pilsētā plosījās ārkārtīgi liels ugunsgrēks.

Blakus atrodas senā „Lauvas aptieka“, kas pastāv jau no 1630. g. Aptiekas īpatnējā ēka, neskatoties uz vairākkārtējam pārbūvēm, tomēr paturējuse savu pirmatnējo izskatu.

Iepretim šiem namiem plešās Jelgavas

Tirgus laukums,

kas pastāv šeit no Ketleru laikiem. Pirmo reizi tas bruģēts 1605. g., kad hercogs Frīdrihs noteica Jelgavā kārtīgu tirgu. Līdz tam uz laukuma stāvējis bendes blūķis, karatavas un moku rats un sodīti noziedznieki. Gadu simtiem laukumā noturēti tirgi. Agrākos laikos sevišķi ievērojams bija Jāņu tirgus — jelgavnieku un apkārtnējo ļaužu savstarpīgas darīšanu nokārtošanas laiks, kad sabrauca tuvi un tāli viesi un klusā pilsēta atdzivojās, tirgus laukumā ieradās cirks, mena-

Turm erhielt. Die kleine Gemeinde existiert noch in Mitau, doch die Kirche benutzt zu Gottesdiensten die städtische evang. lutherische Martin Luther-Gemeinde.

Weiter in der Strasse befindet sich das Gebäude der einstmaligen

Freimaurer Loge

in Mitau, welche 1754 gegründet und „Zu den 3 gekrönten Schwertern“ genannt wurde. Das Gebäude ist von Rastrelli erbaut worden. Der geheimnisvolle Orden der Freimaurer wirkte in Mitau legal bis 1795 und illegal bis 1816. Später ist das Gebäude in private Hände übergegangen und ist seit 1925 Eigentum des Notars K. Ruhsa.

Der dritte Strassenteil von der Kr. Baron- bis zur Grossen Strasse, war ehemals die Akzise-Strasse. Das Gebäude der Lett. gegenseitigen Versicherungsgesellschaft, welches früher weit bekannt war als „Hotel Kurland“ ist 1825 von Johann Zehr erbaut. Auch heute ist daselbst noch das Hotel und auch ein Kinotheater. Zum Bau des Hauses wurden Maurer aus Schweden geholt weil die Mitauschen Handwerker unergründlicher Gerüchte wegen die Arbeit verweigerten.

Einige Häuser weiter sieht man das älteste Steinhaus Mitaus, in dem schon zur Herzogszeit die Akziseverwaltung war. Das Haus wird schon 1607 erwähnt, als eine schreckliche Feuersbrunst die Stadt heimsuchte.

Nebenan befindet sich die alte Löwen-Apotheke, die seit 1633 besteht. Ungeachtet vieler Umbauten hat das Gebäude sein eigentümliches Aussehen bis jetzt beibehalten.

Diesen Häusern gegenüber breitet sich der mitausche

žerijas, karuseļi un mazi teatri, Ofenberga, Paula, Mēdema un Balka dārzi iluminējās, visos klubos un biedrību namos bija koncerti, ballēs un visādas izpriecas. Dzelzceļa satiksmes rašanās un ārodu brīvības atļaušana pārveidoja apstākļus un jau no 1870. g. Jāņu tīrgum vairs nav agrākās nozīmes.

Senāk tirgus laukums bija daudz lielāks — līdz pat „kolonadēm“. Sākot ar hercogu Bironu laikiem un arī vēlāk laukuma dienvidus pusē uzcelts strēķis ēku no tagadējās pilsētas bibliotēkas nama līdz tā dēvētam Reiera namam, pie kuŗa stūra atradās „Sauls pulkstens.“ Starp „kolonadēm“ un minēto namu strēķi ar laiku radās tagadējais „Krāmu tirgus“, kuŗ rīta stundās mudž siktirdzniecība. Tirgus laukuma ziemeļpusē hercogu Ketleru laikos brāļiem Noldēm piederēja koka nams, kuŗā vēl 19. gadu simteņa beigās bija vēsturiskais krogs „Jeruzaleme“. Tā vietā pacēlas augsts nams, kuŗā nesen atradās pilsētas prefektūra un telefona centrāle. Telefons pārvietots uz Pasta namu, bet prefektūras vietā — pilsētas policija. Tālāk gar pilsētas svaru māju maza ieliņa ved uz tā dēvēto „Stalļu placi“. Nosaukums uzglabājies no hercoga Gotarda Ketlera laikiem, kad šinī vietā tika uzcelti pils stalli. Pēc 1795. g. stallu ēkās novietojās Vispārējās Apgādības Sabiedrības slimnieku iestādes, kuŗu ēkās pēc pārbūves novietotas skolas.

Blakus svaru mājai Jelgavas brīvprātigo

Ugunsdzēsēju biedrības nams.

Ugunsgrēkos Jelgava daudz cietuse. Lietuvji to klaji nodedzināja 1345., 1361. un 1376. g. g., bet 1621. g. nodega daļa pilsētas, 1625. g., zviedriem atkāpjoties, Jelgavu aizdedzināja un tā līdzinājās ugunsjūrai. 1658. g. atkal zviedri aizdedzināja pilsētu. Pasaules karā un Bermondta-Avalova dēku laikā nodega pils un daudz namu.

Marktplatz.

aus, eingerichtet zu Gotthard Kettlers Zeiten. Der Platz wurde 1605 gepflastert, weil Herzog Friedrich hier zur Entwicklung des Handels den Markt abzuhalten anordnete. Vorher stand hier der Klotz des Scharfrichters und der Galgen. Jahrhunderte wurde hier der Markt abgehalten und besonders die Johannismesse zu Mitau war früher sehr berühmt. Von 1870, mit Eröffnung der Bahnstrecke Riga-Mitau, hat die Johannismesse keine gesellschaftliche, sondern nur noch wirtschaftliche Bedeutung.

Anfangs war der mitausche Marktplatz bedeutend grösser und grenzte an die „Kolonnaden“. Seit Herzog Biron hat man aber allmählich an der Südseite des Platzes eine Reihe Häuser gebaut, von dem Gebäude der jetzigen Stadtbibliothek bis zur einstmaligen Reyerschen Buchhandlung, an deren Ecke früher die Sonnenuhr der Stadt war. Zwischen diesen Häusern und „Kolonnaden“ ist dann der mitausche Krämermarkt entstanden. An der Nordseite des Marktes war noch im 19. Jahrhundert die alte Kneipe „Jerusalem“, das Haus der ermordeten Gebrüder Nolde. Jetzt sind da grosse schöne Häusermassive, in welchen früher die Präfektur und das Telephonamt untergebracht waren. Die Telephonzentrale befindet sich jetzt im Posthause und an Stelle der Präfektur ist die Verwaltung der Stadtpolizei. An der Stadtwaage vorbei führt eine kleine Gasse zum sogenannten „Stallplatz“, wo seit Herzog Kettler die Schlossmarställe sich befanden. Um 1795 bezog die früheren Marstallgebäude das Kollegium der städtischen allgemeinen Fürsorge, wobei im Laufe der Zeit viele Veränderungen des Gesamtbildes stattgefunden haben. Seit 1931 sind die Kollegiumsgebäude für Schulbedarf eingerichtet. Neben der Stadtwaage be-

Pirmie ugunsdzēšanas noteikumi izdoti ap 1600. g. 1729. g. tādos pat noteikumos ir ziņas, ka pilsētas rīcībā bijusi viena ugunsdzēšamā šļirce un citi rīki, bet 1863. g. noteikumos jau minētas desmit šļirces. Tagadējā ugunsdzēsēju biedrība pastāv no 1865. g. un tai pašā gadā celts arī biedrības nams ar torni. 1882. g. biedrība ieguva pirmo tvaika šļirci, bet 1925. g. pilsēta tai dāvināja autošļirci — 60 gadu pastāvēšanas svētkos.

Laukuma rietumdaļā 1802. g. uzcēla pilsētas teatra namu. Teatrī 1839. g. rudenī orķestri vadīja komponists Richards Vagners. 1895. g. teatra ēka pārgāja Kurzemes literatūras un mākslas biedrības īpašumā. Veco teatri noārdīja un tā vietā 1898. g. pēc Dr. V. Neumaņa plāna uzcēla

Kurzemes muzēja

namu. Tā paša gada beigās muzēju atklāja. Muzējs dibināts 1818. g. un pirmajā laikā atradās agrākā Kannulējēju ielā Štefenhagena nama otrajā stāvā līdz pārvadājās muzēja celtnē. Muzējā daudz aizvēsturisku izrakumu, bagātīgi reprezentēts akmeņu laikmets, plaša etnogrāfiska nodaļa, pasaules tautu reliģijas atributi, hercogu laikmeta liecinieki priekšmetos, gleznās un vēsturiskos dokumentos, reti vecu laiku ieroči, rotas un apģērbi. Muzēja bibliotēkā daudz retu grāmatu un manuskriptu. Muzēju vērts apmeklēt.

Jelgavā atrodas vēl otra, visai interesanta senlietu krātuve

Zemgales muzējs,

dibināts 1929. g. Pagaidām tas novietots privātā namā Akadēmijas ielā 31 līdz atjaunos Jelgavas pili, kur, apvienojot muzēju ar hercogu kapliču, muzējam būs pastāvīgas telpas. Muzējā daudz priekšvēsturisku izrakumu, senu laiku un pasaules kara ieroči, plaša piemiņu nodaļa Latvijas atbrīvošanas cīņām, latvju senču apģērbi un

findet sich der Signalturm nebst Gebäude der

Mitauschen freiwilligen Feuerwehr.

Mitau hat sehr viel durch Feuerbrünste gelitten. Die Litauer haben Mitau 1345, 1361 und 1376 total eingeäschert. In der Schwedenzeit — 1625 ereilte die Stadt das gleiche Schicksal. 1658 ist Mitau wiederum zu einem Drittel niedergebrannt. Im Weltkrieg und 1919 wüteten in Mitau grosse Brände. Die erste „Feuer-Ordnung“ ist um 1600 verfasst. Aus der „Feuer-Ordnung“ des Jahres 1729 ist zu ersehen, dass die Stadt über eine Feuerspritze und andere Löscheräte verfügte. Die Ordnung von 1852 bekundet, dass schon zehn Spritzen angeschafft waren. Die freiwillige Feuerwehrrinnung ist 1865 gegründet und seit dieser Zeit besteht auch das Spritzenhaus. 1882 wurde die erste Dampfspritze angeschafft. Seit 1925 verfügt die Feuerwehr über eine Auto-Spritze, ein Geschenk des Stadt-Amtes anlässlich des 60-jährigen Bestehens der Innung.

1802 stand auf der Südseite des Platzes das alte Stadttheater, in welchem im Herbst 1839 der Komponist Richard Wagner das Orchester dirigierte. 1895 wurde das baufällige Theater niedergerissen und an seiner Stelle erbaute man das Gebäude des

Kurländischen Museums.

Das Museum ist 1818 gegründet und befand sich im Steffenhagenschen Hause in der Kannengiesser Strasse. 1898 siedelte es in das neue Gebäude über. Das Museum birgt grosse altertümliche, historische und wissenschaftliche Sammlungen, Porträts, Skulpturen und Erzeugnisse des Kunstgewerbes früherer Zeiten, viele wertvolle Bücher, Urkunden und Reliquien sind aufbewahrt und es lohnt sich das Museum zu besuchen.

darba rīki, Zemgales flora un fauna, plaša bibliotēka, kuņā starp citu reprezentēti visi Jel-

KURZEMES MUZEJS.

Foto Kalceņaus

gavas vecie un jaunākie rakstnieki. Muzēju pārzin Zemgales vēstures un mākslas biedrība un šis latvju mantu krātuves veicināšanā ņem rosīgu dalību Jelgavas un Zemgales intelligēnce. Zemgales muzējā ar laiku ieplūdīs arī pie dažām skolām sakopoti latvju dzīves liecību krājumi. Muzēju apmeklē visi ekskursanti un tūristi.

Ausserdem besitzt Mitau noch eine interessante Sammlung merkwürdiger Gegenstände aus der alten Zeit:

Das Sempgallische Museum

gegründet 1929 und bis zur Renovierung des Mitauschen Schlosses in Privaträumen untergebracht. Auch das Sempgallische Museum birgt viele wertvolle archäologische und ethnographische Denkmäler, nebst einer Sammlung von Zeugen der Befreiungskämpfe des Landes. In seiner Bibliothek sind Werke aller Schriftsteller von Mitau und Sempgallen vertreten. Das Museum verwaltet die Sempgallische Gesellschaft für Literatur und Kunst.

Der Marktplatz in Mitau wurde früher vom offenen Jakobskanal in zwei Teile geteilt, dann wurde der Kanal zugedeckt und nur das Bassin offen gelassen. 1931 wurde der Kanal und auch das Bassin zugeschüttet. Auf dem Marktplatz haben der Schwedenkönig Gustav Adolf, Zar Peter der Grosse und der deutsche Kaiser Wilhelm II. Truppschau abgehalten.

Der Endpunkt des Ganges durch die Stadt ist das

Rathaus in Mitau.

Die Räume des Mitauschen Rates waren einst in der Katholischen-, dann Schloss-Strasse, wurden um 1663 in die Grosse Strasse verlegt. 1686 kauften die Bürger vom Herzog Friedrich Kasimir das am Markt belegene Gebäude. 1740 beschloss die Ratsversammlung das Gebäude zu reparieren, der Umbau wurde bald in Angriff genommen so dass 1743 am 21. August die feierliche Einweihung stattfinden konnte. 24. August desselben Jahres fand dort die erste Sitzung statt. Das Rathaus ist im Geschmacke der späteren Renaissance ausgeführt und sein Turm von der städtischen Fuhrleute-Innung erbaut.

Jelgavas tirgus laukumu hercoga Jekaba laikos ierīkotais kanāls iešķērsi dalīja divās daļās, bet vēlāk laukumā kanāli pārvelvēja, atstājot atklātu tikai tā dēvēto baseinu. 1931. g. baseinu un kanāla daļu līdz Reķa pirtij aizbēra, ierīkojot tā vietā noteku kolektoru. Uz tirgus laukuma savu kaŗaspēku vidū ir stāvējuši zviedru karalis Gustavs Adolfs, krievu cars Pēteris Lielais un vācu ķeizars Vilhelms otrais.

Kā gala punkts gājienam pa Jelgavu pie tirgus laukuma paceļas

Pilsētas domes nams.

Agrākie Jelgavas „rātūži“ ir atradušies Katoļu ielā, tad Pils ielā, 1663. g. Lielā ielā, 1686. g. pilsoņi nopirka hercogam Fridricham Kazimiram piederošo namu. 1740. g. toreizējā rāte nolēma minēto namu pārbūvēt un 1743. g. 21. augustā namu iesvētīja. 24. augustā tai pašā gadā notika tur pirmā domes sēde un no tā laika šis nams nepārtraukti ir skaitījies par pilsētas pašvaldības sēdekli. Nams celts vēlākās renesanses gaumē un nama tornīti likusi celt Jelgavas ormaņu savienība. Pilsētas domes archivos daudz interesantu dokumentu un pašā namā ne mazums dažādu liecinieku no pārdzīvotiem laikiem.

Jelgava 1570. g. ieguva pilsētas tiesības; senie raksti min, kā 1580. g. par birģermeisteru bijis Jēkabs Lovde, 1932. g., kad rakstīts šis apraksts, pilsētas galva bija latvis Hugo Štolcs.

Valdības koncesionēts ar drošības iemaksu Latv. Bankā
Latvijas nekustamu īpašumu pirkšanas un pārdošanas ziņu birojs

Zemgales Starpniecības Birojs

Pieņem pārdošanā nekustamus īpašumus, pilsētu un lauku mājas, jaunsaimniecības, rūpniecības, vasarnīcas, u. c. levāc un izsniedz ziņas par lauku rentejamām un graudojamām saimniecībām. Katrs, kas vēlas izdevīgi pārdot vai pirkt nekustamus īpašumus, lai griežas pie Zemgales Starpniecības biroja Jelgavā, Katoļu ielā № 6, dz. 1. Tālr. 502. Laipni lūdzu pārtiecināties un pieprasīt katalogus.

Īpašnieks **Fr. Jirģensons.**

Mitau hat 1570 das Stadtrecht erhalten und die Urkunden bezeugen, das 1580 Jakob Lowde der erste Bürgermeister gewesen ist. Zur Zeit dieser Beschreibung Mitaus war Hugo Stoltz Stadthaupt.

Das behördlich konzessionierte und durch Bankguthaben gesicherte

Semgallische Vermittlungsbüro

für An- und Verkauf von Immobilien, übernimmt den Verkauf von Immobilien, Häusern und Gesinden, Jungwirthschaften, Industrieetablissemments, Villen u. s. w. Sammelt und erteilt Informationen über zu verarrendierende und in Halbkorn zu vergebende ländische Wirthschaften. Jedermann, der Immobilien verkaufen oder kaufen will, wende sich daher an das „Semgallische Vermittlungsbüro“ Mitau, Katholische Strasse 6, Wohnung 1, Telephone 502. Es wird höfl. gebeten, sich zu überzeugen und Kataloge anzufragen.

Der Bürobesitzer **Fr. Jirgensons.**

A. Miezera & H. Venta

**Muzikāliju, sportu u. ieroču veikals
Jelgavā, Lielā ielā 20.**

Vienīgais specials veikals Jelgavā: visādi muzikas instrumenti, vasaras un ziemas sporta piederumi, ieroči un municija.

F. M.

Jelgavas cukura fabrika

Tālr.: direktījai 516, kantorim 296, 393

Pārdod

filtrkaļķi, melasi un citus ražojumus.

Indriķis Kalcenaus
Foto un palielināšanas iestāde
Jelgavā, Lielā ielā 10

Kas jāredz Jelgavā.

Jelgavās pils, hercogu kapliča.

Vēsturiskas celtnes:

Academia Petrina, Akadēmijas ielā.

Vecais Rātūzis, Pils ielā.

Pilsētas domes nams, Domes ielā.

Katrīnas patversme, Akadēmijas ielā.

Lauvas aptieka, Uzvaras ielā.

Ag. bruņniecības nams, Čakstes bulvārī.

Skolotāju institūts, Bisenieka ielā.

Medema pils, (Hoffs) Uzvaras ielā.

Ūdenstornis, Ūdensvada ielā.

Dievnami:

Sv. Annas baznīca, ev. lut., latv. dievk., Lielā ielā.

Sv. Trīsvienības baznīca, ev. lut., vācu dievk., Pils ielā.

Sv. Jurgā baznīca, katoļu, Katoļu ielā.

Reformatu baznīca, ev. lut., latv. dievk., Uzvaras ielā.

Nikolaja baznīca, ev. lut., latv. dievk., Mātera ielā.

Sv. Jāņa baznīca, ev. lut., vācu dievk., Lietuvas ielā.

Pareizticīgo katedrāle, krievu dievk., Akadēmijas ielā.

Sinagoga, Čakstes bulvārī.

Pieminekļi:

Jāņa Čakstes, Akadēmijas ielā.

Brīvības piemineklis, Zemgales prospektā.

Adolfa Allunāna, Sv. Jāņa kapos.

Edžvorta de Firmonta, Katoļu kapos.

Josta Möllera, Sv. Trīsvienības baznīcas pagalmā.

Drīzena piramīde, Jaunā pilsētā.

Tēca un Svandera, Miežītē.

Muzēji:

Kurzemes muzējs, Muzēja laukumā. Atvērts svētdienās no 11—14, ieeja 20 sant.

Zemgales muzējs, Akadēmijas ielā, Atvērts svētdienās no 11—14, ieeja brīva.

Tūristu pietiekšanās: pie Gotharda, Pasta ielā 2 un pie Lintmaņa, Pasta ielā 40.

Nogaršojat

J. M. SMILGAS

šokolades un konfektes

==== Dabūjamās visās tirgotavās. ====

Fabrika Jelgavā, Dobeles ielā № 46. Tālrunis 252

Sehenswürdigkeiten.

Schloss zu Mitau. Herzogliches Grabgewölbe, im Schlosse.

Historische Bauten:

Academia Petrina, Akademie-Strasse.

Altes Rathaus, Schloss-Strasse.

Stadtverordnetenhaus, Rathaus-Strasse.

Katharinenstift, Akademie-Strasse.

Löwen-Apotheke, Sieges-Strasse.

Ehem. Ritterhaus, Boulevard Tschakste.

Lehrer-Institut, Bisseniek-Strasse.

Villa Medem (Hoff), Sieges-Strasse.

Wasserturm, Wasserleitung-Strasse.

Kirchen:

St. Annen, ev.-luth., lettische Gem., Grosse Strasse.

St. Trinitatis, ev.-luth., deutsche Gem., Schloss-Strasse.

St. Georg, röm.-kathol., Katholische Strasse.

Reformierte, ev.-luth., lettische Gem., Sieges-Strasse.

Nikolai-Kirche, ev.-luth., lettische Gem., Mahter-Strasse.

St. Johannis, ew.-luth., deutsche Gem., Litauische Strasse.

St. Simeon und Anna, russ.-orth. Kathedrale, Akademie-Str.

Synagoge, Boulevard Tschakste.

Denkmäler:

Janis Tschakste, Akademie-Strasse.

Freiheitsdenkmal, Semgallischer Prospekt.

Adolf Allunan, Johannis-Kirchhof.

Kapelle Edgeworth de Firmont, Katholischer Friedhof.

Jost Möllers Grabmal, St. Trinitatis Kirchenvorhof.

Pyramide Driesen, Neu-Mitau.

Tetsch und Schwander, Vorstadt Miesit.

Museen:

Kurländisches Museum, Museums-Platz. Geöffnet Sonntags von 11—14. Eintritt 20 Sant.

Semgallisches Museum, Akademie-Strasse. Geöffnet Sonntags von 11—14. Eintritt frei.

Touristenanmeldung bei Gotthard, Post-Strasse 2 und bei Lintmann, Post-Strasse 40.

Verlangen Sie in Mitau

J. M. SMILGA'S

Schokolade und Konfekt

Fabrik: Mitau, Doblensche Strasse № 46. Teleph. 252

Satiksme.

Auto — stāvvietā: Pils ielā pie Sv. Trisvienības baznīcas, tālr. 450 un 704.

Autobusu vietējā līnija: Jelgava I dzelzceļa stacija — Dobeles vārti.

Autobusu tāllīnijas:

Jelgava—Rīga. Piestātne Poruka ielā 5, tālr. 323.

Jelgava—Vilce.

Jelgava—Dobeļe. Piestātne "Poruka" un "Akademijas" ielu stūrī, tālr. 20 un 674.

Jelgava—Emburga—Bauska. Piestātne Poruka ielā.

Jelgava—Jaunsvirlauka—Bauska. " " "

Jelgava—Meitene. Piestātne Poruka ielā. " " "

Jelgava—Sanatorija Kalnamuiža—Mežmuiža. Piestātne Akademijas ielā 37, tālr. 20.

Braucieni ikdienas. Sk. autobusu sarakstu ar attālumiem un cenām.

Bencīna pildvietas:

"SHELL COMPANY".

Tirgus laukumā pie Pils ielas, tālr. 675.

"STANDARD"

Akademijas ielā 11/13, tālr. 495

Auto, autobusu un motocikletu izlabošana:

AUTO-BENC

Akademijas ielā 14, tālr. 6.

J. FRANCS

Plkv. Brieža ielā 17, tālr. 302.

M. PAKALNS

Kr. Barona ielā 24, tālr. 33.

Ormaņi:

Vieglie. Stāvvietas Tirgus laukumā pie Pils ielas un Kurzemes viesnīcas, pie Annas baznīcas, pie Katoļu baznīcas un dzelz. stacijas.

Smagie. Stāvvietā Tirgus laukumā pie pilsētas bibliot.

Speditoru kantori:

P. GRANTIŅŠ UN V. RODE

Katoļu ielā 49, tālr. 87 un 274.

A. PURMALIS

Plkv. Kalpaka ielā 3, tālr. 143.

E. TREIGUTS

Katoļu ielā 32, tālr. 179.

Verkehrswesen.

Autos — Taxameter Halteplatz: Schloss-Strasse bei der St. Trinitatis-Kirche. Teleph. 450 und 704.

Autobuslinie: Bahnhof — Doblensche Pforte.

Autobuslinien, auswärtige:

Mitau—Riga. Halteplatz Poruk-Strasse 5, Tel. 323.

Mitau—Wilze.

Mitau—Doblen. Halteplatz Ecke Akademie- u. Poruk-Strasse. Teleph. 20 und 674.

Mitau—Annenburg—Bauske. Halteplatz Poruk-Str.

Mitau—Jaun-Swirlauka—Bauske. „ „

Mitau—Meiten. Halteplatz Poruk-Strasse. „ „

Mitau—Sanatorium Kalnamuiža—Mežmuiža. Halteplatz Akademie-Str. 37, Teleph. 20.

Regelmässiger Verkehr alle Tage. Siehe Fahrplan mit Entfernungen und Fahrpreisen.

Benzin-Tanks:

„SHELL COMPANY“.

Marktplatz an der Schloss-Strasse, Telephon 675.

„STANDARD“.

Akademie-Strasse 11/13, Teleph. 495.

Automobil und Motorrad Reparaturwerkstätten:

AUTO-BENC

Akademie-Strasse 14. Telephon 6.

J. FRANZ

Plkv. Briedis-Strasse 17. Telephon 302.

M. PAKALN

Kr. Baron-Strasse 24, Telephon 33.

Fuhrleute:

Droschken, Stehplätze: Marktplatz bei der Schloss-Strasse und bei Hotel „Kurland“, Grosse Strasse an der St. Annen-Kirche, Annen-Strasse an der Katholischen Kirche, Bahnhof.

Lastfuhrten, Stehplatz: Gr. Markt b. d. Stadt-Bibliothek.

Speditions-Kontore:

P. GRANTIN UND W. ROHDE

Katholische Strasse 49, Teleph. 87 und 274.

A. PURMAL

Plkv. Kalpak-Strasse 3, Telephon 143.

E. TREIGUT

Katholische Strasse 32. Telephon 179.

- Nesājus* atrod pie visiem pienakošiem vilcieniem.
- Ekspreši.* Stāvvietā Lielās un Katoļu ielas stūrī.
- Pasts.* Pasta ielā 23, 1 trepi, tālr. 457. Atvērts darbd. no plkst. 8—20, svētdienās un svētkos no plkst. 9—11.
- Telegrāfs.* Pasta ielā 23, 2 trepes, tālr. 138. Atvērts dienu un nakti.
- Telegrāfs dzelzceļa stacijā* atvērts dienu un nakti.
- Telefons.* Pasta ielā 23, 2 trepes, tālr. 233. Atvērts dienu un nakti.
- Telefona vietējie automāti:* 1) Pasta namā, 2) dzelzceļa stacijā, 3) pie Annas baznīcas, 4) pie Lauvas aptiekas.
- Dzelzceļa stacijas:* Jelgava I un Jelgava II. Satiksme pa dzelzceļu no Jelgavas 6 virzienos, arī uz ārzemēm. Sk. vilcienu sarakstu.
- Tvaikoņu pietātnē* Čakstes bulvarī 15, tālr. 23. Satiksme: Jūrmala—Rīga, augšup pa upi līdz Salgaiei.
- Vadoņi pa Jelgavu* un apkārtni pieprasami Viestura Savienībā, Čakstes bulvarī 10, tālr. 415.
- „*Tūristu Vadonis*“, Jelgavas pils. valdes izdevums, dabujams visās grāmatu tirgotavās.
- Latvijas tūristu biedrības* priekšstāvniecība Bisenieka ielā 7, tālr. 763.

Viesnīcas - pansionāti.

- „*Kurzemes*“ viesnīca Uzvaras ielā 13, tālr. 383. 20 istabas, pilsētas vidū, skats uz vēsturisko tirgus laukumu. Restorāns, muzika.
- „*Lindes*“ viesnīca Pils ielā 38, tālr. 106, Pils tuvumā, 20 istabas, restorāns, dārzs, skats uz upi un pilsdārzu.
- „*Londonas*“ viesnīca Poruka ielā 3, tālr. 434. 6 istabas, autobusu stāvvietu centrs, restorāns.
- „*Rīgas*“ viesnīca Zemgales prosp. 4, tālr. 529. 12 istabas, restorāns, stacijas un Brīvības pieminekļa tuvumā. Muzika, dejas.

Restorāni - klubi.

- Amatnieku biedrībā*, Akadēmijas ielā 37, tālr. 20.
- Latviešu biedrībā*, Katoļu ielā 11, tālr. 166.
- Zemgales klubā*, Pasta ielā 34, tālr. 303.

Konditorejas - kafejnīcas.

- „*A. T.*“, Lielā ielā 16, tālr. 665.
- Atkašuns, J.*, Lielā ielā 3, tālr. 308.
- Mežgals, J.*, Akadēmijas ielā 2.

Träger findet man an allen ankommenden Zügen.

Expresse: Stehplatz Ecke Grosse- und Katholische-Strasse.

Post. Hauptamt: Post-Strasse 23, 1 Treppe, Teleph. 457.

Geöffnet wochentags 8—20, Sonn- u. Feiertags 9—11.

Telegraph: 1) Post-Strasse 23, 2 Treppen, Teleph. 138. Tag und Nacht geöffnet.

2) Bahnhof. Tag und Nacht geöffnet,

Telephonamt: Post-Strasse 23, 2 Treppen, Telephon 233.

Tag und Nacht geöffnet.

Telephonautomaten für Stadtgespräche: 1) Posthaus, 2) Hauptbahnhof, 3) St. Annenkirche, 4) „Löwenapotheke“.

Bahnhöfe: Mitau I und Mitau II. Eisenbahnverkehr ab Mitau in 6 Richtungen, einschl. Ausland. Siehe Eisenbahnfahrplan.

Dampferverkehr. Regelmässiger Verkehr auf der Aa: Mitau—Strand—Riga, Mitau—Salgalen.

Fremdenführer werden durch Vermittlung des Vereins „Viesturs“, Boulevard Tschakste 10, Telephon 415 zur Verfügung gestellt.

„*Touristen-Führer*“, eine Ausgabe des Mitaischen Stadtamts, sind in allen Buchhandlungen erhältlich.

Vertreter des Lettländischen Touristenvereins Bisseniek-Strasse 7, Teleph. 763.

Hotels - Pensionate.

Hotel „Kurland“, Sieges-Strasse 13, Teleph. 383. 20 Zimmer, Zentrum der Stadt. Restaurant, Musik.

Hotel „Linde“, Schloss-Strasse 38, Teleph. 106, 20 Zimmer. Restaurant, Musik.

Hotel „London“

Poruk-Strasse 3, Teleph. 434. 6 Zimmer.

Gegenüber dem Autobusstandplatze. Restaurant.

Hotel „Riga“, Semgallischer Prosp. 4, Teleph. 529. 12 Zim., in der Nähe des Bahnhofes. Restaurant, Musik.

Spec. Touristen-Pensionat „Viesturs“, Blv. Tschakste 10, 2 Tr. 15 Betten, Ls 0.60 pro Tag u. Nacht. Speisesaal.

Restaurants - Klubs.

Gewerbeverein, Akademie-Strasse 37, Teleph. 20.

Lettischer Verein, Katholische-Strasse 11, Teleph. 116.

Semgallischer Klub, Post-Strasse 34, Teleph. 303.

Konditoreien - Cafés.

„*A. T.*“, Grosse-Strasse 16, Teleph. 665.

Atkaschun, J., Grosse-Strasse 3, Teleph. 665.

Meschgal, J., Akademie-Strasse 2.

Ēdienu nami.

Hartmans, J., Lielā ielā 4.
„*Viesturs*“, Lielā ielā 16.

Laikrakstu redakcijas.

„*Jaunais Zemgalietis*“, Katoļu ielā 21, tālr. 72.
„*Zemgales Bāss*“, Pasta ielā 12, tālr. 519.
„*Mitauer Nachrichten*“, red. Pasta ielā 12, tālr. 519.

Grāmatu iespiestuves.

Allunāns, H., Lielā ielā 21, tālr. 473.
Ēks, Kronis un Ko., Mātera ielā 20, tālr. 221.
Gēmušs un Grīslis, Katoļu ielā 21, tālr. 72.
„*Jelgavas Ziņas*“, Pasta ielā 12, tālr. 519.
„*Kurzeme*“, Katoļu ielā 7, tālr. 617.
Tenne, Fr., Pasta ielā 23, tālr. 232.

Grāmatu veikali.

Allunāns, H., Lielā ielā 21, tālr. 473 un Katoļu ielā 32.
Bilenšteins, G., Akadēmijas ielā 1, tālr. 630.
Grosbach, A., rakstamlietu un pastkaršu tirg., Lielā ielā 9.
Brāļi Hāni, Pils ielā 18 un Katoļu ielā 14.
Neimanis, D., Katoļu ielā 11.
„*Skolotāju Biedrības*“, grām. tirgot., Katoļu ielā 34, tālr. 306
Ārzemju laikraksti un žurnāli dabūjami Bielenšteina un
Liepas grāmatu tirgotavās un avižu kioskos. Skatu kartes
visos grāmatu veikalos

Bibliotēkas un archīvi.

Pilsētas bibliotēka un archīvs, pie Turgus laukuma.
Kurzemes literātu un mākslas 6-bas, Kurzemes muzejā.

Nauda.

1 *Lats* = 100 santimi. Apgrozībā: bronza 1, 2 un 5 sant.,
niķeļa 10, 20 un 50 sant., sidraba 1, 2 un 5 lati. Papīra
naudas zīmes 10, 20, 25, 50, 100 un 500 lati.

Ārzemju naudu apmaina

Bankas:

Latvijas Banka, Jelg. nodaļa, Akadēmijas ielā 23, tālr. 155.

G. BIELENSTEIN

Akadēmijas ielā 4. Tālr. 630

Grāmatu tirgotava.	Buchhandlung.
Ārzemju laikraksti, skatu	Ausl. Zeitschr., Ansichts-
kartes, notes, zemes kartes	karten, Noten, Landkarten

Speisehäuser.

Hartmann, J., Grosse-Strasse 4.

„*Viesturs*“, Grosse-Strasse 16.

Zeitungen - Redaktionen.

„*Jaunais Semgaliētis*“, Katholische-Strasse 21, Teleph. 72.

„*Semgales Balss*“, Red. Post-Strasse 12, Teleph. 519.

„*Mitauer Nachrichten*“, Red. Post-Strasse 12, Teleph. 519.

Druckereien.

Allunan, H., Grosse-Strasse 21, Teleph. 473.

Ehk, Krohn u. Ko., Mahter-Strasse 20, Teleph. 221.

Gemuth u. Grihslis, Katholische Strasse 21, Teleph. 72.

„*Mitauer Nachrichten*“, Post-Strasse 12, Teleph. 519.

„*Kurseme*“, Katholische-Strasse 7, Teleph. 617.

Tenne, Fr., Post-Strasse 23, Teleph. 232.

Buchhandlungen.

Allunan, H., Grosse-Str. 21, Teleph. 473 u. Kathol. Str. 32.

Bielenstein, G., Akademie-Strasse 2, Teleph. 630.

Grossbach, A., Schreibwarenhandlung, Grosse-Strasse 9.

Gebrüder Hahn, Schloss-Str. 18 u. Katholische-Str. 14.

Neimann, D., Katholische Strasse 11.

„*Lehrerverein*“, Katholische-Strasse 34, Teleph. 306.

Ausländische Zeitungen und Journale sind zu haben bei Bielenstein, Liepa und in Zeitungskiosken. Ansichtskarten in allen Buchhandlungen.

Bibliotheken u. Archive.

Stadtbibliothek, Gr. Marktplatz.

Kurl. Museumsbibliothek, Museumsplatz.

Geld.

1 Lat = 100 Santim. Bronzemünzen: 1, 2 und 5 Santim.

Nikelmünzen: 10, 20 u. 50 Sant. Silbermünzen: 1, 2 und

5 Lat. Banknoten: 10, 20, 25, 50, 100 und 500 Lat.

Ausländisches Geld kann man wechseln in

Banken:

Lettland-Bank, Filiale Mitau. Akademie Str. 23, Tel. 155.

Pestkartes.

Grāmatu un rakstamlietu veikals || Buch- und Schreibwaren-Handlung

BRĀĻI HĀNI

Jelgavā, Pils ielā 18 un Katoļu ielā 14

Ansichtskarten.

Rīgas Komerzbanka, Jelg. nodaļa, Lielā ielā 12, tālr. 36.

Apdrošināšanas biedrības.

Latvijas Lloids, Jelgavas generalaģ. Akad. ielā 25, tālr. 305.

Policija.

Jelgavas aprinča priekšnieks, Zemgales prosp. 2, tālr. 200.

Pilsētas policijas priekšnieks, Dzirnau ielā 2, tālr. 207.

Dežurējošais policijas ierēdnis, Dzirnau ielā 2, tālr. 202.

Adresu birojs

Dzirnau ielā 2, tālr. 189. Atvērts noplkst. 9—15.

Valodas.

Jelgavā var saprasties latvju, vācu un krievu valodās.

Laiks.

Latvijā skaitas Austrum-Eiropas laiks. Stundas skaitas no 1—24.

Aptiekas.

Cinovska, Mātera ielā 30.

Dučkena, Lielā ielā 47, tālr. 163.

„*Gulbja*“, Lielā ielā 7, tālr. 80.

Herteļa, Pasta ielā 13, tālr. 460.

„*Jaunā*“, Katoļu ielā 44, tālr. 699.

„*Lauvas*“, Uzvaras ielā 5, tālr. 32.

„*Pils*“, Pils ielā 16, tālr. 648.

Ārsti.

Dr. Biskaps, aprinča ārsts, Čakstes bulvari 16, tālr. 71.

Dr. Lācis, ķirurgs, Zemgales prosp. 3, tālr. 247.

Dr. Tančers, ķirurgs, Lielā ielā 12, tālr. 453.

Slimnīcas, patversmes.

Sk. pielikumā — pilsētas planā.

Skolas.

Sk. pielikumā — pilsētas planā.

Konservatorija

Čakstes bulvari 12, tālr. 40.

Biedrības un iestādes

Sk. pielikumā — pilsētas planā.

Jelgavas Kredīt biedrība

Jelgavā, Akadēmijas ielā 2, pašas namā, tālr. 175

Darba laiks no 10—14.

Rigaer Commerzbank, Grosse Str. 12, Teleph. 36.

Versicherung.

Lettländischer Lloyd, Akademie-Strasse 25, Teleph. 305.

Polizei.

Chef des Mit. Bezirks, Sengallischer Prosp. 2, Tel. 200.

Chef der Stadtpolizei, Mühlen-Strasse 2, Teleph. 207.

Dejourierender Polizeibeamter, Mühlen-Strasse 2, Tel. 202.

Adressenbüro.

Mühlen-Strasse 2, Teleph. 189. Geöffnet von 9—15.

Sprachen.

In Mitau wird im allgemeinen lettisch, deutsch u. russ. gespr.

Zeit.

In Lettland rechnet man nach osteurop. Zeit, Stunden v. 1—24.

Apotheken.

Dutschken, Grosse-Strasse 47, Teleph. 163.

„*Schwan-Apotheke*“, Grosse-Strasse 7, Teleph. 80.

Hertel, Post-Strasse 13, Teleph. 460.

„*Neue Apotheke*“, Katholische-Strasse 44, Teleph. 699.

„*Löwen-Apotheke*“, Sieges-Strasse 5, Teleph. 32.

„*Schloss-Apotheke*“, Schloss-Strasse 16, Teleph. 648.

Zinowsky, Mahter-Strasse 30, Teleph. 464.

Ärzte.

Dr. Biskap, Kreisarzt, Boulev. Tschakste 16, Teleph. 71.

Dr. Lafz, Chirurg, Sengal. Prosp. 3, Teleph. 247.

Dr. Tantscher, Chirurg, Grosse-Strasse 12, Teleph. 453.

Hospitäle und Stifte.

Siehe Beilage — Stadtplan.

Schulen.

Siehe Beilage — Stadtplan.

Konservatorium

Boulev. Tschakste 12, Teleph. 401.

Vereine und Behörden.

Siehe Beilage — Stadtplan.

Rīgas Komercbanka, Jelg. nod.
(*Rigaer Commerzbank, Fil. Mitau*)

Lielā ielā Nr. 12, tālrunis 36.

Atvērta no plkst. 1/210—1/215. Izdara visas banku operācijas, maina ārzemju naudu.

Teatri.

Latviešu teātris, Katoļu ielā 11, tālr. 488.
Vācu teātris, Akadēmijas ielā 37, tālr. 20.

Kino.

„*Gaisma*“, Pils ielā 23, tālr. 257.
„*Kazino*“, Lielā ielā 28, tālr. 197.
„*Kristāls*“, Uzvaras ielā 13, tālr. 718.
„*Pils Teātris*“, Pilsdārzā, tālr. 198.
„*The Imperial Bio*“, Lielā ielā 10, tālr. 248.

Sporta biedrības.

1. *Jelgavas Sporta biedrība.*

Futbola Klubs.

„*Hakoah*“.

Tennis, Semgales kluba dārzā, Pasta ielā 34, tālr. 303.

Airetāju Klubs, Pilsdārzā, tālr. 320.

Laiviņu piestātne Čakstes bulvārī.

Slidotavas ziemā uz Lielupes pie pils.

E. EDELS

Jelgavā, Katoļu ielā № 32

šaujāmie ieroči un piederumi
makšķerēšanas rīki

Fabrikas.

Cukura fabrika, Jaunā pilsētā.

Frišs, E., īpašn. E. Jurevskis, ziepju fabrika, Katoļu ielā 28.

Heisteru liķieru fabrika, Katoļu ielā 1.

Hofa lina vērpjuve, Uzvaras ielā 55.

„*Jelgavas Audums*“, Ganību ielā 1.

„*Korona*“ ādu fabrika, Dobeles šosejā 2.

Tabakas fabrika, Vašingtona prosp. 7.

Tintes fabrika, Dobeles ielā 48.

A. Vize, Jelgavā,
Plkv. Brieža ielā 6, tālrunis 41
Krāsns podu un māla trauku fabrika.
Krāsns podi   Māla trauki   Puķu podi.

Theater.

Lettisches Theater, Katholische-Strasse 11, Teleph. 488.
Deutsches Theater, Akademie-Strasse 37, Teleph. 20.

Kino.

„*Gaisma*“, Schloss-Strasse 23, Teleph. 257.
„*Kasino*“, Grosse-Strasse 28, Teleph. 197.
„*Kristall*“, Sieges-Strasse 13, Teleph. 718.
„*Schloss-Theater*“, Schlossgarten, Teleph. 198.
„*The Imperial Bio*“, Grosse-Strasse 10, Teleph. 248.

Sportvereine.

1. *Mitauer Sportverein*.

Fussballklub.

„*Hakoah*“.

Tennis, Sengaller Klubgarten, Post-Strasse 34, Teleph. 303.

Ruderklub, Schlossgarten, Teleph. 320.

Böte Boulevard Tschakste.

Wintersport Aa-Fluss, am Schlosse.

A. MIEZERS & H. VENTS SPORTA UN MUZIKALIJU VEIKALS

JELGAVĀ, LIELĀ IELĀ 20

Ieroči slēpes slidas,
Skaņu plates, jaunākie šlāģeri

Fabriken.

Zuckerfabrik, Neu-Stadt.

Frisch, E., Inhaber E. Jurewsky. Seifenfabrik, Kathol.-
Strasse 28.

Heister, J. u. H., Liqueurfabrik, Katholische Str. 1.

Hoffs Flachsspinnerei, Sieges-Strasse 55.

„*Jelgavas Audums*“, *Tuchfabrik*, Weiden-Strasse 1.

„*Korona*“, *Lederfabrik*, Doblensche Chaussee 2.

Tabaksfabrik, Washington-Prosp. 7.

Tintenfabrik, Doblensche Strasse 48.

TABAKAS FABRĪKA „ZEMGALE“

Jelgavā, Vašingtona prosp. 7, tālr. 613.

Piedāvā pipju tabaku „*Admiralis*“, „*Pikols*“ un „*Mika*“, papirosus „*Lida*“, „*Daila*“, „*Miljons*“ un „*Solo*“. Visas pipju tabakas šķirnes no tikai Latvijā audzinātas tabakas. Papirosi izgatavoti no labākām Latvijā audzinātās tabakas šķirnēm. Fabrika pērk Latvijā audzinātu tabaku katrā daudzumā.

Rūpniecības.

Belovs, J., velosipēdi, Pasta ielā 6.

Büttners, J., ceļojumu piederumi, Pasta ielā 18.

Heisteri, H. u. J., mineralūdeņi, Veismaņa ielā 3.

J. Ķimens

mēbeļu un būvrūpniecība
Jelgavā, Pētera ielā 4, tālr. 412.

Alfreds Zirnis

Vīneskrēslu un būvrūpniecība
Jelgavā, Uzvaras ielā 69.

T. ZIEDIŅA

pieminekļu un cementa-betona rūpniecība Jelgavā,
Strēlnieku iela № 2 un Rūpniecības ielā № 1. Tālr. 160.

Lielā izvēlē kapu pieminekļi

vietējā un ārzemju granīta.

Krājumā visādi cementa izstrādājumi: aku grodi,
caurules, trotuaru un grīdu flīzes, trepju kāpes,
sevišķi lēti un izturīgi cementa dakstiņi, krāsoti
un nekrāsoti.

L. PAULA

Koka un dzelzs apstrādāš. rūpniecība
Jelgavā, Dobeles ielā 68 (Dibināta 1922. g.) Tālrūnis 474

IZPILDA: Automobiļu, motoru un mašīnu remontus,
autogēniskās metināšanas, kalšanas, dzelzs dreijšanas
un atslēdznieka darbus. Moderna niķelēšanas ierīce.
Automobiļu lakošana (duko), vienīgā šāda ierīce
Zemgalē, polsterēšana u. c. Siltas un ērtas garažas.

IZGATAVO: automobiļu virsbūves, lauksaimn. mašīnas,
mašīnu daļas un būvēm durvis, logus, mēbeles u. t. t.

KRĀJUMĀ: Automobiļi, riepas un zarnas.

Industrien.

Below, J., Velo-Motorräder, Post-Strasse 6.

Büttner, J., Kunstmöbel, Reiseartikel, Post-Strasse 18.

Heister, H. u. J., Mineralwasseranstalt, Weissmann-Str. 3.

V. RUDOLPH

Papīra lielnoliktava un tirgotava
Jelgavā, Akadēmijas ielā 3, tālr. 277

R. Efraimsons u. P. Jakobsons

Jelgavā, Lielā ielā 4, tālr. 369. Manufaktūras preces.
Lielākā izvēle, augstākā labuma.

J. VEINBERGA

Metāla apstrādāšanas rūpniecība un čuguna lietuve
Jelgavā, Dobeles ielā 62/64, tālrunis 227.

Firma pastāv no 1887. g.

Piedāvā: cukurbiešu audzētājiem irdinātājus, novācējus un visus vajadzīgos rīkus, lauka darba ratus, ratu asis, ratu atsperes, buv- un plītes apkalumus. Izdara visādas lauksaimniecīb. mašīnu remontus, dreijas, atsledznieka un kaleja darbus un visādas čuguna un metāla atlējumus.

Apzinīgs darbs.

Mērenas cenas.

K. ZIVERTA

koku apstrādāšanas rūpniecība
Jelgavā, Uzvaras ielā 43, tālr. 278 u. 405.

PAGATAVO būvēm: logus, durvis, trepju margas; visādas mēbeles; dažādas lauksaimniecības mašīnu daļas, bišu stropus u. t. t., u. t. t.
PĒRK dažādu koka materiālu

KAS KUR PĒRKAMS.

J. Ķincis

Apavu rūpniecība un tirdzniecība. Dažādi apavi.
Jelgavā, Katoļu ielā 12, tālrunis 269.

J. Mežiņš

Dāmu, kungu un bērnu apavi. Sporta kurpes.
Jelgavā, Lielā ielā 3.

J. Bobkovics, J. Celmiņš

Rotas, piemiņas, dzintara izstrādājumi.
Jelgavā, Katoļu ielā 5.

Ed. Dannenbergs

Juvelieru darbnīca, dib. 1835. g. Zelts, sudrabs, pulksteņi.
Jelgavā, Katoļu ielā 22, tālrunis 686.

A. Helvigs, juveliers

Jelgavā, Katoļu ielā 4, tālrunis 623.

S. Jatovics

Speciāls pulksteņu veikals. Zelts, sudrabs, kristāls.
Jelgavā, Katoļu ielā 19.

L. Glikmans

Parfimerijas, drogas, krāsas, pūderi, krēmi, ziepes,
zobu pastas. Jelgavā, Pils ielā 20, tālrunis 790.

A. Jakobsona

Parfimeriju, drogu un krāsu tirgotava. Ziepes, krēmi,
pūderi, smaržas. Jelgavā, Lielā ielā 16, tālr. 423.

A. Abramsons

Drogu, krāsu un rakstamlietu tirgotavas.
Jelgavā, Lielā ielā 10 un Katoļu ielā 4, tālr. 670.

J. Rubenis

Vispasaules puķu izsūtišan. savien. „Fleurop“ biedrs.
Puķes, ziedi, sēklas. Jelg., Katoļu ielā 11, tālr. 382 u. 276

BEZUGSQUELLEN.

J. Kinzis

Schuhwarengeschäft. Grösste Auswahl.
Mitau, Katholische-Strasse 12, Teleph. 26.

J. Meschin

Damen-, Herren-, Kinder- und Sport-Schuhwaren.
Mitau, Grosse-Strasse 3.

Eduard Dannenberg

Juwelier. Gegründet 1835.
Mitau, Katholische-Strasse 22, Teleph. 686.

A. Hellwig, Juwelier

Mitau, Katholische Strasse 4, Teleph. 623.

S. Jatowitz

Gold, Silber, Uhren.
Mitau, Katholische Strasse 19.

DĀMU
KUNĢU
FRIZETAVA

„SCHARL“
Jelgavā, Lielā ielā № 11

DAMEN
HERREN
FRISEUR

A. Jakobsohn

Parfümerien, Drogen, Farben.
Mitau, Grosse-Strasse 16, Teleph. 423.

Foto Gobiņš

Jelgavā, Mātera ielā 23, tālr. 724.
Mitau, Mahter-Strasse 23, Teleph. 724.

J. Gotthards. Dib. 1890. g. Vienīgā speciala tabakas
un smēķ. piederumu tirgotava. Jelgavā, Pasta ielā 2.
Tabak, Zigarren, Zigaretten.

SURU UN OTIŅU RŪPNIECĪBAS
F. K. SILIŅŠ
JELGAVĀ
Pasta ielā № 5 un
Mātera ielā № 3.

Lēti!

Lēti!

Lietojat elektrību mājturībā

Apsildot istabu ar elektr. sildītāju 1 stundā patērē 0,6 kwh, kas maksā **6 sant.**

Gludinot ar elektrisku glu- dekli, 30 minut. patērē 0,25 kwh, kas maksā **2,5 sant.**

Vārot ar elektrisk. patvāri 1 litra ūdens ūdens uzvārīšana maksā **tikai 1 sant.**

Namsaimniekiem kuriem nav vēl ierīkots ūdens- vads ieteicami **ūdens automāti.** elektriskie

Nav vajadzīgs rezervuārs, strādā gadiem ilgi bez regulēšanas un uzraudzības. 1 kub. metrs ūdens izmaksā

4—5 reiz lētāk kā no pilsētas ūdensvada

Visus aparātus apskatat Pilsētas elektrības uzņēmuma telpās
Aparātus pārdod ar 25% iemaksu uz 9 mēn. nomaksu

Jelgavas pilsētas elektrības uzņēmums

Pilsētas slimnicā

pieņem ārstēšanā iekšķīgas un
ķirurģiskas slimības.

Slimnicā darbojas Dr. K. Bušs iekšķīgās
slimībās, Dr. A. Dargevics ķirurģijā un
Dr. A. Zervins rentgenologs.

Pie slimnicas ierīkots rentgena kabinets.

Jelgavas pilsētas
Veselības nodaļa.

Pieprasiet visur
tauku 0/0/0 garantēto pilsētas
Lapskalna muižas
pienu
pasterizētu un nepasterizētu.

Vairumā Lapskalna muižā, tālr. 267, un
kioskā uz tirgus.

Jelgavas pilsētas
Veselības nodaļa.

Izbraucieni no Jelgavas.

Tuvākā apkāme:

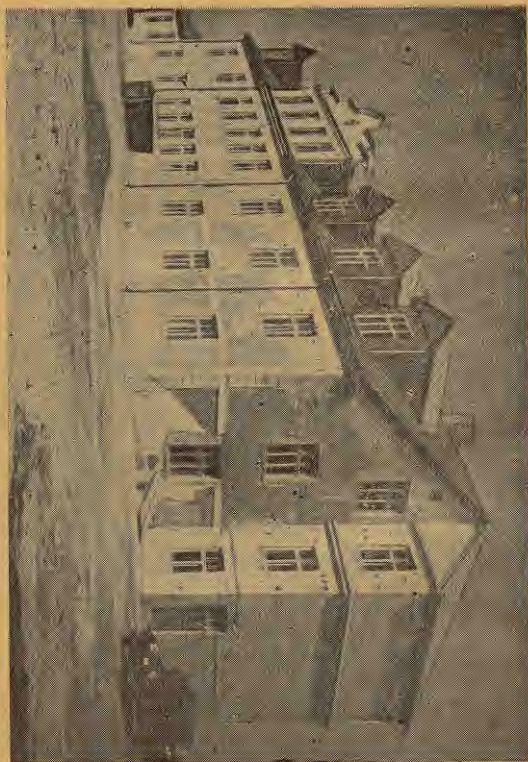
Ozolmuiža, pilsētas bērnu patversme, 3 klm.

„Roma”, pilsētas nespējnieku patversme, 2 klm.

Svētes muiža, bij. hercogu med. pils, rokoko laiku būve, 8 klm.

OZOLMUIŽA.

Foto Kalcenāns

Tālākā apkārtnē: Zaļā muiža, pils, parks, 21 klm.

Dobele, senās pils drupas, 30 klm.

Dobe, seno Zemgaļu pilskalns, 35 klm.

Kalnamiža, sanatorija, 30 klm.

Tervete, Zemgaļu ķēniņa Viestura pilskalns, 30 klm.

Rundale, pils, arch. Rastrelli celta pils, 38 klm.

Ausflüge von Mitau.

Nächste Umgebung:

Osolmuischa, städt. Kinderasyl, 3 klm.

„Rom“, städt. Armenasyl, 2 klm.

Swehthof, gew. herzogl. Jagdschloss aus der Rokokozeit, 8 klm.

Foto Kalcenaus

„ROMA“

Längere Ausflüge: Grünhof, Schloss, Park, 21 klm.

Doblen, Schlossruine, 30 klm.

Dobe, Burgberg der Sengaller, 35 klm.

Kalnamuischa, Sanatorium, 30 klm.

Terwete, Burgberg des Seng. Königs Westhard, 30 klm.

Rufenthal, Schloss v. Arch. Rastrelli erbaut, 38 klm.

BRĪVĪBAS PIEMINEKLIS

PASKAIDROJUMI:

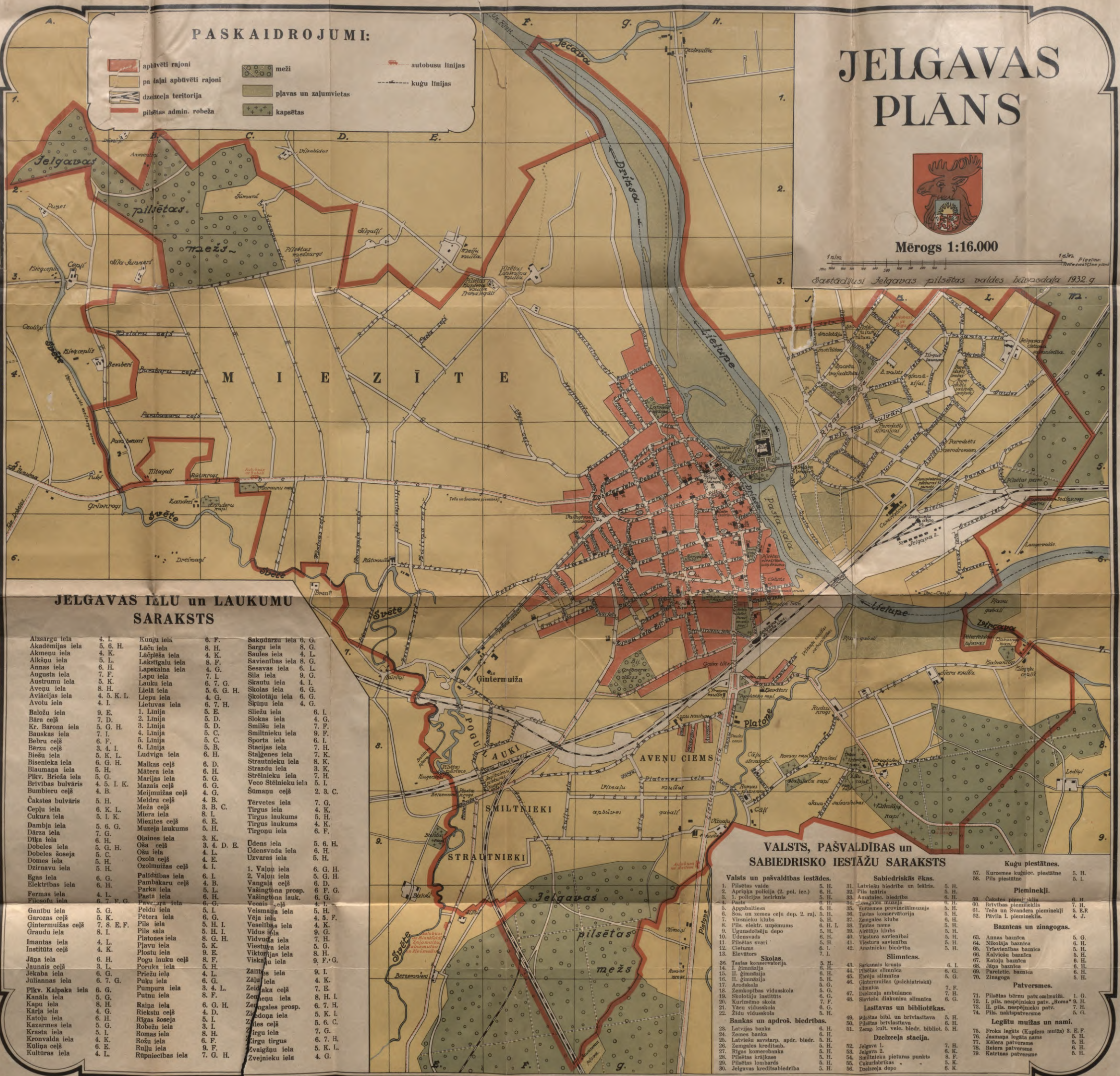
- apbūvēti rajoni
- pa laļai apbūvēti rajoni
- dzelceļa teritorija
- pilsētas admin. robeža
- meži
- plavas un zaļumvietas
- kapsētas
- autobusu līnijas
- kuģu līnijas

JELGAVAS PLĀNS

Mērogs 1:16.000

Bastādījusi Jelgavas pilsētas valdes būvvalde 1932. g.

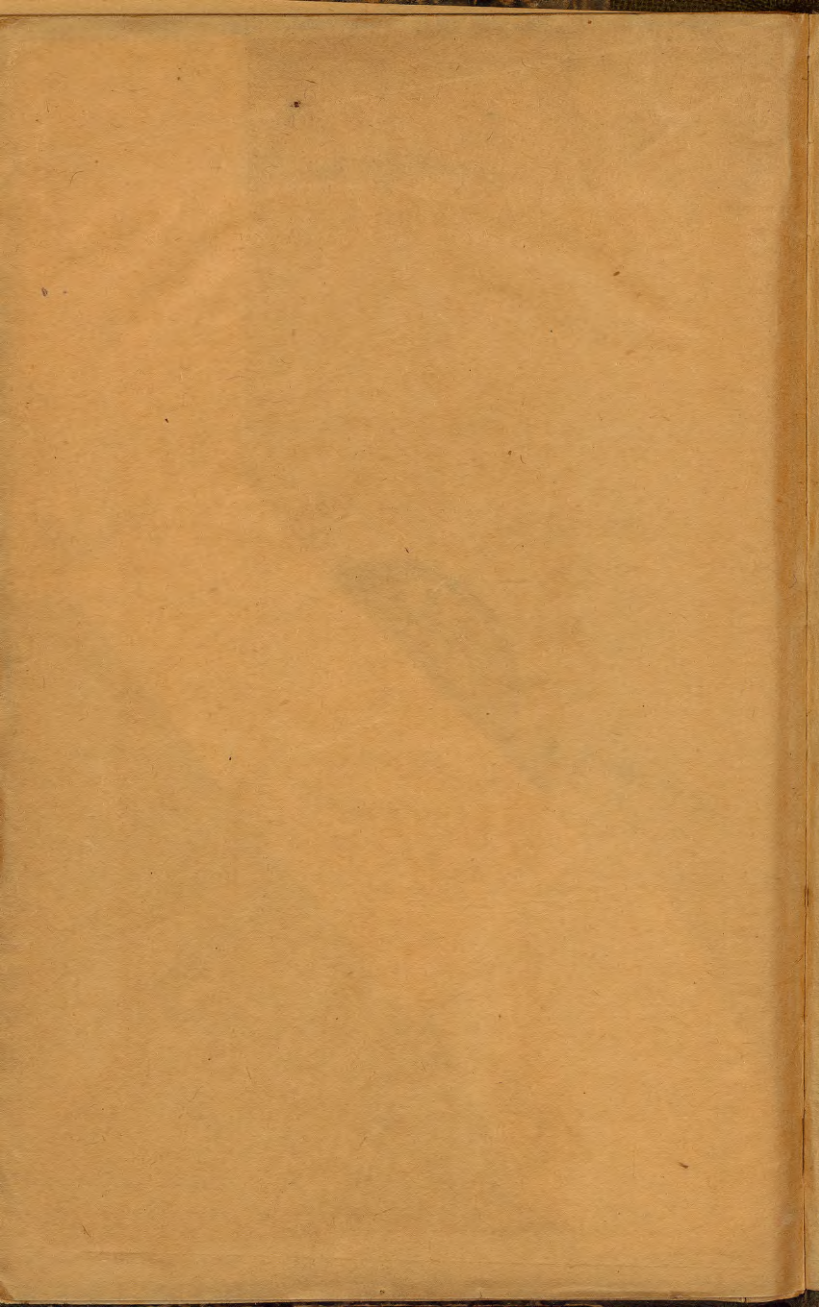
JELGAVAS IELU un LAUKUMU SARAKSTS

Alžsargu iela 4. I.	Kunņu iela 6. F.	Sekundāru iela 6. G.
Akadēmijas iela 5. 6. H.	Laču iela 8. H.	Sargu iela 8. G.
Akmegu iela 4. K.	Lāčpīšs iela 4. K.	Saules iela 4. L.
Alksņu iela 5. L.	Lakstīgalu iela 8. F.	Savientības iela 8. G.
Annas iela 6. H.	Lapskalna iela 4. G.	Sesavas iela 6. L.
Augusta iela 7. F.	Lapu iela 7. I.	Sila iela 9. G.
Austrumu iela 5. K.	Lauku iela 6. 7. G.	Skautu iela 4. I.
Avenu iela 8. H.	Lielā iela 5. 6. G. H.	Skolas iela 6. G.
Aviācijai iela 4. 5. K. L.	Liepu iela 4. G.	Skolotāju iela 6. G.
Avotu iela 4. I.	Lietuvas iela 6. 7. H.	Sķūņu iela 4. G.
Baložu iela 9. E.	1. Līnija 5. E.	Silezu iela 6. L.
Bara ceļš 7. D.	2. Līnija 5. D.	Slukas iela 4. G.
Kr. Barona iela 5. G. H.	3. Līnija 5. D.	Smiļņu iela 4. F.
Bauskas iela 7. I.	4. Līnija 5. C.	Smiļnieku iela 9. F.
Bebru ceļš 6. F.	5. Līnija 5. C.	Sporta iela 6. I.
Berzu ceļš 3. 4. I.	6. Līnija 5. B.	Stacijas iela 7. H.
Biešu iela 5. K. L.	Ludviga iela 6. H.	Stalģenes iela 7. K.
Bisenieka iela 6. G. H.	Malkas ceļš 6. D.	Strautnieku iela 8. K.
Blaumana iela 5. H.	Mātera iela 6. H.	Strazu iela 3. K.
Plkv. Briēža iela 5. G.	Marijas iela 5. G.	Strēlnieku iela 7. H.
Brīvības bulvāris 4. 5. I. K.	Mazais ceļš 6. G.	Veco Stēlnieku iela 5. L.
Bumbieru ceļš 4. B.	Meļģmuizas ceļš 4. G.	Šamanu ceļš 2. 3. C.
Čakstes bulvāris 5. H.	Meldru ceļš 4. B.	Tervetes iela 7. G.
Ceplu iela 6. K. L.	Mieža ceļš 3. B. C.	Tirgus iela 4. K.
Cukura iela 5. I. K.	Miera iela 8. L.	Tirģus laukums 5. H.
Dambja iela 5. 6. G.	Miezītes ceļš 6. E.	Tirģus laukums 4. K.
Dārza iela 7. G.	Muzeja laukums 5. H.	Tirģonu iela 6. F.
Dīķa iela 6. H.	Olaines iela 3. K.	Ūdens iela 5. 6. H.
Dobeles iela 5. G. H.	Oša ceļš 3. 4. D. E.	Ūdensvada iela 6. H.
Dobelei šoseja 5. G.	Ošu iela 4. L.	Uzvaras iela 5. H.
Domes iela 5. H.	Ozola ceļš 4. E.	
Dzirnavu iela 5. H.	Ozolmuizas ceļš 4. I.	
Egas iela 6. G. I.	Palīdzības iela 6. I.	1. Valņu iela 6. G. H.
Elektrības iela 6. H.	Pambakuru ceļš 4. B.	2. Valņu iela 5. G. H.
Fermas iela 4. L.	Parka iela 5. L.	Vangas ceļš 6. D.
Filozofa iela 6. 7. F. G.	Pašā iela 6. H.	Vašingtona prosp. 6. F. G.
	Pavēzītes iela 6. G.	Vašingtona lauk. 6. G.
	Pēteris ceļš 6. G.	Veonīs ceļš 4. I.
Ganību iela 5. G.	Pēteris iela 5. L.	Veismāņa iela 5. H.
Garozas ceļš 5. K.	Pils iela 5. H. I.	Veja iela 4. 5. F.
Ginterniņas ceļš 7. 8. E. F.	Pils sala 5. H. I.	Veselības iela 4. K.
Graudu iela 7. I.	Platonas iela 8. G. H.	Vidus iela 9. G.
	Plavu iela 5. K.	Vidvaka iela 7. H.
Imantās iela 4. L.	Plostu iela 9. E.	Viestuļa iela 5. G.
Institūta ceļš 4. K.	Pogu lauku ceļš 8. F.	Viktorijas iela 8. H.
Jāņa iela 6. H.	Poruka iela 5. H.	Viskāju iela 9. F. G.
Jauņais ceļš 3. L.	Priežu iela 4. L.	Zaļās iela 9. I.
Jekaba iela 6. G.	Puku iela 6. G.	Zaļā iela 4. K.
Juliānas iela 6. 7. G.	Pumpura iela 3. 4. L.	Zaļāka ceļš 7. E.
Plkv. Kalpaka iela 6. G.	Putnu iela 8. F.	Zemleņu iela 8. H. I.
Kandīa iela 5. G.	Raiņa iela 6. G. H.	Zemleņu iela 9. I.
Kapu iela 8. H.	Riekstu ceļš 4. D.	Zeldu iela 4. K.
Kārļa iela 4. G.	Rīgas šoseja 5. I.	Zeldu ceļš 7. E.
Katoļu iela 6. H.	Robežu iela 3. I.	Zemleņu iela 8. H. I.
Kazarmes iela 5. G.	Romas iela 8. H.	Zemleņu iela 9. I.
Krasta iela 5. L.	Rožu iela 6. F. H.	Zemleņu iela 9. I.
Kronvalda iela 4. K.	Rullu iela 9. F.	Zemleņu iela 9. I.
Kolīpa ceļš 6. E.	Rūpniecības iela 7. G. H.	Zemleņu iela 9. I.
Kultūras iela 4. L.		Zemleņu iela 9. I.

VALSTS, PAŠVALDĪBAS un SABIEDRISKO IESTĀŽU SARAKSTS

Valsts un pašvaldības iestādes.	Sabiedriskās ēkas.	Kuģu piestātnes.
1. Pilsētas valde 5. H.	31. Latviešu biedrība un teātris 5. H.	57. Kurzemes kuģniec. piestātnē 5. H.
2. Aprūķu policija (2. pol. iec.) 6. H.	32. Pils teātris 5. H.	58. Pils piestātnē 5. I.
3. 1. policijas iecirknis 5. H.	33. Amatniec. biedrība 6. H.	
4. Pils policijas stacija 7. H.	34. Zemgales muzejs 6. H.	Pieminekļi.
5. Apbūvētājs 6. H.	35. Kurzemes provinciālmuzejs 5. H.	59. Čakstes piemīnīkls 6. H.
6. Sos. un zemes ceļu dep. 2. raj. 5. H.	36. Tautas konservatorija 5. H.	60. Brīvības pieminekļis 7. H.
7. Virsnieku klubs 5. H.	37. Zemgales klubs 6. H.	61. Teča un Svandera pieminekļi 5. E. F.
8. Pils elekt. uzņēmums 6. H. I.	38. Tautas nams 5. H.	62. Pivļa I. pieminekļi 4. J.
9. Ugunsdzēsēju depo 5. H.	39. Aģentūru klubs 5. H.	
10. Ūdensvads 6. H.	40. Viesu savienība 5. H.	Baznīcas un zīnagogas.
11. Pilsētas svāri 5. H.	41. Viesu savienība 5. H.	63. Annas baznīca 5. G.
12. Cietums 6. I.	42. Amatnieku biedrība 5. H.	64. Nikolaja baznīca 6. H.
13. Elevators 7. I.		65. Trīsvienības baznīca 5. H.
	Silnīcnīcas.	66. Kalvīšu baznīca 5. H.
36. Tautas konservatorija 5. H.	43. Sarkanais krusts 6. I.	67. Katolju baznīca 6. H.
14. I. gimnāzija 6. H.	44. Pilsētas silnīca 6. G.	68. Jāņa baznīca 6. H.
15. II. gimnāzija 6. H.	45. Bērņu silnīca 5. G.	69. Pārveid. baznīca 6. H.
16. III. gimnāzija 5. H.	46. Ginterniņas (psihiatriskā) silnīca 7. F.	70. Zīnagoga 5. H.
17. Arodskola 5. G.	47. Dzelceļa ambulances 7. H.	
18. Zemkopības vidusskola 5. G.	48. Sieviešu diakonisa silnīca 6. G.	Patversmes.
19. Skolotāju institūts 6. G.		71. Pilsētas bērnu patk. nodaļa 1. G.
20. Kurīmeņu skola 7. F.		72. I. pils. nespējnieku patv. „Roma” 9. H.
21. Vēcu vidusskola 6. G.		73. II. pils. nespējnieku patv. 7. H.
22. Zīdu vidusskola 5. H.		74. Pils. naktspatversme 5. G.
	Lastavas un bibliotēkas.	
	49. Pilsētas bibl. un brīvlaistava 5. H.	Legātu muižas un nami.
	50. Pilsētas brīvlaistava 6. H.	75. Jasmāņa legāta nams 5. H.
	51. Zemp. kuģ. vado. biedr. bibliot. 5. H.	76. Kaptara legāta nams 5. H.
		77. Rēlera patversme 6. H.
	Bankas un apdroš. biedrības.	78. Rēlera patversme 6. H.
23. Latvijas banka 6. H.		79. Katrinas patversme 5. H.
24. Zemes banka 6. H.		
25. Latvijas savatarp. aprd. biedr. 5. H.		
26. Zemgales kredītbank. 5. H.		
27. Rīgas komercbanka 5. H.		
28. Pilsētas kredītkase 5. H.		
29. Pilsētas lombards 5. H.		
30. Jelgavas kredītsabiedrība 5. H.		
	Dzelceļa stacija.	
	52. Jelgava I. 7. H.	
	53. Jelgava 2. 6. K.	
	54. Smiltieku pieturas punkts 8. F.	
	55. Cukurfabrikas 5. K.	
	56. Dzelceļa depo 6. K.	

LĀTVIJAS NACIŅĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309102858

[37]